

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1982/83:21

om arbetsmarknadspolitiken (prop. 1982/83:100)

I betänkandet behandlas proposition 1982/83:100 bilaga 12 (arbetsmarknadsdepartementet) såvitt gäller de under avsnitten B. Arbetsmarknad m. m. och C. Arbetsmiljö upptagna anslagspunkterna B 1–B 9 och B 13–B 14 resp. C 3–C 5. Dessa punkter har i regeringen föredragits av statsrådet Leijon.

I anslutning till de olika anslagen tar utskottet upp 69 motioner från allmänna motionstiden i år. Dessa motioner med yrkanden redovisas i en sammanställning som följer omedelbart efter nedanstående sammanfattning. Av sammanställningen framgår var i betänkandet motionerna behandlas.

Betänkandet är indelat i avsnitt med rubriker som i huvudsak ansluter till anslagen. Dispositionen av framställningen framgår i övrigt av innehållsförteckningen i slutet av betänkandet. Regeringens förslag redovisas i den löpande framställningen.

Anslagspunkterna B 10–B 12 behandlas i betänkandet AU 1982/83:20. Punkterna C 1 och C 2 är hänvisade till socialutskottet. I punkten B 15 föreslås riksdagen att till Tillfälligt sysselsättningsbidrag för textil- och konfektionsindustrierna i avvaktan på särskild proposition i ämnet beräkna ett belopp av 300 milj. kr. Utskottet återkommer till frågan i ett senare sammanhang.

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet flertalet anslag till arbetsmarknadspolitiska åtgärder för nästa budgetår och de 69 motioner som har väckts i anslutning därtill.

- För arbetsmarknadspolitiska åtgärder under nästa budgetår tillstyrks 14,5 miljarder kronor.
- Utskottet tillstyrker förslag om förstärkning av arbetsförmedlingen bl. a. anskaffning av ytterligare högst 80 dataterminaler.
- För arbetsmarknadsutbildning förordas en ram som medger utbildning av 120 000 personer.
- Beredskapsarbeten föreslås få anordnas inom en ram av 7,7 miljoner sysselsättningsdagar.
- Utskottet föreslår att nedanstående belopp anvisas för arbetsmarknadspolitiken under budgetåret 1983/84.

	Milj. kr.
Arbetsmarknadsservice	1 230,1
Arbetsmarknadsutbildning	1 911,6
Bidrag till arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag	2 313,7
Systematiska åtgärder	3 949,6
Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning	1 990,2
Bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag	2 532,0
Yrkesinriktad rehabilitering	461,3
Övrigt	156,3
	<hr/>
	14 544,8

Utgångspunkten för beräkningarna är att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna med hänsyn till det förväntade konjunkturläget måste ha en betydande omfattning under nästa budgetår. Moderata samlingspartiet har i reservationer lagt fram förslag som innebär att totalbeloppet blir drygt 2 400 milj. kr. eller 17 % lägre än utskottet har förordat.

Arbetsmarknadspolitiska riktlinjer m. m.

Utskottet behandlar inledningsvis riktlinjerna för arbetsmarknadspolitiken och pekar därvid på den betydelse arbetet har för människors materiella och sociala välfärd. Det är därför särskilt viktigt att det i en tid med stora sysselsättningsproblem bedrivs en ambitiös sysselsättningspolitik. Den snabba och radikala omläggning av den ekonomiska politiken som genomfördes i höstas har skapat förutsättningar för att trygga den fulla sysselsättningen, men omläggningen får inte snabbt effekt på arbetsmarknaden. Arbetsmarknadspolitiken måste därför på kort sikt bära en stor del av ansvaret för att minska arbetslösheten.

Moderata samlingspartiet framhåller i en reservation att den ekonomiska politik de förordar förbättrar förutsättningarna för ökad sysselsättning inom näringslivet och minskar behovet av arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Även centerpartiet och folkpartiet har i en gemensam reservation anført att den av dem förordade ekonomiska politiken ger bättre möjligheter för sysselsättningsutvecklingen.

Åtgärder mot ungdomsarbetslösheten

Det svåra arbetsmarknadsläget för personer under 25 år har lett till att utskottet särskilt behandlar ungdomarnas sysselsättningsproblem. Utskottet erinrar om att insatserna mot ungdomsarbetslösheten för åldrarna upp till 18 år ligger inom skolan. Genom ökad intagning till gymnasieskolan och de s. k. ungdomsplatserna räknar man med att kunna ta hand om dessa ungdomar. För de äldre ungdomarna har arbetsmarknadspolitiken ett stort ansvar. Den

stora satsning som förordas när det gäller arbetsmarknadspolitiska åtgärder kommer i hög grad dessa arbetslösa ungdomar till del. Utskottet pekar i detta sammanhang på att man inom regeringens kansli f. n. ser över insatserna mot ungdomsarbetslösheten i en för arbetsmarknads- och utbildningsdepartementen gemensam arbetsgrupp.

I en gemensam reservation från representanterna för moderata samlingspartiet, centerpartiet och folkpartiet föreslås ett program mot ungdomsarbetslösheten som bl. a. innefattar åtgärder inom arbetsmarknadspolitiken, lärlingsutbildning samt lägre ingångslöner för ungdomar. Vpk reserverar sig för sitt förslag om införande av en allmän ungdomsgaranti när det gäller ungdomarnas sysselsättning.

Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader m. m.

I detta avsnitt godtar utskottet regeringens förslag när det gäller arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader. Detta innebär att en viss förstärkning av arbetsförmedlingen tillstyrks, bl. a. anskaffning av ytterligare högst 80 dataterminaler.

Moderata samlingspartiet motsätter sig i en reservation att personalökning sker inom arbetsmarknadsverket.

Utskottet avstyrker en rad motionsyrkanden om sammansättningen av AMS styrelse och länsarbetsnämnderna samt om AMS organisation m. m. vilket föranlett reservationer från moderata samlingspartiet och särskilda yttranden från centerpartiet.

Arbetsmarknadsservice

Utskottet tillstyrker förslag från regeringen om en ändring i arbetsförmedlingslagen som innebär att tillstånd om avgiftskrävande arbetsförmedling får lämnas under högst ett år mot tidigare högst tre år.

Utskottet avstyrker en rad förslag om förändringar i övrigt av arbetsförmedlingslagen. Reservationer har avgivits av moderata samlingspartiet som yrkar att arbetsförmedlingsmonopolet skall avskaffas inom ramen för aktuella ILO-konventioner och av vpk som förordar obligatorisk arbetsförmedling m. m.

Utskottet tillstyrker avslutningsvis i detta avsnitt att den s. k. starthjälpen (en form av flyttningsbidrag) höjs. Centerpartiet motsätter sig i en reservation att så sker.

Arbetsmarknadsutbildning

Utskottet tillstyrker förslaget i propositionen att medel anvisas för att bereda arbetsmarknadsutbildning för 120 000 deltagare under nästa budgetår. Moderata samlingspartiet föreslår i en reservation ett något lägre anslag till verksamheten.

Arbetslöshetsersättning m. m.

Arbetslöshetsförsäkringen och dess finansiering behandlades av riksdagen så sent som hösten 1982. Några ändringar föreslås inte nu. Moderata samlingspartiet reserverar sig för en återgång till det ersättnings- och finansieringssystem som gällde enligt beslut från våren 1982. Centerpartiet och folkpartiet kräver i en reservation en återgång till tidigare regler i fråga om stödet till arbetslöshetskassorna.

Utskottet avstyrker en rad motioner om förlängda ersättningstider vid arbetslöshet och anför att ambitionen liksom hittills skall vara att erbjuda de arbetslösa arbete, inte arbetslöshetsersättning. Centerpartiet och vpk reserverar sig för sina förslag om bl. a. förlängda ersättningstider.

Beredskapsarbeten m. m.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag att beredskapsarbeten under nästa budgetår får bedrivas i en omfattning som motsvarar 7,7 miljoner dagsverken. Utskottet förutsätter att finansfullmakten kommer till användning om behovet skulle bli större.

Moderata samlingspartiet föreslår i en reservation att medel anvisas för fem miljoner dagsverken och att regeringen liksom hittills återkommer till riksdagen om ytterligare insatser krävs.

Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning

Under detta anslag behandlas skilda former av stöd som syftar till att ge handikappade sysselsättning, bl. a. anställning med lönebidrag. Utskottet godtar regeringens förslag om att lönebidraget vid anställning hos allmännyttiga organisationer skall ligga kvar vid 90 % av lönekostnaden samt att antalet nya platser som kan få dylikt stöd sätts till 500. Utskottet föreslår emellertid att regeringen noga följer konsekvenserna av dessa förslag och vid behov föreslår åtgärder. Centerpartiet, folkpartiet och vpk motsätter sig i reservationer dessa begränsningar i fråga om lönebidraget.

Bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om att bidraget till Samhällsföretag under nästa budgetår skall utgöra 128 % av lönesumman. Moderata

samlingspartiet reserverar sig för ett bidrag som motsvarar 125 % av lönesumman.

Yrkesinriktad rehabilitering

I detta avsnitt tillstyrker utskottet de anslag som regeringen begär för bl. a. arbetsmarknadsinstituterna (Ami). Moderata samlingspartiet föreslår i en reservation en närmare samverkan mellan Ami och Samhällsföretag.

Behandlas i
utskottets
yttr. s. hemst. p.

Motionerna

<i>1982/83:183</i> av Anna Wohlin-Andersson m. fl. (c)	39	11
I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande val av ledamöter i länsarbetsnämnder.		
<i>1982/83:214</i> av Lars-Erik Lövdén (s) och Kurt Ove Johansson (s)	65	41
I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts rörande åtgärder mot utförsäkring från arbetslöshetsförsäkringen och kontant arbetsmarknadsstöd (KAS).		
<i>1982/83:218</i> av Egon Jacobsson (s) och Bengt Silfverstrand (s)		
I motionen yrkas		
1. att riksdagen hos regeringen begär att en samlad sysselsättningsbudget varje år föreläggs riksdagen i samband med presentationen av budgetpropositionen,	28	4
2. att riksdagen begär att regeringen i samarbete med kommunerna och berörda arbetsmarknadsparter utvecklar system som innebär att utförsäkring från arbetslöshetskassa kan förhindras och arbetslösheten därmed tidsbegränsas.	65	41
Motiveringen till yrkandena återfinns i motion 1982/83:217.		
<i>1982/83:263</i> av Håkan Stjernlöf (m)	40	12
I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär åtgärder syftande till en avveckling av distriktsarbetsnämnderna.		
<i>1982/83:264</i> av Bengt Wittbom (m)	41	15
I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående den framtida revisionen och kontrollen av AMS verksamhet.		
<i>1982/83:304</i> av John Johnsson m. fl. (s)	80	61
I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer att statens		

vägverk i samverkan med arbetsmarknadsstyrelsen ges i uppdrag att som beredskapsarbete snarast utföra vägförbättringar i området som berörs av järnvägsnedläggningen Eslöv–Tomelilla.

1982/83:343 av Ulf Adelson m. fl. (m)

I motionen yrkas

1. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitiken för budgetåret 1983/84 som redovisas i motionen.	26	2
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående en översyn av arbetsförmedlingsmonopolet och åtgärder för att effektivisera arbetsmarknadsverket.	45	22
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående behovet av förändringar av arbetsrätts-, anställningstrygghets- och ledighetslagstiftningen.	27	3
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om ungdomsarbetslösheten på kort sikt.	31	8

1982/83:344 av Lennart Brunander (c) och Karin Andersson (c)

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om ett arbetsförmedlingskontor i Vårgårda.	42	16

1982/83:502 av Pär Granstedt m. fl. (c)

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller om en utredning att överföra huvudansvaret för arbetsmarknadspolitiken och motsvarande resurser till kommunerna.	28	5

1982/83:505 av Egon Jacobsson (s) och Bengt Silfverstrand (s)

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna behovet av ytterligare arbetsmarknadsresurser till Malmöhus län.	42	17

1982/83:506 av Bengt Lindqvist (s)

I motionen yrkas att riksdagen begär en översyn av reglerna för bidrag till arbetstekniska hjälpmedel i enlighet med motionens syfte.	91	82

1982/83:516 av Ola Ullsten m. fl. (fp)

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om åtgärder i syfte att i ökad utsträckning anpassa AMS-utbildningen för kvinnor till datoriserade arbetsplatser.	55	31

Motiveringen till yrkandet återfinns i motion 1982/83:510.

	Behandlas i utskottets yttr. s. hemst. p.	
<i>1982/83:657</i> av Anita Bråkenhielm (m) och Catarina Rönning (s)	80	62
I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär att arbetsmarknads- politiska åtgärder vid lämpligt tillfälle insätts på sådant sätt att SJ kan få erforderligt stöd för upprustning/utbyggnad till normalspårig industrispår- standard av järnvägen Vetlanda-Järnforsen/Pauliström.		
<i>1982/83:665</i> av Elvy Nilsson m. fl. (s)	99	89
I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär en översyn av verksamheten vid Samhällsföretagsgruppens olika verkstäder, varvid fram- för allt de sociala målen för de arbetshandikappade bör granskas.		
<i>1982/83:666</i> av Gunnar Nilsson i Eslöv (s) och Bo Nilsson (s)	80	63
I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer att statens vägverk i samverkan med arbetsmarknadsstyrelsen ges i uppdrag att som beredskapsarbete fortlöpande fullfölja ombyggnaden av riksväg 17 Lands- krona-Eslöv.		
<i>1982/83:818</i> av Thorbjörn Fäldin m. fl. (c)		
I motionen yrkas		
1. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag innebärande minskad utförsäkring från A-kassorna inom den ram om ökade egenavgifter till A-kassorna som förutsattes i det statsbidragssystem riksdagen antog våren 1982.	64	40
2. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande åtgärder för att trygga ungdomens inträde på arbetsmarknaden.	32	8
3. att riksdagen beslutar att till <i>Sysselsättningsskapande åtgärder</i> anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 170 milj. kr. sänkt reservationsan- slag om 3 779 615 000 kr. för budgetåret 1983/84.	81	71
6. att riksdagen beslutar att med avslag på regeringens förslag om ökat startbidrag vid flyttning till <i>Arbetsmarknadsservice</i> för budgetåret 1983/84 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 20 milj. kr. sänkt förslagsanslag av 1 210 082 000 kr.	49	27, 28
Yrkandena 4 och 5 kommer att behandlas i betänkandet AU 1982/ 83:23.		
<i>1982/83:823</i> av Mats Olsson m. fl. (s)	71	46
I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om bidragsregler för beredskapsarbeten.		
<i>1982/83:826</i> av Allan Åkerlind m. fl. (m)	46	22
I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag innebärande att privat arbetsförmedling skall tillåtas och få verka jämsides med den offentliga arbetsförmedlingen.		

<i>1982/83:1040</i> av Arne Andersson i Gamleby (s) och Ewy Möller (m)	80	64
I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen uttalar att om- och tillbyggnad av polishus i Västervik bör kunna utföras som beredskapsarbete med AMS-medel.		
<i>1982/83:1041</i> av Karin Andersson (c) och Gunilla André (c)	71	45
I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om beredskapsarbeten på deltid.		
<i>1982/83:1046</i> av Gunhild Bolander (c)	79	58
I motionen yrkas		
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande målet för arbetsmarknadspolitiken m. m.		
Yrkande 1 kommer att behandlas i betänkande 1982/83:23.		
<i>1982/83:1047</i> av Christer Eirefelt (fp) och Kenth Skårvik (fp)	101	92
I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående Samhällsföretagsgruppens marknadsuppträdande.		
<i>1982/83:1054</i> av Lars Werner m. fl. (vpk)	94	83
I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag innebärande att statsbidrag för anställda med lönebidrag skall kunna utgå till 100 % i enlighet med vad som anförts i motionen samt att medel härför upptas på tilläggsbudget.		
<i>1982/83:1056</i> av Lars Werner m. fl. (vpk)	46	23
I motionen yrkas		
1. att riksdagen hos regeringen begär förslag om obligatorisk plats- och arbetsförmedling i enlighet med vad som anförts i motionen,		
2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om en lag som förbjuder åsiktsregistrering, personundersökning och svartlistning av arbetande.		
<i>1982/83:1114</i> av Ola Ullsten m. fl. (fp)		
I motionen yrkas		
1. att riksdagen beslutar att av anslaget Sysselsättningsskapande åtgärder 100 milj. kr. avdelas för s. k. kommunala ungdomsslussar,	36	8
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande utvidgning av ungdomsplatser eller motsvarande att gälla även ungdomar mellan 18 och 20 år,	33	8
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande beredskapsarbeten inom arbetsmiljöområdet,	75	49

	Behandlas i utskottets ytr. s. hemst. p.	
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande behovet av vidareutbildning av främst lågutbildade kvinnor i syfte att motverka de risker för segregering av arbetsuppgifter som datoriseringen kan komma att medföra,	55	31
6. att riksdagen beträffande utbildningsbidrag och arbetslöshetsersättning beslutar i enlighet med vad i motionen anförts,	62	34, 38
7. att riksdagen begär att regeringen inom ramen för anslaget Sysselsättningskapande åtgärder på försök ger bidrag till arbetsgivare som vill anställa arbetslösa akademiker för projektarbete enligt den modell som skissas i motionen,	76	51
8. att riksdagen avslår regeringens förslag att begränsa antalet lönebidragsplatser hos de allmännyttiga organisationerna,	95	84
9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande kulturarbetsförmedlingar, kontorsserviceförmedlingar och lagen om arbetsförmedling.	46	24
Yrkande 5 kommer att behandlas i ett senare betänkande.		
<i>1982/83:1509</i> av Anders Björck m. fl. (m)	46	22
I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller om en utredning med uppgift att utreda möjligheterna att på försök tillåta fristående arbetsförmedlingar för specifika yrkesområden i enlighet med vad som i motionen anförts.		
<i>1982/83:1510</i> av Roland Brännström m. fl. (s)	72	46
I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om återinförande av projekteringsbidrag.		
<i>1982/83:1514</i> av Christer Eirefelt (fp)	73	47
I motionen yrkas att riksdagen begär att regeringen tillser att arbetsmarknadsverkets rutiner för utbetalning av statsbidrag för enskilda beredskapsarbeten förbättras.		
<i>1982/83:1517</i> av Arne Fransson m. fl. (c)		
I motionen yrkas		
1. att riksdagen beslutar att de allmännyttiga organisationerna skall få full kostnadstäckning för de anställda med lönebidrag som anställdes före den 1 juli 1980 även efter den 1 juli 1983.	94	83
2. att riksdagen avslår regeringens förslag om särskild ram för verksamheten med anställning med lönebidrag hos allmännyttiga organisationer.	95	84
<i>1982/83:1527</i> av Bengt Lindqvist (s)	90	81
I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär en översyn av reglerna		

för arbetsbiträde i syfte att anknyta bidragsnivån till löneutvecklingen på det statliga området.

1982/83:1528 av Bengt Lindqvist m. fl. (s)

94, 95 83, 84

I motionen yrkas

1. att riksdagen beslutar begära att regeringen noga följer konsekvenserna dels av begränsningen av antalet anställda med lönebidrag, dels av sänkningen av lönebidrag från 100 till 90 %.

2. att riksdagen beslutar begära att regeringen återkommer till riksdagen med förslag till ändringar i bestämmelserna om det visar sig att handikappade genom förslagen i årets budgetproposition får ökade svårigheter på arbetsmarknaden.

1982/83:1532 av Per Petersson (m) och Barbro Nilsson i Visby (m)

78 56

I motionen yrkas att riksdagen begär att regeringen i t. ex. Norrbotten använder beredskapsarbeten till i motionen föreslagna ändamål.

1982/83:1534 av Birger Rosqvist m. fl. (s)

78 57

I motionen yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär att medel för sysselsättningsfrämjande åtgärder anvisas för att förbättra järnvägs- och vägstandarderna och trafiksäkerheten i Kalmar län.

2. att riksdagen hos regeringen begär att medel för sysselsättningsfrämjande åtgärder anvisas för att möjliggöra en snar igångsättning av byggnation av posthus, polishus m. m. i Kalmar län i enlighet med vad som anförts i motionen.

1982/83:1535 av Rolf Rämgård m. fl. (c)

29 6

I motionen yrkas att riksdagen beslutar begära att regeringen låter utreda frågan om trygghetsfonder.

1982/83:1537 av Marianne Stålberg m. fl. (s)

I motionen yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ökade arbetsmarknadspolitiska åtgärder i Jämtlands län.

72, 77, 46, 55,
100 91

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om friare användning av de arbetsmarknadspolitiska stöden i Jämtlands län.

77 46, 53;
54

Yrkandena 3–6 kommer att behandlas i betänkande 1982/83:23.

1982/83:1539 av Alf Wennerfors m. fl. (m)

I motionen yrkas

1. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförs angående lönebidrag.	96	85
2. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförs angående skyddat arbete.	99, 102	88, 93
3. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförs angående arbetsmarknadsinstitutet.	104	94
 <i>1982/83:1540 av Alf Wennerfors m. fl. (m)</i>		
I motionen yrkas		
1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående riktlinjer för arbetsmarknadspolitiken för budgetåret 1983/84.	26	2
2. att riksdagen till <i>Arbetsmarknadsservice</i> för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 1 205 482 000 kr.,	49	9, 28
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående tilläggsdirektiv till AMS-kommittén.	41	14
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående avveckling av distriktsarbetsnämnderna och byggarbetsnämnderna.	40	12, 13
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående avskaffande av den obligatoriska platsanmälan.	47	22, 25
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående rationaliseringar och effektiviseringar av arbetsmarknadsutbildningen.	53	29
7. att riksdagen till <i>Arbetsmarknadsutbildning</i> för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 1 661 592 000 kr.,	54	29
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående bidrag till arbetslöshetsersättningar och utbildningsbidrag.	62	34–37
9. att riksdagen till <i>Bidrag till Arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag</i> för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 1 816 650 000 kr.,	64	39
10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att regeringen för riksdagens prövning skall underställa eventuella uppkommande behov av ytterligare arbetsmarknadspolitiska insatser som inte täcks av i statsbudgeten upptagna, konjunktur neutralt beräknade, anslag samt de medel som regeringen disponerar över genom finansfullmakten.	70	43
11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående förändringar av inriktning, utformning och ersättningsnivåer för beredskapsarbeten.	70	44
12. att riksdagen till <i>Sysselsättningsskapande åtgärder</i> för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 2 399 615 000 kr.,	81	71
13. att riksdagen till <i>Arbetsmarknadsverket: Inköp för arbetsmarknadsut-</i>	84	75

bildningen för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 36 000 000 kr.,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag, 99 88

15. att riksdagen till driften av verksamheten inom Stiftelsen Samhällsföretag anslår medel motsvarande 125 % av lönesumman (inkl. lönebikostnader) för arbetstagarna i skyddat arbete, 99 87

16. att riksdagen till *Bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 2 427 000 000 kr. 99 88

1982/83:1541 av Lars Werner m. fl. (vpk) 63 38

I motionen yrkas att riksdagen beslutar att utbildningsbidraget vid arbetsmarknadsutbildning fr. o. m. den 1 juli 1983 lägst skall utgå med 215 kr. per dag, fem dagar i veckan.

1982/83:1542 av Lars Werner m. fl. (vpk) 64 41

I motionen yrkas

1. att riksdagen hemställer hos regeringen om förslag om en förlängd arbetslöshetsersättning baserad på socialförsäkringsavgifter enligt vad i motionen anförts,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rätt till arbete eller arbetsmarknadspolitiska åtgärder,

3. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag att arbetsmarknadsutbildning jämställs med arbete och gäller som nytt arbetsvillkor enligt vad i motionen anförts.

4. att riksdagen hemställer hos regeringen om förslag som innebär att de som ej är medlemmar i arbetslöshetskassa skall kunna åtnjuta arbetslöshetsersättning enligt vad i motionen anförts.

1982/83:1544 av Bengt Wittbom m. fl. (m. c. fp) 74 48

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att bidrag för beredskapsarbete till arbetsgivare bör utgå till arbetsgivare oavsett denna har kollektivavtal eller s. k. separatavtal med en arbetsmarknadsorganisation i enlighet med vad som i motionen anförts.

1982/83:1545 av Sten Östlund (s) och Inga-Britt Johansson (s) 43 18

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer att vid fördelningen av de föreslagna extra tjänsterna särskilt beakta arbetssituationen vid arbetsförmedlingarna i Göteborgs och Bohus län.

1982/83:1582 av Olle Westberg m. fl. (s) 79 59

I motionen yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av resurser till länsarbetsnämnden i Göteborgs län för att hålla byggsysselsättningen uppe.

Yrkandena 1–3 kommer att behandlas i betänkandet AU 1982/83:23.

1982/83:1587 av Rolf Rämgård m. fl. (c) 80 65

I motionen yrkas att riksdagen beslutar att en upprustning och nybyggnad med arbetsmarknadspolitiska medel kommer till stånd på sträckan Malung-Sälen-Särna.

Motiveringen till yrkandet återfinns i motion 1982/83:1586.

1982/83:1643 av Gullan Lindblad m. fl. (m, c, fp) 80 66

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer att en del av de medel, som kommer att ställas till förfogande för sysselsättningsfrämjande åtgärder i Värmlands län, bör prioriteras för en utbyggnad av högskolans lokaler, framför allt vad gäller laboratorier.

Motiveringen till yrkandet återfinns i motion 1982/83:2204.

1982/83:1651 av Ola Ullsten m. fl. (fp)

I motionen yrkas

1. att riksdagen begär att regeringen redovisar regelförändringar i fråga om arbetslöshetskassorna enligt vad som anförts i motionen, 62 36

2. att riksdagen fastställer arbetsmarknadsavgiften i lagen om socialavgifter till 1,1 %. 62 37

Motiveringen till yrkandena återfinns i motion 1982/83:1647.

1982/83:1676 av Thorbjörn Fällidin m. fl. (c) 55 31

I motionen yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande datautbildning inom arbetsmarknadsutbildningen (AMU).

Motiveringen till yrkandet återfinns i motion 1982/83:1669.

1982/83:2047 av Karin Andersson (c) och Gunhild Bolander (c) 47 26

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär att resurserna vid arbetsmarknadsverket disponeras så att hörselskadade får tillgång till specialister på länsnivå.

1982/83:2049 av Lennart Bladh m. fl. (s) 47 26

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär en utredning om hur behovet av specialister för hörselskadade på länsnivå inom arbetsmarknadsverket kan tillgodoses.

1982/83:2050 av Lennart Bladh m. fl. (s)	91	81
I motionen yrkas att riksdagen begär att regeringen låter utreda möjligheterna att kombinera lönebidragsanställning med bidrag till arbetsbiträde.		
1982/83:2054 av Ingemar Eliasson (fp) och tredje vice talmannen Karl Erik Eriksson (fp)	80	67
I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande upprustning av kulturellt värdefulla teaterlokaler som beredskapsarbete.		
1982/83:2059 av Stina Gustavsson (c)	90	80
I motionen yrkas att riksdagen avvisar regeringens förslag i proposition 1982/83:100 Arbetsmarknadsdepartementet om snävare regler för bidrag till arbetshjälpmedel åt handikappade lantbrukare och andra egenföretagare.		
1982/83:2060 av Birgitta Hambræus (c)	29	7
I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär utredning om metoder att skapa fler deltidsarbeten.		
1982/83:2062 av Agne Hansson m. fl. (c)	82	71
I motionen yrkas		
1. att riksdagen beslutar att till <i>Sysselsättningsskapande åtgärder</i> anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 25 milj. kr. sänkt reservationsanslag om 3 924 615 000 kr. för budgetåret 1983/84,		
2. att riksdagen beslutar att till <i>Bidrag till regionala utvecklingsfonder m. m.</i> för budgetåret 1983/84 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 25 milj. kr. förhöjt reservationsanslag om 122 850 000 kr.		
1982/83:2064 av Elver Jonsson (fp) och Olle Grahn (fp)	80	68
I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av en snabb utbyggnad av riksväg 43 Falköping-Värgårda.		
1982/83:2065 av Elver Jonsson (fp) och Jan-Erik Wikström (fp)	87	79
I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om antalet utbildningsdagar för vapenfria tjänstepliktiga och om bidragen till utbildningsanordnare för dessa.		
1982/83:2066 av Gunnel Jonäng (c) och Gunnar Björk i Gävle (c)		
I motionen yrkas		
1. att riksdagen beslutar att de allmännyttiga organisationerna skall få full	94	83

kostnadstäckning för de anställda med lönebidrag som anställdes före den 1 juli 1980 även efter den 1 juli 1983.

2. att riksdagen avslår regeringens förslag om tak för antalet lönebidragsplatser. 95 84

1982/83:2068 av Gullan Lindblad (m) 39 10

I motionen yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande val av ledamöter i arbetsmarknadsstyrelsen.

1982/83:2073 av Tore Nilsson (m) 80 69

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen anholder att en större andel av medlen för beredskapsarbeten får användas för inlandsbanan och övriga i motionen nämnda projekt.

1982/83:2074 av Margareta Persson m. fl. (s) 75 50

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om att beredskapsarbeten används för en handikappanpassning av den offentliga miljön.

1982/83:2077 av Bengt-Ola Rytting m. fl. (s) 65 41, 42

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag att arbetslöshetskassornas bestämmelser anpassas till dagens förutsättningar i enlighet med motionen.

1982/83:2078 av Bengt-Ola Rytting m. fl. (s) 79 60

I motionen anförts att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att riktade åtgärder bör vidtas för att stimulera byggandet i Kopparbergs och övriga hårt drabbade län.

1982/83:2079 av Catarina Rönnung (s) och Ing-Marie Hansson (s) 76 52

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening uttalar att medel avsätts för centrubildningarnas verksamhet ur anslaget B 4. Sysselsättningskapande åtgärder.

1982/83:2084 av Lars Werner m. fl. (vpk) 33 8

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om att förelägga riksdagen förslag till lag om allmän ungdomsgaranti enligt motionens riktlinjer.

1982/83:2089 av Nils Åsling (c) 29 7

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär en parlamentarisk

utredning av de ekonomiska och sociala konsekvenserna av strukturförändringarna i samhälle och näringsliv med inriktningen att främja en decentraliserad samhällsorganisation och en stärkt småföretagssektor.

<i>1982/83:2125</i> av Oskar Lindkvist m. fl. (s)	57	32
I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att läs- och skrivhandikapp skall jämföras med fysiska och psykiska handikapp vid tilldelning av utbildningsbidrag för folkhögskolestudier inom arbetsmarknadsutbildningen.		
Motiveringen till yrkandet återfinns i motion 1982/83:2123.		
<i>1982/83:2131</i> av Stig Gustafsson m. fl. (s)	58	33
I motionen yrkas att riksdagen begär att regeringen upprättar en plan för personalutbildningen i företag och förvaltningar i enlighet med vad som anförts i motionen.		
Motiveringen till yrkandet återfinns i motion 1982/83:2130.		
<i>1982/83:2145</i> av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c)	62	37
I motionen yrkas		
2. att riksdagen fastställer arbetsmarknadsavgiften i lagen om socialavgifter till 1,1 %.		
Motiveringen till yrkandet återfinns i motion 1982/83:2140.		
Yrkande 1 kommer att behandlas i ett senare betänkande.		
<i>1982/83:2150</i> av Margot Wallström m. fl. (s)	34	8
I motionen yrkas		
1. att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att generösare bestämmelser för förlängning av beredskapsarbeten införs,		
2. att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att ökat statsbidrag skall utgå till föreningar och folkrörelser som anställer arbetslösa ungdomar,		
3. att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att ett ökat stöd t. ex. via försöksverksamhet ges till arbetslösa ungdomar som vill starta/arbota i jordbruks- eller andra arbetskollektiv och liknande företagsformer.		
<i>1982/83:2154</i> av Mats Olsson m. fl. (s)	43	19
I motionen yrkas		
5. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna att arbetsförmedlingarnas resurser i Blekinge län förstärks så länge det nuvarande besvärliga arbetsmarknadsläget består.		
Yrkandena 1-4 och 6-7 kommer att behandlas i betänkandet AU 1982/83:23.		

Utvecklingen på arbetsmarknaden

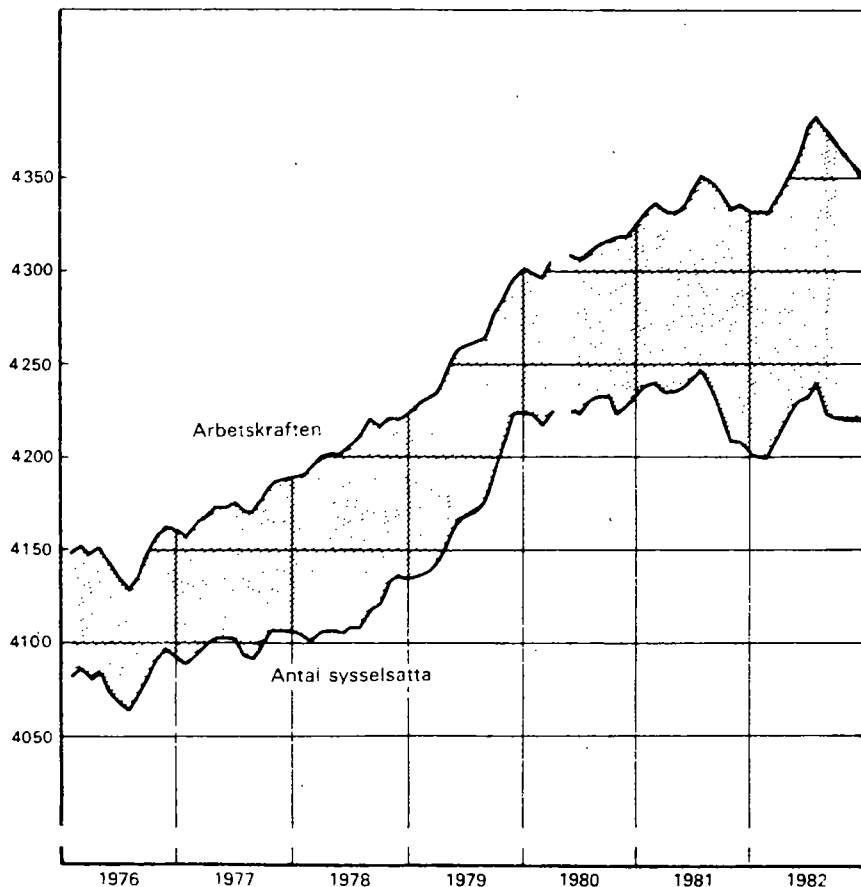
Antalet sysselsatta ökade under hela 1970-talet. Därefter har utvecklingen i stort sett avstannat. I februari månad i år var 4,19 miljoner personer sysselsatta medan 4,35 miljoner personer var i arbetskraften.

Sysselsättnings- och arbetskraftsutvecklingen enligt arbetskraftsundersökningarna (AKU) sedan år 1970 åskådliggörs i figur 1. Skillnaden mellan de båda kurvorna utgör arbetslöshet.

Figur 1.

Arbetskraft och sysselsättning 1976–1982

Tusental. 3-månaders glidande genomsnitt beräknat på säsongrensade månadsdata

Anm. För april 1980 saknas uppgifter p. g. a. arbetsmarknadskonflikt.

Källa: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

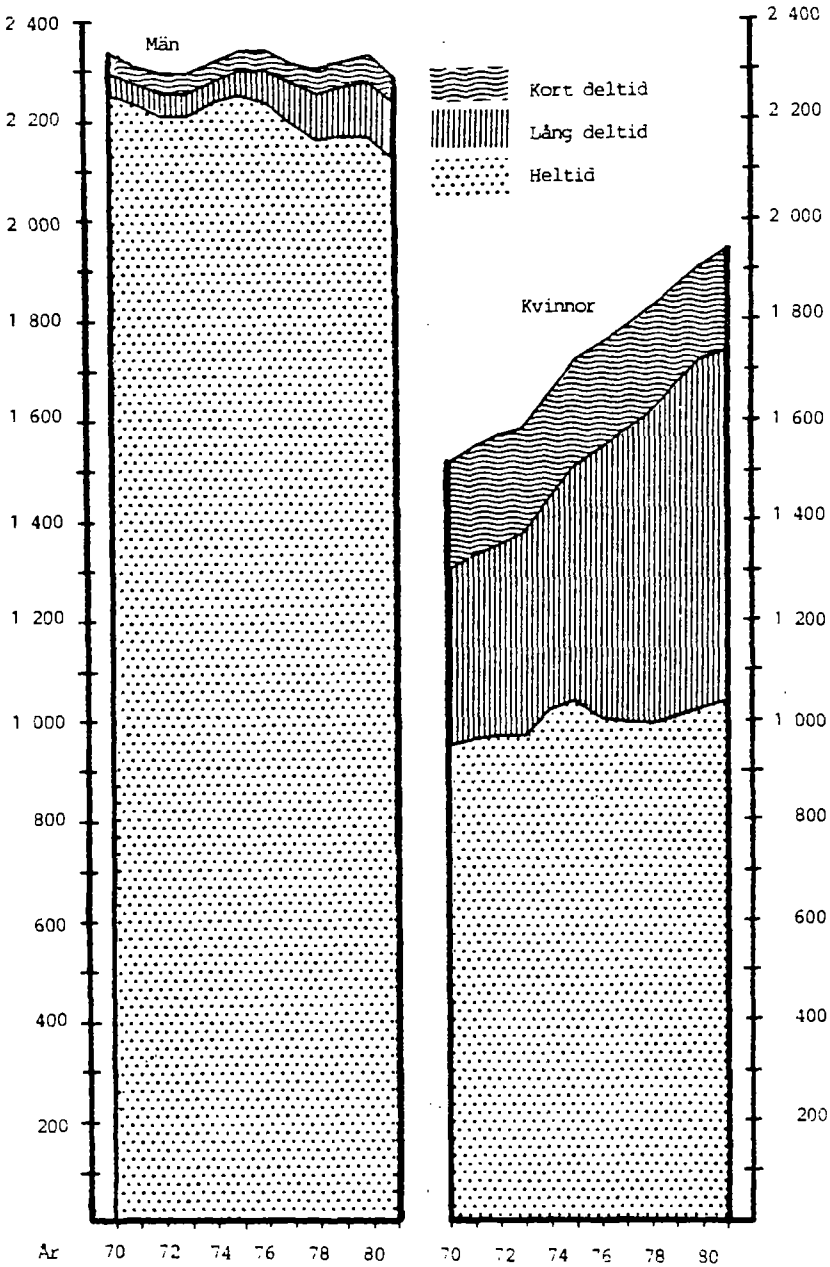
Kännetecknande för sysselsättningsutvecklingen har varit att antalet sysselsatta inom den offentliga sektorn har ökat, medan utvecklingen varit den motsatta inom den privata sektorn. Under perioden 1970–1981 ökade

Figur 3.

Sysselsatta kvinnor och män i arbetskraften 1970-1981, heltid, deltid 1-19 tim, resp. deltid 20-34 tim, enl. AKU

Antal 1 000-tal

Källa: AMS

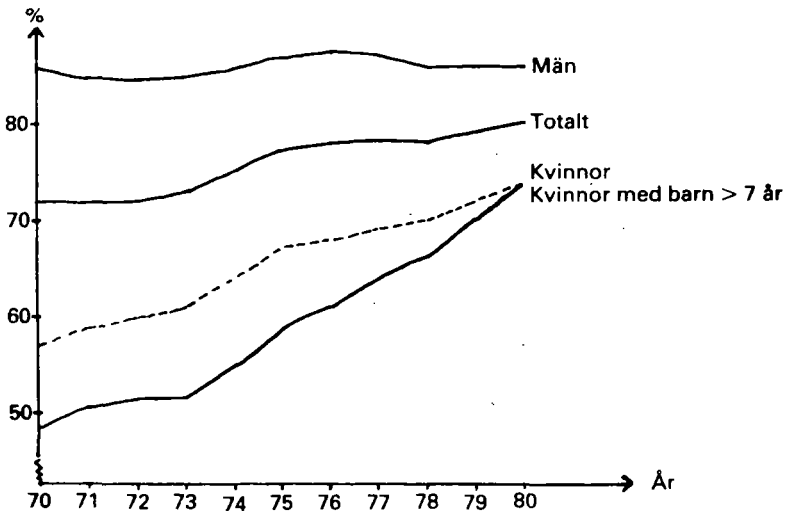
Även om antalet sysselsatta ökade under 1970-talet minskade det totala antalet arbetade timmar. Under perioden 1970–1981 uppgick minskningen i totalantalet arbetade timmar till 6,5 %. Minskningen inom näringslivet var 15,9 % medan ökningen inom den statliga och kommunala sektorn uppgick till 13,9 resp. 53,6 %.

Utvecklingen beträffande deltidsarbeten framgår av figur 3.

Kännetecknande för perioden efter år 1970 har vidare varit att förvärvsfrekvensen – antalet sysselsatta i procent av befolkningen – ökat totalt och för kvinnorna, medan utvecklingen varit den motsatta för männen. Utvecklingen visas i figur 4.

Figur 4.

Sysselsättningsgrad (antal sysselsatta i procent av befolkningen)

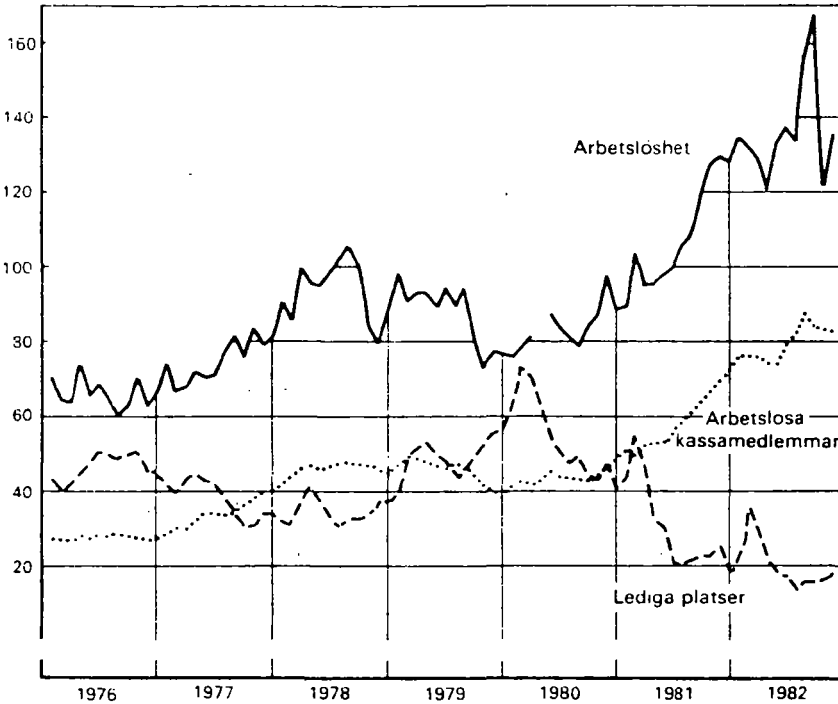
Källa: SCB, Arbetsmarknadsstatistik årsbok 1981

Antalet arbetslösa uppgick enligt SCB:s senaste arbetskraftsundersökning till 155 000, vilket motsvarar 3,6 % av arbetskraften. I februari 1982 var arbetslösheten 135 000 (3,1 %). Utvecklingen under perioden 1976–1982 framgår av figur 5. I figuren finns även medtaget antalet kvarstående lediga platser under perioden.

Figur 5.

Arbetslösa enligt AKU, arbetslösa kassamedlemmar och kvarstående lediga platser 1976-1982

1 000-tal. Säsongrensade månadsdata

Källor: Arbetsmarknadsstyrelsen, konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

Som framgår av figuren är antalet lediga platser f. n. väsentligt lägre än t. ex. i början av år 1980. I december 1982 uppgick antalet kvarstående lediga platser till endast 9 700. Situationen har sedan förbättrats och i februari i år var antalet uppe i 34 700. Vid jämförelse mellan årets siffror för kvarstående lediga platser och utvecklingen tidigare bör dock erinras om att statistiken fr. o. m. i år endast avser kvarstående lediga platser där varaktigheten är mer än 10 dagar.

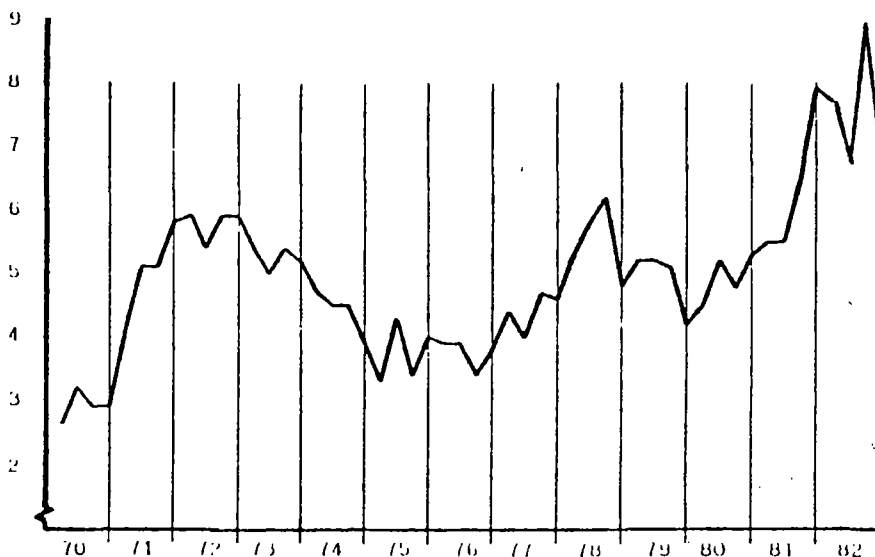
Antalet arbetslösa ungdomar under 25 år uppgick i februari i år till 49 000, en ökning med 4 000 i förhållande till samma månad 1982.

I figur 6 redovisas utvecklingen beträffande ungdomsarbetslösheten sedan år 1970.

Figur 6.

Arbetslösheten för ungdomar i åldern 16–24 år
Säsongrensat, kvartalsgenomsnitt

Procent

Källa: AMS

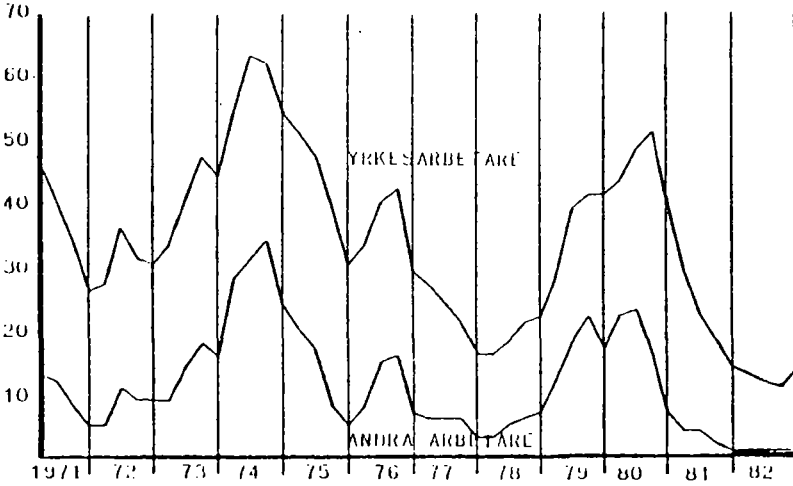
Det mycket besvärliga läget för ungdomarna på arbetsmarknaden belyses ytterligare av att ca 18 000 fler hade beredskapsarbete i februari i år än under samma månad förra året. Totalt var ca 97 000 ungdomar under 25 år antingen arbetslösa eller i beredskapsarbete under februari månad i år. Utvecklingen orsakas främst av konjunkturläget och det f. n. förhållandevis stora antalet ungdomar i åldern 16–18 år.

Enligt konjunkturbarometern är bristen på arbetskraft f. n. mycket liten. I figur 7 redovisas utvecklingen sedan år 1971.

Antalet v a r s e l inom industrin minskade under förra året. Utvecklingen sedan 1980 redovisas i figur 8.

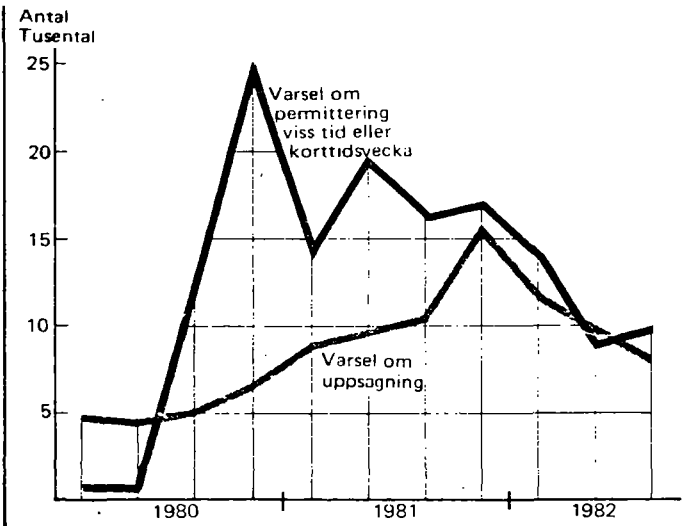
Figur 7.
Andelen företag inom industrin som uppgett brist på arbetskraft

Procent

Källa: Konjunkturbarometern

Figur 8.
Varsel inom industrin

Källa: AMS

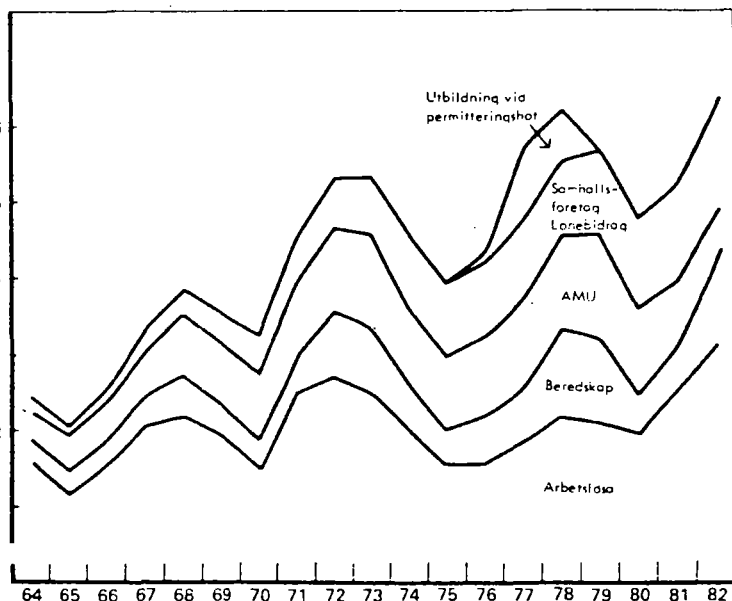
De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna har förstärkts och i februari månad i år var 183 500 personer föremål för åtgärder, en ökning med 32 700 i förhållande till februari månad år 1982. Sammantaget var i februari månad i år 338 500 personer antingen arbetslösa eller i arbetsmarknadspolitiska åtgärder, vilket motsvarar 7,8 % av arbetskraften.

I figur 9 redovisas antalet arbetslösa och personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder under perioden 1964–1982.

Figur 9.

Antal arbetslösa och i arbetsmarknadspolitiska åtgärder i procent av arbetskraften 1964–1982

Säsongrensade data

Källor: Arbetsmarknadsstyrelsen och statistiska centralbyrån.

Utskottet kommer i sitt regionalpolitiska betänkande AU 1982/83:23 att redovisa utvecklingen på arbetsmarknaden i länen.

Utskottet

Riktlinjer för arbetsmarknadspolitiken m. m.

Läget på arbetsmarknaden har försämrats successivt de senaste åren. Den ökning av sysselsättningen som skedde under hela 1970-talet och en bit in på 1980-talet har nu förbytts i minskning. Samtidigt har arbetslösheten nått en högre nivå än någonsin tidigare under de senaste decennierna. Sedan tredje kvartalet 1981 har arbetslösheten varje kvartal varit högre än under

motsvarande tidpunkt varje år de senaste 20 åren.

En kraftig nedgång i efterfrågan av arbetskraft är den viktigaste förklaringen till arbetslöshetens uppgång. Under de tre sista månaderna 1982 nyanmälades 31 600 lediga platser. I förhållande till motsvarande tid högkonjunkturåret 1979 är det en nedgång med 47 %. Härtill kommer att en förhållandevis stor del eller 25 % av de nyanmälda lediga platserna avsåg tillfälliga anställningar.

Vissa grupper av arbetssökande drabbas särskilt hårt av den nuvarande situationen på arbetsmarknaden, i synnerhet gäller detta ungdomarna. Sysselsättningsläget bland ungdomarna förbättrades visserligen något under hösten 1982 tack vare massiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder, men arbetslösheten är fortfarande betydligt högre bland dem än för arbetskraften som helhet. Den relativa arbetslösheten i februari 1983 var 9,3 % för åldersgruppen 16–19 år och 6,8 % för åldersgruppen 20–24 år. Vid samma tidpunkt var av hela arbetskraften i landet 3,6 % arbetslösa. Även bland kvinnor i vissa åldrar och bland invandrare är arbetslösheten större än genomsnittligt.

I propositionen beskrivs den politik som regeringen bedrivit sedan hösten 1982 för att komma till rätta med sysselsättningsproblemen. Där erinras om de ekonomisk-politiska åtgärder som vidtagits för att främja industriell expansion och ett bättre resursutnyttjande. Det framhålls att dessa åtgärder kommer att verka först efter någon tid och att arbetsmarknadspolitiken kortsiktigt måste bära en stor del av ansvaret för att minska arbetslösheten.

Regeringen gör vidare den bedömningen att utvecklingen av den internationella ekonomin blir svag under större delen av år 1983. Devalveringen ger möjligheter till en successiv expansion inom näringslivet men de svaga internationella konjunkturutsikterna sätter en gräns för expansionen under år 1983.

När det gäller den inhemska efterfrågan förutser regeringen en något gynnsammare utveckling bl. a. som en följd av den stimulans till svensk industri som investeringsprogrammet rörande energi, bostäder, kommunikationer m. m. ger. En eventuell produktionsökning inom industrin bedöms emellertid kunna ske utan att sysselsättningen ökar nämnvärt. Det anförs vidare i propositionen att sysselsättningsutvecklingen inom tjänstesektorn, både den privata och den offentliga, sannolikt blir mycket svag under år 1983.

Det svåra arbetsmarknadsläget motiverade att regeringen under hösten 1982 lade fram förslag för riksdagen om en omedelbar, kraftig förstärkning av de arbetsmarknadspolitiska insatserna (AU 1982/83:13). De extra medel som då anvisades för arbetsmarknadsutbildning, sysselsättningsskapande åtgärder och åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning åt handikappade uppgick till 2 440 milj. kr. Arbetsmarknadsministern gör bedömningen

att omfattande arbetsmarknadspolitiska åtgärder kommer att behövas även under budgetåret 1983/84.

Utskottet vill för sin del först peka på att den höga prioritering som i nuvarande svåra ekonomiska läge ges åt de sysselsättningspolitiska åtgärderna bygger på övertygelsen att tillgång till arbete har avgörande betydelse för den enskildes välfärd i vid mening. Arbetet är självfallet ett medel för att skapa god materiell försörjning. Men arbetet har också ett egenvärde som en väg till social gemenskap. Tillgång till arbete och de villkor som råder i arbetslivet ger grundläggande förutsättningar för vars och ens materiella omständigheter, hälsa, fritidsmöjligheter, delaktighet i politiskt och fackligt arbete, familje- och bostadsförhållanden m. m.

Även för samhället i stort är den enskildes deltagande i arbetslivet väsentligt. Ett samhälle med full sysselsättning skapar bestående produktiva värden. Arbetslöshet och undersysselsättning innebär att resurser förslösas. I ett samhälle som accepterar arbetslöshet finns det risk för att det uppstår stora materiella och sociala klyftor vilket kan leda till isolering och främlingskap mellan olika befolkningsgrupper.

Samma uppfattningar om arbetets centrala betydelse för människornas både materiella och sociala välfärd förs fram i propositionen och i folkpartiets partimotion 1114. Vad utskottet här har anfört om *sysselsättningsutvecklingen m. m.* med anledning av propositionen bör godkännas av riksdagen.

Det är mot den bakgrund som här anges särskilt viktigt att det i en tid med stora sysselsättningsproblem bedrivs en ambitiös sysselsättningspolitik. En politik som accepterar stigande arbetslöshet som ofrånkomlig måste enligt utskottets mening bestämt avvisas.

Den ekonomiska politiken ger grundläggande *förutsättningar för arbetsmarknadspolitiken*. Denna fråga tas upp i motionerna 343 av Ulf Adelson m. fl. (m) och 1540 av Alf Wennerfors m. fl. (m). Moderata samlingspartiet framhåller i motion 343 att förutsättningarna för näringslivets utveckling måste förbättras om sysselsättningsproblemen skall kunna lösas. Förutom den svaga utvecklingen i vår omvärld förs fram två huvudproblem i sammanhanget, dels företagens försämrade lönsamhet till följd av stora lönehöjningar under 1970-talet och stora ökningar av arbetsgivaravgifterna, dels regleringar av skilda slag som enligt motionärernas mening gör att förnyelse, idériakedom och skaparkraft har svårt att komma till sin rätt. En förändring av lagstiftningen i fråga om främst MBL och Åmanlagarna framhålls som nödvändig.

I motion 343 anförs vidare att statsmakterna inte kan garantera full sysselsättning oberoende av löneuppgörelsernas utfall. Det statsfinansiella läget medger inte att samhället med arbetsmarknadspolitiska åtgärder löser de sysselsättningsproblem som följer av fortsatta snabba kostnadsökningar för de svenska företagen. Även om avtalen inför år 1983 inte ännu är klara väntas de enligt den bedömning som görs i motionen resultera i fortsatt snabb kostnadsökning för de svenska företagen i förhållande till omvärlden.

Företagens lönsamhet försämras därutöver enligt motionärerna genom ytterligare ekonomiska och administrativa pålagor.

Även i motion 1540 tas upp frågan om sambandet mellan den ekonomiska politiken och sysselsättningsutvecklingen. I motionen förordas en alternativ ekonomisk politik som skulle ge en bättre utveckling på arbetsmarknaden och därmed ett mindre behov av arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Med hänsyn till att riksdagen sannolikt kommer att anta den ekonomiska politik som regeringen föreslår krävs fortsatta omfattande arbetsmarknadspolitiska insatser. Detta avspeglar sig enligt motionärerna också i deras förslag till anslag för budgetåret 1983/84.

Utskottet delar uppfattningen att man bör driva en ekonomisk politik som innebär att behovet av arbetsmarknadspolitiska åtgärder minimeras. Utskottet konstaterar också att den snabba och radikala omläggning av den ekonomiska politiken som den nytillträdande socialdemokratiska regeringen vidtog hösten 1982 har skapat förutsättningar för att långsiktigt öka produktionen och trygga den fulla sysselsättningen. Men en omläggning av den ekonomiska politiken som görs för att förbättra sysselsättningsläget kan inte få snabba effekter på arbetsmarknaden. Som sägs i propositionen måste arbetsmarknadspolitiken därför på kort sikt bära en stor del av ansvaret för att minska arbetslösheten. Arbetsmarknadspolitiken behöver därför tilldelas betydande resurser även under kommande år. Moderata samlingspartiet förordar när det gäller medel till arbetsmarknadspolitiken drygt 2 400 milj. kr. eller 17 % mindre än vad regeringen föreslår, vilket ofrånkomligen kommer att leda till högre arbetslöshet än regeringens förslag. En sådan politik måste avvisas. Utskottet vill tillägga att trots den högre arbetslöshet som troligen följer av besparingsförslagen i motion 1540 föreslås ingen ökning utan fastmer en minskning av anslaget till arbetslöshetsersättning m. m. Till de enskilda förslagen återkommer utskottet senare i betänkandet. Med hänvisning till vad utskottet här har anfört avstyrker utskottet motionerna 343 och 1540 i här aktuella delar.

När det gäller förslaget i motion 343 om *förändring av medbestämmande-, trygghets- och ledighetslagarna* vill utskottet först crinra om vad utskottet anfört i det föregående om arbetets betydelse för människors välfärd. Förändringar av trygghetslagarna som innebär att tryggheten i anställningen försämras kan enligt utskottets mening inte accepteras. När det gäller kravet i samma motion på förändringar av medbestämmandelagen är det utskottets mening att villkoren för arbetslivet måste vara ett centralt område för sysselsättningspolitiken. Arbetstagarens möjlighet att påverka utformningen och innehållet av sitt arbete har positiva effekter både för arbetsgivare och arbetstagare. Arbetet har som utskottet tidigare framhållit en vidare betydelse för välfärden. Den nuvarande lagstiftningen anger därför en miniminivå för arbetstagarnas medbestämmande på arbetsplatserna. Detta utesluter inte att ändringar kan behöva göras på enskilda punkter. Regeringen har också startat ett översynsarbete med denna inriktning.

Utskottet konstaterar vidare med tillfredsställelse att det numera finns medbestämmandeavtal för huvuddelen av den svenska arbetsmarknaden. Som framhålls i folkpartiets partimotion 1114 har därmed skapats förutsättningar att också avtalsvägen rätta till svagheter i medbestämmandelagen. Inte heller kravet på förändringar i ledighetslagarna kan utskottet ställa sig bakom. Mot bakgrund av det anförda bör motion 343 avslås i denna del.

I fråga om de metoder som kan förbättra sysselsättningspolitiken och underlaget för den föreslås i motion 218 av Egon Jacobsson (s) och Bengt Silfverstrand (s) att regeringen varje år skall förelägga riksdagen *en samlad sysselsättningsbudget*. Den föreslås innehålla bedömningar av utvecklingen av utbud och efterfrågan av arbetskraft samt sammanställningar över förslag till konkreta sysselsättningsåtgärder inom skilda sektorer, t. ex. olika branschprogram på näringspolitikens område.

Utskottet konstaterar för sin del att förslag om en sysselsättningsplanering med det innehåll som föreslås i motion 218 redovisades av sysselsättningsutredningen i dess slutbetänkande (SOU 1979:24) Sysselsättningspolitik för arbete åt alla. Enligt vad utskottet har erfarit pågår inom regeringskansliet ett arbete som syftar till att ge en bättre bild av vilka sysselsättningskonsekvenser skilda handlingsalternativ kan få. Medverkan fordras från myndigheterna bl. a. i samband med anslagsframställningarna. Det är emellertid tveksamt om en sådan ordning kan införas redan under kommande budgetår. Med anledning av det arbete som således pågår inom regeringskansliet behöver motion 218 inte föranleda någon åtgärd i denna del.

I motion 502 av Pär Granstedt m. fl. (c) föreslås en utredning om att *överföra huvudansvaret för arbetsmarknadspolitiken till kommunerna*. Huvudsyftet härmed är enligt motionärerna att integrera arbetsmarknadspolitiken i annan samhällsverksamhet samt att därvid motverka byråkratisering och uppnå ett bättre utnyttjande av de resurser som anvisas. I motionen pekas på samordningsvinster när det gäller arbetsmarknadsutbildning och arbetslöshetsersättning.

Det är för utskottet naturligt att kommunerna alltmer engagerar sig i och tar ett ökat ansvar för sysselsättningen. Här kan erinras om bl. a. det ansvar för sysselsättningen av ungdomar under 18 år kommunerna har som huvudmän för skolan. Kommunernas roll i arbetsmarknadspolitiken tas upp i tilläggsdirektiven till utredningen (A 1981:02) om arbetsmarknadsverkets ansvarsområde och organisation. I direktiven anføres att genom tillkomsten av distriktsarbetsnämnderna har skapats en formell grund för kommunal medverkan inte bara i arbetsförmedlingsarbetet utan också vid tillämpningen på det lokala planet av statliga arbetsmarknadspolitiska insatser över huvud taget.

Kommunerna har särskilda möjligheter att bedöma och medverka vid utvecklingen av sådan sysselsättning som har lokal anknytning. Detta är av betydelse inte bara för sysselsättningen av ungdomar utan även för äldre och

handikappade. Utskottet noterar att kommittén enligt sina direktiv skall ingående pröva, utifrån förutsättningen att staten har det övergripande ansvaret för arbetsmarknadspolitiken, om den nuvarande arbets- och ansvarsfördelningen mellan staten och kommunerna på det arbetsmarknadspolitiska området är ändamålsenlig. Som framgår av vad utskottet här har anfört synes kravet i motion 502 på utredning av hithörande frågor i huvudsak tillgodosett. Motionen bör därför inte föranleda någon åtgärd.

Trygghetsfonder som ett inslag i bl. a. arbetsmarknadspolitiken tas upp i motion 1535 av Rolf Rämgård m. fl. (c). I motionen föreslås att ett utredningsarbete i denna fråga ånyo tas upp. Syftet med sådana fonder är att ge företagsledning och anställda ekonomiska resurser till nysatningar och för att klara omplaceringar av övertalig arbetskraft. Det är motionärernas mening att de omfattande AMS-insatserna skulle kunna bringas ned om dylika fonder stod till förfogande.

Den tidigare utredningen rörande trygghetsfonder lades ned enligt regeringens beslut den 25 november 1982. Trygghetsråd med resurser motsvarande dem som efterlyses i motionen finns redan för den privata arbetsmarknaden på tjänstemannaområdet samt för anställda i företag anslutna till statens förhandlingsorganisation (SFO). Avtal har dessutom nyligen slutits om en trygghetsanordning för LO-anställda på SAF-området som skall gälla fr. o. m. den 1 september 1983. Det finns därför enligt utskottets mening inte anledning att på nytt ta upp ett utredningsarbete om trygghetsfonder. Motion 1535 bör därför avslås.

I två motioner – 2089 av Nils Åsling (c) och 2060 av Birgitta Hambræus (c) – behandlas *samband mellan vissa arbetstidsfrågor och sysselsättningspolitiken*. I båda fallen begärs utredningar i ämnet. I motion 2089 avvisas arbetstidsförkortning som ett sätt att lösa aktuella sysselsättningsproblem. Men det erinras samtidigt om de fördelar i form av ett bättre utnyttjande av gjorda investeringar och tillgängliga resurser som en arbetstidsförkortning kan innebära för både den offentliga och privata sektorn. I motionen påpekas också att strukturförändringarna inom näringslivet kommer att aktualisera förändringar av arbetstiderna. Motionären föreslår en utredning av dessa förhållanden med inriktningen att främja en decentraliserad samhällsorganisation och en stärkt småföretagssektor.

En utredning om metoder att skapa fler deltidsarbeten föreslås i motion 2060. Det framhålls i motionen att, i ett läge när allt färre arbetstimmar behövs för att klara försörjningen av varor, är det viktigt att alla delar på de avlönade jobben och samtidigt på de viktiga arbetsuppgifter som sker utanför arbetsmarknaden.

Deltidsarbetet har ökat i omfattning under en följd av år. Det kan enligt vad som anförs i motion 2089 bero på strukturförändringar i näringslivet men också att enskilda personer söker en sådan anställningsform. Frågan om deltidsarbetets utveckling och arbetsdelning – den senare företeelsen har stor betydelse för det begärda utredningsarbetet i motionerna 2060 och 2089 –

skall tas upp av delegationen för arbetstidsfrågor (DELFA) enligt de tilläggsdirektiv som nyligen utfärdats. I direktiven framhålls bl. a. att DELFA bör ur ett brett perspektiv ta fram underlag för att stimulera till debatt och ökade kunskaper om arbetstidens roll i vad gäller sysselsättning, samhälls- och arbetsmiljö, jämställdhet, fördelningsfrågor m. m. Någon ytterligare utredning av dessa frågor behövs enligt utskottets mening inte f. n. Motionerna 2060 och 2089 bör därför avslås.

Åtgärder mot ungdomsarbetslösheten

I februari månad i år var – som tidigare nämnts – 49 000 ungdomar under 25 år arbetslösa, vilket motsvarar 7,6 % av denna åldersgrupp. Detta innebär en ökning med 4 000 jämfört med samma månad förra året trots att antalet ungdomar i beredskapsarbete ökat med mer än 18 000 under samma tid. Totalt var ca 97 000 personer under 25 år antingen arbetslösa eller i beredskapsarbete under februari månad i år. Situationen på arbetsmarknaden för ungdomarna är följaktligen mycket allvarlig.

Betydande insatser har satts in och planeras inom både arbetsmarknadspolitik och skolan i syfte att komma till rätta med problemen. Inom arbetsmarknadspolitiken presenterade regeringen i november månad 1982 ett åtgärdsprogram för att begränsa arbetslösheten. Bland de föreslagna och av riksdagen godtagna åtgärderna kan nämnas resursförstärkning till arbetsförmedling, arbetsmarknadsutbildning samt beredskapsarbeten (AU 1982/83:13). Som redovisas i andra avsnitt i detta betänkande föreslås fortsatta mycket omfattande insatser inom dessa verksamhetsområden också under nästa budgetår. Självfallet kommer denna arbetsmarknadspolitiska satsning att bli av stor betydelse för ungdomarnas möjligheter till arbete eller utbildning.

I sammanhanget bör även erinras om de pågående förhandlingarna mellan parterna på arbetsmarknaden dels om ungdomsplatser för 18-åringar, dels om det s. k. ersättersystemet, vilket innebär att arbetslös ungdom kan få tillfällig sysselsättning som ersättare för ordinarie personal som vidareutbildas.

För de ungdomar som är under 18 år har skolan det övergripande ansvaret. Utöver insatser inom den reguljära skolan innefattas härvid även fr. o. m. den 1 juli 1982 verksamheten med de s. k. ungdomsplatserna. För

innevarande budgetår har riksdagen hittills anslagit 60 milj. kr. för verksamheten med sådana platser. Mot bakgrund av det fortsatta svåra läget på arbetsmarknaden för ungdomar beslöt regeringen i oktober månad förra året att med stöd av finansfullmakten anvisa ytterligare 90 milj. kr. till verksamheten. Efter framställning från skolöverstyrelsen i februari månad har regeringen genom beslut om omfördelning av medel för omställningsbidrag därutöver tillfört SÖ 20 milj. kr. för ungdomsplatser.

Regering och riksdag har f. ö. uttalat som sin ambition att alla 17-åringar som inte kan beredas utbildning eller arbete skall kunna erbjudas en ungdomsplats. Regeringen förutsatte även i det sammanhanget att SÖ noga skulle följa sysselsättningsutvecklingen för ungdomar under 18 år och i god tid anmäla för regeringen om ytterligare medel krävs under innevarande budgetår för att täcka behovet av ungdomsplatser (AU 1982/83:13).

I budgetpropositionen föreslås (bil. 10) ett samlat och enhetligt åtgärds-system för ungdomar under 18 år som efter avslutad grundskola inte genomgår reguljär utbildning eller har fast arbete. Bl. a. skall de berörda ungdomarna erbjudas en individuellt upplagd plan för tiden till dess de uppnår 18 års ålder. Förslaget innebär enligt propositionen en kvalitativ förbättring av åtgärderna för dessa ungdomar. Vidare föreslås ett samlat och i förhållande till vad som nu gäller högre bidrag till kommunerna för den uppföljande verksamheten. Regeringens förslag innebär vidare att verksamheten med yrkesintroduktion skall upphöra.

För att erbjuda de ungdomar som inte kommit in i gymnasieskolan hösten 1982 en ytterligare möjlighet anordnas en extra intagning våren 1983 också på linjer som normalt enbart har höstterminsintagning. Därigenom ökas gymnasieskolans totala kapacitet.

Som redovisats ovan sätter statsmakterna in resurser mot ungdomsarbetslösheten både inom arbetsmarknadspolitiken och inom skolan. I syfte att få ett mer samlat grepp på insatserna behandlas f. n. dessa frågor i en gemensam arbetsgrupp mellan arbetsmarknads- och utbildningsdepartementen.

I ett antal motioner behandlas frågan om hur problemen med ungdomsarbetslösheten skall angripas.

Moderata samlingspartiet framhåller i motion 343 att en trendmässig och mycket oroande ökning av ungdomsarbetslösheten döljer sig bakom arbetslöshetssiffrorna. Enligt motionen visar resultatet av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna på senare år att det inte går att vare sig i tillräcklig utsträckning eller varaktigt bekämpa ungdomsarbetslösheten och därmed den totala arbetslösheten med sådana metoder. Sveriges allvariga ekonomiska läge sätter också gränser för de resurser som kan satsas på sysselsättningspolitiken. Grundorsakerna till den ökande ungdomsarbetslösheten bör därför omgående angripas.

Motionärerna pekar på en rad orsaker till arbetslösheten bland ungdomar:

– Frånvaro av naturliga ingångsjobb för ungdomar.

- För höga ingångslöner för ungdomar.
- Åmanlagar, MBL och andra avtal som reglerar ungdomars möjligheter på arbetsmarknaden.
- Dåligt anpassade system för yrkesutbildning.
- Tillämpning av lagar och avtal som försvårar för ungdomarna att komma in på arbetsplatserna.
- Bristande anpassning av arbetsmarknadspolitiken till rådande förhållanden i ekonomin och på arbetsmarknaden.

Regeringen måste enligt motionärerna följa upp parternas ansträngningar att via avtal finna lösningar på problem som beror på arbetsrätts- och trygghetslagstiftningen. Vidare bör utarbetas ett förenklat och sammanhållet system för nya ingångsjobb för ungdom i kombination med effektiva och verklighetsanpassade former för yrkesutbildning.

Slutligen föreslås ett system som skall skapa möjligheter till nya arbetstillfällen för ungdom. Systemet skall innehålla yrkesutbildning som fyller såväl de enskilda ungdomarnas som arbetsgivarnas krav på ändamålsenliga och framtidsinriktade kunskaper. Motionärerna föreslår härvid att regeringen skall överväga den närmare utformningen av ett lärlingssystem och i höst återkomma till riksdagen med ett förslag som kan förverkligas fr. o. m. den 1 januari 1984. I motionen redovisas vissa principer för hur ett lärlingssystem skulle kunna byggas upp. Motionärerna pekar bl. a. på det system för lärlingsutbildning som f. n. tillämpas i Österrike. Frågan om lärlingsutbildning behandlas av utbildningsutskottet i betänkandet UbU 1982/83:20.

Centerpartiet pekar i motion 818 på vikten av att extraordinära åtgärder vidtas för att unga människors första kontakter med arbetsmarknaden skall präglas av meningsfullt arbete i stället för bidrag i olika former. Motionärerna erinrar om riksdagens beslut våren 1982 som innebar att alla ungdomar upp till 21 år skulle erbjudas arbete eller utbildning i stället för arbetslöshetsersättning eller annat ekonomiskt stöd från det allmänna. Ett fullföljande av det beslutet förutsätter enligt motionärerna en nära samverkan mellan politiska beslut och åtgärder av parterna på arbetsmarknaden. Bl. a. måste ungdomslönerna anpassas på sådant sätt att det framstår som rimligt att anställa oerfaren och ofta bristfälligt utbildad arbetskraft.

Regeringen bör vidare när det gäller de äldre ungdomarna överlägga med de båda kommunförbunden om ett ökat kommunalt ansvar och ökade möjligheter för kommunerna att disponera medel som nu utgår som direkt ersättning till ungdomen.

Motionärerna framhåller även att övergången från skola till arbetsliv måste underlättas. Här kan lärlingsutbildningen spela en viktig roll. Möjligheten till provanställning måste vidmakthållas och näringslivet bättre än hittills på basis av denna möjlighet öka anställningen av ung arbetskraft. Över huvud taget är det enligt motionärerna nödvändigt att noga överväga hur yrkesutbildning, lärlingsutbildning och arbetsmarknadsutbildning kan

förbättras för att underlätta ungdomens inträde på arbetsmarknaden. Inte minst viktigt är härvid att beakta det faktum att de unga kvinnornas arbetsmarknadssituation är särskilt besvärlig.

Avslutningsvis anser motionärerna att socialdemokratien och den nuvarande regeringen har en alltför stelbent och konventionell attityd till ungdomens arbetslöshetsproblem.

Q Folkpartiet tar i motion 1114 inledningsvis upp ungdomsplatsernas betydelse. Genom bl. a. tillkomsten av sådana platser är ungdomar upp till 18 år i stort sett garanterade någon form av arbete eller utbildning. Motionärerna finner vidare att förslaget om ett särskilt statsbidrag till kommunerna för att inrätta s. k. kommunala ungdomsslussar fortfarande är aktuellt. Statsbidraget var avsett att till en del användas för att ge de ungdomar som infinner sig till meningsfulla aktiviteter i avvaktan på arbete eller utbildning en "närvaropremie". Den socialdemokratiska regeringen har enligt motionärerna i viss mån förfuskat detta förslag genom att ge kommunerna statsbidraget utan att ge andra anvisningar än att medlen skall användas för att mildra effekten av arbetslöshet bland ungdomar.

I motionen framhålls att tanken att ge ungdomarna meningsfull sysselsättning även under den tid de får vänta på utbildning eller ungdomsplats alljämt är riktig. Det bör gå att ordna åtminstone för del av dagen och med det incitament som en liten närvaropremie innebär. Mot den angivna bakgrunden föreslås att 100 milj. kr. inom ramen för anslaget till sysselsättningsskapande åtgärder avsätts för kommunala ungdomsslussar, varav en del bör användas till "närvaropremier".

Folkpartiet erinrar i motionen om det uppdrag riksdagen gav regeringen under våren 1982 och som innebar att ett åtgärdsprogram skulle tas fram för att möjliggöra att alla ungdomar upp till 21 års ålder kan erbjudas utbildning eller arbete.

Enligt motionärerna skall statsbidragen användas för att locka fram arbetsuppgifter på arbetsmarknaden som annars inte utförs på grund av för höga lönekostnader för arbetsgivaren. Det är därvid viktigare att ge ungdomarna en chans att skaffa sig arbetslivserfarenheter än att i varje läge hålla fast vid alltför höga ingångslöner. För många ungdomar i dessa åldrar gäller det också att genom arbetslivserfarenhet meritiera sig för fortsatta studier.

Slutligen föreslår motionärerna en utvidgad lärlingsutbildning. Bl. a. anser man att de statliga bidragen är för låga för att täcka arbetsgivarens merkostnad för att utbilda lärlingar. Folkpartiet för i sammanhanget fram förslaget om en ny konstruktion för lönebidrag till lärlingsutbildning, som överensstämmer med principerna för lönebidraget för handikappade. Regeringen bör även stimulera parterna att träffa nya och bättre anpassade lärlingsavtal.

Vpk framhåller i motion 2084 att ungdomsarbetslösheten är ett snabbt växande problem. Olika åtgärder har satts in av olika regeringar. Ingen

regering har emellertid lyckats att på ett effektivt och varaktigt sätt nedbringa och stoppa ungdomsarbetslösheten, trots att alla är överens om att den måste hejdas.

Vpk stryker i motionen under sin vid tidigare tillfällen framförda uppfattning att ungdomsarbetslösheten sammanhänger med de strukturella förändringar som inte bara det svenska, utan samtliga utvecklade kapitalistiska länders näringsliv har undergått sedan mitten på 1960-talet och som bl. a. tagit sig uttryck i en fortgående minskning av industrisysselsättningen här i landet.

Enligt motionärerna bör en allmän ungdomsgaranti införas. Den skall omfatta hela arbetsmarknaden och utformas som en lag, som ger arbetsförmedlingen rätt att anvisa en arbetslös ungdom per 50 anställda i såväl privat som offentlig verksamhet, räknat på företagets, förvaltningens eller branschens storlek inom en kommun; därmed kan även de mindre arbetsplatserna komma i fråga. Den skall också innebära en skyldighet för företagen och förvaltningarna att bereda ungdomarna en meningsfull sysselsättning. En förutsättning för anvisning är dock godkännande från den lokala fackliga organisationen. Garantin skall utlösas när alla andra försök att bereda ungdomarna arbete är uttömda och den bör gälla upp till 25 års ålder. Den skall inte i någon mening ersätta insatser för yrkesutbildning, som även fortsättningsvis måste bedrivas i minst samma omfattning som i dag.

För att hävda principen att det är hela samhällets angelägenhet att skaffa ungdomarna arbete, skall löner och sociala avgifter betalas genom en särskild progressiv arbetsgivaravgift beräknad på företagens förädlingsvärde.

De medel som denna avgift ger skall enligt vpk:s förslag täcka 50 % av kostnaderna för löner och sociala avgifter för de ungdomar som anställs i privat verksamhet, 75 % i privata företag med mindre än 15 anställda och 100 % av kostnaderna för dem som anställs i offentlig verksamhet. Lönerna för ungdomarna skall vara avtalsenliga och arbetsuppgifternas karaktär så lik de ordinarie arbetsuppgifterna på resp. arbetsplatser som möjligt. Den allmänna ungdomsgarantin skall innefatta alla ungdomar och utesluter således inte handikappade och invandrarungdom, som har kommit att stå i en speciell strykklasse på arbetsmarknaden.

Utöver i ovan redovisade partimotioner har åtgärder mot ungdomsarbetslösheten även tagits upp i motion 2150 av Margot Wallström m. fl. (s). Motionärerna framhåller bl. a. att ungdomsarbetslösheten är ett av vår tids största samhällsproblem. En mycket oroande utveckling anges därvid vara att allt fler blir arbetslösa under allt längre tid.

Motionärerna föreslår bl. a. att mer generösa regler införs för beredskapsarbeten, som innebär att dessa kan förlängas. Vidare föreslås att statsbidrag på 100 % skall kunna utgå till föreningar och folkrörelser som anställer ungdom. Bl. a. anförs att det f. n. råder ledarbrist och ett stort utbud av meningsfulla arbetsuppgifter inom föreningar och folkrörelser. Att anställa fler ungdomar inom sådana verksamheter skulle vara ett bra alternativ till

sysslolöshet och en aktiv stimulans till engagemang.

Ett annat område där det enligt motionärerna finns arbetsuppgifter som lämpar sig för ungdomar är miljövården. Finansiering av en sådan verksamhet bör ske genom gemensamma insatser från stat och kommun. Även ett särskilt avgiftssystem för miljövårdande insatser bör kunna diskuteras.

Motionärerna pekar vidare på behovet av ökade insatser och ökat stöd för s. k. arbetskollektiv. Det framstår som särskilt angeläget att stimulera denna typ av verksamhet i glesbygderna där möjligheter till traditionella arbeten inom industrin är små. Försöksverksamhet på detta område bör initieras och stimuleras.

Slutligen framhåller motionärerna vikten av att nya och meningsfulla arbetsuppgifter tas fram för ungdomarna, när den traditionella arbetsmarknaden viker. Det krävs ett stort mått av politisk vilja och ett brett samarbete inom olika funktioner i samhället för att ungdomen skall kunna ges möjligheter till arbete. De kostnader åtgärderna för med sig är en investering för framtiden. Alternativet är att samhället får bära de kostnader som arbetslöshet och sociala problem innebär, slutar motionärerna.

Som framgår ovan finns en stark medvetenhet om ungdomsarbetslöshetens negativa konsekvenser, både för de drabbade ungdomarna och för samhället i stort. Utskottet delar också den framförda uppfattningen att kraftfulla och målmedvetna insatser måste vidtas för att snarast komma till rätta med ungdomsarbetslösheten.

Insatserna mot ungdomsarbetslösheten görs dels inom skolan, dels inom arbetsmarknadspolitiken. Regeringen har – som tidigare nämnts – framhållit att dess ambition är att alla 17-åringar som inte kan beredas utbildning eller arbete skall kunna erbjudas en ungdomsplats. Som en konsekvens härav beslutade också riksdagen i höstas – i enlighet med regeringens förslag – att höja den nedre åldersgränsen för att erhålla kontant arbetsmarknadsstöd (KAS) från 16 till 18 år. (AU 1982/83:12, rskr 1982/83:103).

Förslag inom skolans område behandlas av utbildningsutskottet. Dit hör bl. a. frågan om lärlingsutbildning. Arbetsmarknadsutskottet vill i sammanhanget därför endast uttrycka den meningen att lärlingsutbildning liksom hittills bör komma till användning som komplement till övriga insatser. Lärlingsutbildningen torde emellertid inte kunna få en sådan omfattning att den får den avgörande betydelse för att lösa ungdomens sysselsättningsproblem som främst moderata samlingspartiet synes utgå från. Som redovisats i inledningen till detta avsnitt pågår inom regeringens kansli överväganden om insatser mot ungdomsarbetslösheten i en gemensam arbetsgrupp mellan arbetsmarknads- och utbildningsdepartementen. I det arbetet ingår bl. a. att studera lärlingsutbildningen.

Det finns f. ö. anledning för arbetsmarknadsutskottet att utifrån arbetsmarknadspolitiska utgångspunkter se positivt på det av regeringen i budgetpropositionen framlagda förslaget till ett samlat och enhetligt

åtgärdssystem för ungdomar under 18 år som efter avslutad grundskola inte genomgår reguljär utbildning eller har fast arbete. Det gäller bl. a. förslaget att yrkesintroduktionen och den hittillsvarande formen för ungdomsplatser ersätts av en ny form av ungdomsplatser till vilken en utbildningsresurs skall knytas. Arbetsmarknadsutskottet avvisar i detta sammanhang folkpartiets i motion 1114 framförda förslag att 100 milj. kr. skall föras över till ungdomsslussar.

För de äldre ungdomarna har självfallet arbetsmarknadspolitiken ett stort ansvar. Utskottet tillstyrker i andra avsnitt i detta betänkande regeringens förslag beträffande medel till bl. a. platsförmedlingen, arbetsmarknadsutbildningen och beredskapsarbeten. Förslagen innebär att den arbetsmarknadspolitiska beredskapsnivån höjs väsentligt. Som framhålls i budgetpropositionen kommer denna satsning inte minst de arbetslösa ungdomarna till del.

Enligt utskottets uppfattning är det av större betydelse för de arbetslösa ungdomarna att statsmakterna i samarbete med andra berörda parter på ett målmedvetet sätt prövar olika vägar för att begränsa arbetslösheten bland ungdomen, än att man genom olika slag av garantier inger ungdomarna orealistiska förväntningar om en snabb lösning av problemen.

Som tidigare nämnts pågår f. n. överläggningar mellan parterna på arbetsmarknaden angående villkoren för ungdomsplatser, även för de något äldre ungdomarna. Självfallet vore det av stort värde för de arbetslösa ungdomarna om de förhandlingarna ger ett positivt resultat. Överläggningar pågår f. ö. även mellan parterna om möjligheterna för arbetslös ungdom att få tillfällig sysselsättning som ersättare för ordinarie personal som vidareutbildas.

I motioner från de borgerliga partierna förs fram krav på lägre ingångslöner för ungdom. Utskottet vill med anledning härav erinra om att det ankommer på arbetsmarknadens parter att i förhandlingar bestämma storleken på ingångslönerna. De flesta avtalsområden på arbetsmarknaden har f. ö. redan i dag regler om lägre ingångslöner. I sammanhanget kan nämnas att överenskommelse om möjlighet till något lägre ingångslöner för ungdom ingår i det i dagarna ingångna avtalet mellan Sveriges verkstadsförening och Svenska metallindustriarbetareförbundet.

I likhet med motionärerna i motion 2150 anser utskottet avslutningsvis att ansträngningar måste göras för att skapa nya uppgifter åt ungdomarna. På åtskilliga håll i landet pågår försök med olika former av arbetskollektiv. Det är självfallet viktigt att sådan verksamhet kan utvecklas. Detsamma gäller ungdomarnas medverkan i föreningar och folkrörelser. Härtill kan i vissa fall i dag utgå kommunala beredskapsmedel. Utskottet utgår från att de uppslag som förs fram i motion 2150 prövas i det tidigare nämnda utredningsarbetet inom regeringens kansli.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet de i sammanhanget behandlade motionerna 343, 818, 1114, 2084 och 2150 i aktuella delar.

Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader m. m.

Arbetsmarknadsverket består av arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), länsarbetsnämnderna och den offentliga arbetsförmedlingen. AMS är central förvaltningsmyndighet för allmänna arbetsmarknadsfrågor samt chefsmyndighet för länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingen.

AMS styrelse består av 15 ledamöter med suppleanter. Ledamöter av styrelsen är generaldirektören – tillika ordförande – och överdirektören – tillika vice ordförande – samt elva andra ledamöter som regeringen utser särskilt. Av de senare utses tre efter förslag av SAF, tre efter förslag av LO, två efter förslag av TCO och en efter förslag av SACO/SR.

AMS samarbete med organ inom angränsande verksamhetsområden och övriga intressenter sker inom en rad delegationer och samrådsgrupper.

I varje län finns en länsarbetsnämnd som är länsmyndighet för allmänna arbetsmarknadsfrågor och som tillika leder arbetsförmedlingen i länet. Chefstjänsteman är länsarbetsdirektören. En länsarbetsnämnd består av tio ledamöter. En av dessa är länsarbetsdirektören. Ordförande, i regel landshövdingen, och vice ordföranden utses av regeringen. Övriga ledamöter utses av AMS, varav två på förslag av SAF, två på förslag av LO, en på förslag av TCO och en på förslag av SACO/SR.

Arbetsförmedlingen är organiserad på distrikts- och lokalkontor. Antalet distriktskontor uppgår f. n. till 80. Dessa kontor lämnar fullständig arbetsförmedlingsservice och till dem hör i regel ett eller flera lokalkontor. Hela antalet lokalkontor är 198. För ledningen av arbetsförmedlingen inom ett distrikt finns en distriktsarbetsnämnd. Den tillsätts av länsarbetsnämnden och består förutom av företrädare för parterna, av två till tre representanter för i distriktet ingående kommuner.

Arbetsmarknadsverkets budget är indelad i tio program. De består fr. o. m. den 1 januari 1983 av arbetsmarknadsinformation, yrkesmässig och geografisk rörlighet, sysselsättningskapande åtgärder, regionalpolitiska stödåtgärder, särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning, yrkesinriktad rehabilitering, åtgärder för flyktingar, kontant stöd vid arbetslöshet, försvars- och beredskapsplanering samt förvaltning och utrustning. Programmet försvars- och beredskapsplanering ersätter det tidigare programmet totalförsvarsverksamhet. Förändringen är en följd av att verksamheten med vapenfria tjänstepliktiga brutits ut ur AMS och förts över till en särskild nämnd. Denna verksamhet betalas nu över anslagen B 13. Nämnden för vapenfriutbildning och B 14. Vapenfria tjänstepliktiga. Av dessa tio program behandlar utskottet i det följande samtliga utom två, nämligen regionalpolitiska stödåtgärder (se AU 1982/83:23) och åtgärder för flyktingar (se AU 1982/83:22). Regeringens yrkanden om medel för de program som redovisas i det följande uppgår till knappt 11,9 miljarder kronor, vilket betyder en ökning med drygt 1,6 miljarder kronor i förhållande till de medel som anvisats för innevarande budgetår.

Förvaltningskostnaderna avser i huvudsak lönekostnader och andra omkostnader för personalen vid AMS, länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingen samt kostnaderna för lokaler och automatisk databehandling. Förvaltningskostnaderna belastar de skilda programmen, men liksom tidigare särredovisas arbetsmarknadsverkets totala förvaltningskostnader. För dessa beräknas 1 052 milj. kr. för budgetåret 1983/84. En närmare redovisning av förvaltningskostnaderna lämnas i nedanstående tabell.

	1982/83	Beräknad ändring 1983/84	
		AMS	Före- draganden
Personal	5 690	+ 500	-
Utgiftsposter			
Lönekostnader	739 324 000	+ 63 764 000	+ 8 491 000
Personalutbildning	13 797 000	+ 7 502 000	+ 307 000
Reseersättningar	12 863 000	+ 4 696 000	+ 861 000
Expenser	41 340 000	+ 14 453 000	+ 1 009 000
Städkostnader	33 850 000	+ 2 670 000	+ 1 940 000
ADB, administration	7 689 000	+ 4 000	- 301 000
Lokalkostnader			
a) AMS	20 344 000	+ 3 800 000	+ 2 717 000
b) Länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingen	110 314 000	+ 79 180 000	+ 48 742 000
Arvoden	4 629 000	+ 2 171 000	- 93 000
Sjukvårdskostnader	2 105 000	+ 170 000	+ 124 000
Kapitalkostnader	2 100 000	+ 2 800 000	- 42 000
	988 345 000	+ 181 210 000	+ 63 755 000

AMS anser i sin anslagsframställning att det s. k. huvudförslaget, dvs. en minskning av förvaltningskostnaderna med 2 % för budgetåret 1983/84, inte skall tillämpas. Huvudförslaget skulle innebära en nedräkning av löne- medlen med ca 15 milj. kr., vilket motsvarar 112 tjänster. I stället föreslår AMS 500 nya tjänster för att i huvudsak förstärka arbetsförmedlingen.

I propositionen avvisas den av AMS föreslagna personalförstärkningen. Medel för nästa budgetår beräknas med utgångspunkt i huvudförslaget. Arbetsmarknadsministern föreslår emellertid att medel anvisas för bl. a. tillfälliga personalförstärkningar med tillsammans 17,4 milj. kr. Av detta belopp bör enligt propositionen 10 milj. kr. användas till extra personal vid arbetsförmedlingen. 7,4 milj. kr. föreslås därutöver tillföras det direkta förmedlingsarbetet utöver huvudförslaget. Innebörden härav är så vitt utskottet kan se att även om huvudförslaget tillämpas på de totala förvaltningskostnaderna inom arbetsmarknadsverket kommer inte någon minskning av resurserna vid förmedlingen att ske.

Förvaltningskostnaderna för nästa budgetår påverkas av ändringar i organisationen av revisionskontoren, vilket berör AMS samt den tidigare nämnda överföringen av vapenfriverksamheten till en särskild myndighet.

Alf Wennerfors m. fl. (m) motsätter sig i motion 1540 fortsatt personalökning och menar att anslaget mot den bakgrunden kan minskas med 24,6 milj. kr.

Utskottet återkommer senare till medelsfrågan vid behandlingen av de skilda programmen nedan, men har inga erinringar mot vad som anförs av arbetsmarknadsministern om *arbetsmarknadsverkets förvalningskostnader*.

Utskottets tillstyrkande av propositionen på denna punkt innebär att motion 1540 i motsvarande del bör avslås.

Utskottet går här efter över till att behandla en rad motioner som tar upp organisatoriska frågor inom arbetsmarknadsverket.

Sammansättningen av AMS styrelse tas upp i motion 2068 av Gullan Lindblad (m). Det erinras i motionen om att representanterna i AMS styrelse främst företräder parterna på arbetsmarknaden samt att de politiska partierna inte får vara med och ta ansvar för den roll AMS har i arbetsmarknadspolitiken. Av principiella och andra skäl bör enligt motionären några av ledamöterna vara parlamentariker.

Utskottet menar för sin del att en av anledningarna till att den arbetsmarknadspolitiska medelsarsenalen i Sverige har kunnat hanteras i nära samförstånd med arbetsmarknadens parter är att dessa är väl företrädde i de styrelser på central, regional och lokal nivå som leder arbetet med arbetsmarknadspolitiken. Erfarenheterna från länder med en annan ordning visar betydelsen av att de konkreta arbetsmarknadspolitiska åtgärderna är väl förankrade hos arbetsmarknadens parter. Utskottet vill här också erinra om vad som sägs i de av Sverige ratificerade ILO-konventionerna nr 88 och nr 150 om parternas medverkan i arbetsmarknadsförvaltningen. Som framhålls i de nyligen avgivna tilläggsdirektiven till utredningen om arbetsmarknadsverkets ansvarsområde och organisation kan denna utrednings förslag innebära sådana förändringar i förutsättningarna för arbetsmarknadsverkets styrelse att det kan vara lämpligt att AMS styrelserepresentation ses över. Arbetsmarknadsministern erinrar i sammanhanget om att det finns bred uppslutning kring värdet av det starka inflytande parterna på arbetsmarknaden har i styrelsen och det ansvar som följer av detta. Utskottet stödjer uppfattningen att detta förhållande bör kvarstå och att utredningen bl. a. bör överväga om en bredare representation härvidlag är lämplig.

Utskottet kan mot bakgrund av vad här har anförts inte ställa sig bakom motion 2068. Den bör därför avslås.

Tillsättandet av ledamöter i länsarbetsnämnderna tas upp i motion 183 av Anna Wohlin-Andersson m. fl. (c). I motionen krävs att landsting – eller i förekommande fall kommuner – skall utse fyra av länsarbetsnämndernas ledamöter. Det påpekas i motionen att AMS utser huvuddelen av ledamöterna och att detta tillvägagångssätt skiljer sig markant från vad som tillämpas vid tillsättning av samtliga övriga regionala nämnder, där

majoriteten av ledamöterna utses av politiskt valda organ.

Utskottet har ovan redovisat sin uppfattning om de stora fördelarna av att parterna är starkt företrädde i de styrelser och nämnder som administrerar de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Självfallet gäller detta också länsarbetsnämnderna. Valet av ledamöter till dessa bör därför liksom hittills främst bygga på förslag av arbetsmarknadens parter. Att under sådana förhållanden överflytta tillsättningen av ledamöterna till landstingen skulle inte öka det länsdemokratiska inflytandet nämnvärt eftersom valmöjligheterna genom parternas förslag är begränsade. Utskottet menar för sin del att arbetsmarknadsstyrelsen av praktiska skäl även i fortsättningen bör utse ledamöterna i länsarbetsnämnderna. Denna ordning som tillämpats sedan år 1977 innebär att en decentralisering har skett. Tidigare togs dessa beslut av regeringen. Utskottet vill tillägga att ställningstagandet på denna punkt inte riktar sig mot att decentralisering sker inom arbetsmarknadsverket. Den bör emellertid ske på annat sätt. Utskottet vill här erinra om vad utskottet har uttalat i det föregående om kommunernas medverkan i arbetsmarknadspolitiken och om det utredningsarbete som här skall ske. Utskottets slutsats av det anförda är att motion 183 bör avslås.

I motion 1540 av Alf Wennerfors m. fl. (m) och 263 av Håkan Stjernlöf (m) föreslås att *distriktsarbetsnämnderna* skall *avvecklas*. Det anføres att dessa inte har någon egentlig funktion, att de förlänger handläggningstiden och att de innebär ett olyckligt beslutssteg med mellanliggande fördröjande MBL.

Som utskottet beskrivit tidigare i betänkandet finns det f. n. 80 distriktskontor som ansvarar för förmedlingsarbetet i hela distrikt. Till varje distrikt hör som regel ett eller flera lokalkontor. Distriktsarbetsnämnden utgör styrelse för arbetsförmedlingen inom ett distrikt. I regeringens instruktion stadgas att ärende hos arbetsförmedlingen avgörs av distriktsarbetsnämnden i plenum. Enligt den arbetsordning AMS utfärdad skall distriktsarbetsnämnden besluta i frågor om arbetsförmedlingens organisation, ärenden vid förmedlingen av principiell betydelse eller större vikt, ärenden som distriktsarbetsnämnden eller dess ordförande anser bör avgöras av nämnden m. m.

Det är utskottets uppfattning att distriktsarbetsnämnderna fyller en viktig funktion. Detta gäller inte minst arbetsmarknadsverkets samverkan med kommunerna och därmed för strävandena till ökad decentralisering av arbetsmarknadspolitiken. Utskottet kan därför inte biträda förslag om att slopa dessa nämnder. Motion 263 och motion 1540 i här aktuell del bör därför avslås.

I motion 1540 föreslås att även *byggarbetsnämnderna* skall *slopas*.

Frågor som rör byggarbetsnämnderna behandlas i ett betänkande (Ds A 1982:11) som nyligen har avlämnats av utredningen om arbetsmarknadspolitisk styrning av byggnadsverksamheten. Betänkandet remissbehandlas f. n.

Riksdagen bör inte föregripa behandlingen av ärendet genom ett ställningstagande av det slag som begärs i motionen. Motion 1540 bör därför avslås i den aktuella delen.

Omorganisation och effektivisering av arbetsmarknadsverket med förgreningar lokalt och regionalt krävs i nyss nämnda motion 1540. Motionärerna förordar tilläggsdirektiv med denna innebörd till utredningen om arbetsmarknadsverkets ansvarsområde och organisation.

Utskottet har tidigare nämnt att tilläggsdirektiv för denna utredning nyligen har utfärdats. Syftet med utredningen är att åstadkomma ett effektivare resursutnyttjande och en mera ändamålsenlig organisation. Några ytterligare direktiv för att påverka utredningsarbetets inriktning är enligt utskottets mening inte nödvändiga. Motion 1540 bör därför inte föranleda någon åtgärd i här aktuell del.

Bengt Wittbom tar i motion 264 upp frågan om *revision och kontroll av AMS verksamhet*. Det framhålls i motionen att såväl AMS egen internrevision som riksrevisionsverket under senare år starkt har kritiserat både omfattningen av revisionsinsatserna och frånvaron av effektiva system för uppföljning och kontroll. Motionären kräver att regeringen inom ramen för AMS budget avsätter medel för att via utomstående experter och konsulter skapa tillfredsställande system för styrning, kontroll och uppföljning av verksamheten. Regeringens förslag om förändrad revisionsorganisation för AMS tillfredsställer enligt motionen inte dessa krav och avvisas därför.

Nuvarande ordning med s. k. förvaltningsrevision vid riksrevisionsverket (RRV) och med redovisningsrevision decentraliserad till myndigheterna infördes år 1967. Revisionskontor inrättades i samband härmed vid bl. a. AMS.

En översyn av revisionskontorens verksamhet som RRV gjorde i slutet av 1970-talet ledde till att riksdagen våren 1980 på förslag av dåvarande trepartiregeringen (FiU 1979/80:41) beslutade om nya riktlinjer för den statliga redovisningsrevisionen. Syftet med reformen var att inom ramen för oförändrade resurser effektivera verksamheten. Samtidigt fick revisionskontoren mer självständig ställning i förhållande till värdmyndigheten. RRV svarar för tillsynen över revisionen vid revisionskontoren. Verksamheten regleras av en särskild förordning (SFS 1980:718).

På uppdrag av regeringen den 11 december 1980 har RRV lämnat förslag till en viss omorganisation av revisionskontoren. Förslaget innebär bl. a. att antalet revisionsenheter minskas från 23 till 12 inom en totalt sett oförändrad resursram. Förslaget tillstyrks i stort sett av regeringen i proposition 1982/83:100 bil. 2. Ärendet har hänskjutits till finansutskottet. Arbetsmarknadsutskottet noterar emellertid för sin del att omorganisationen för AMS vidkommande innebär en förstärkning av redovisningsrevisionen. Revisionskontoren vid AMS och bostadsstyrelsen läggs samman och lokaliserar till den senare myndigheten. Enligt vad utskottet inhämtat kommer samtidigt en

förstärkning att ske genom en viss omprioritering inom revisionskontorsorganisationen.

Som tidigare sagts är RRV tillsynsmyndighet för revisionskontoren. Det innebär att man också har att svara för det utvecklingsarbete som behövs för att en effektiv revision skall kunna bedrivas. Det kan tilläggas att RRV nyligen avslutat arbetet med nya anvisningar för revisionskontorens verksamhet. Att som föreslås i motion 264 särskilda resurser skall sättas av för att utveckla styrning, kontroll och uppföljning vid AMS är enligt utskottets mening inte påkallat.

Utskottet vill tillägga att så långt utskottet kan bedöma har AMS fortlöpande vidtagit åtgärder för att rätta till de brister i redovisning, beslutsunderlag m. m. som påtalats i revisionskontorets rapporter. Även de brister som RRV:s förvaltningsrevision pekat på har åtgärdats genom AMS försorg eller övervägs av arbetande utredningar som t. ex. kommittén för arbetsmarknadsutbildning och företagsutbildning (KAFU). Det bör också erinras om att uppföljning och utvärdering av de arbetsmarknadspolitiska åtgärdernas effekter sker inte bara inom AMS och i RRV:s förvaltningsrevision utan också i det fortlöpande forskningsarbete som bedrivs med anknytning till delegationen för arbetsmarknadspolitisk forskning (EFA). Mot bakgrund av vad utskottet här har anfört är någon åtgärd med anledning av motion 264 inte påkallad. Den bör därför avslås.

I en rad motioner berörs fördelningen av arbetsmarknadsverkets personalresurser mellan län och kommuner.

Lennart Brunander (c) och Kerstin Andersson (c) anför i motion 344 att målet bör vara att det finns ett arbetsförmedlingskontor i varje kommun i Älvsborgs län. En sådan decentraliserad uppbyggnad har enligt motionärerna de bästa möjligheterna att ge människor och företag den service som är nödvändig. F. n. saknas förmedlingskontor i Vårgårda. Det yrkas i motionen att de extra resurser som föreslås i budgetpropositionen till arbetsförmedlingen utnyttjas för att *inrätta ett arbetsförmedlingskontor i Vårgårda.*

Behovet av *ökade arbetsmarknadsresurser till Malmöhus län* tas upp i motion 505 av Egon Jacobsson (s) och Bengt Silfverstrand (s). De anför att försämringen av arbetsmarknaden i Malmöhus län har gått relativt snabbt under senare delen av 1970-talet och början av 1980-talet. Liksom i andra områden av landet, där man traditionellt haft en bra arbetsmarknad, har enligt motionen de arbetsmarknadspolitiska resurserna i form av personal på arbetsförmedlingarna, beredskapsarbete, arbetsmarknadsutbildning och platser på arbetsmarknadsinstitut, varit anpassade till en situation med en relativt god arbetsmarknad. När så den dramatiska försämringen skedde, byggdes inte de arbetsmarknadspolitiska resurserna ut. Samtidigt som arbetslösheten under början av 1980-talet fördubblades minskades t. ex. antalet anställda personer inom arbetsmarknadsverket med 50 i Malmöhus län. De neddragningar som skett i Malmöhus län sägs vara en konsekvens av de minskade resurserna till arbetsmarknadsverket på personalsidan. Om

man beräknar behovet av arbetsförmedlare efter antalet kvarstående arbetssökande och utgår från att genomsnittet för riket bör gälla, skulle enligt motionärerna Malmöhus län behöva tillföras ytterligare ett 50-tal arbetsförmedlare.

Sten Östlund (s) och Inga-Britt Johansson (s) föreslår i motion 1545 *ökade resurser till arbetsförmedlingen i Göteborgs och Bohus län*. De anför att arbetsförmedlingarnas resurser är ojämnt fördelade över landet. Enligt den norm som AMS själv använder vid PLOG-diskussionen när det gäller fördelningen av tjänster ligger Göteborgs och Bohus läns tilldelning 2 % under den kvot man rätteligen borde ha. Detta motsvarar 88 tjänster. Förklaringen till denna snedfördelning står enligt motionen förmodligen att finna i Göteborgsregionens tidigare mycket goda arbetsmarknadsförhållanden. Det allt kärvare arbetsmarknadsläget kräver allt större insatser av arbetsförmedlingarna. Aktuella framtidsbedömningar fram till år 1987 som redovisas i motionen pekar på fortsatta svårigheter på arbetsmarknaden i länet.

I motionen 2154 av Mats Olsson m. fl. (s) tas främst upp regionalpolitiska frågor som rör Blekinge, vilka utskottet behandlar i ett senare betänkande, men i motionen berörs också arbetsförmedlingens resurser i länet. Motionärerna hänvisar till att arbetslösheten i Blekinge län i december 1982 var den högsta i landet efter Norrbotten och Värmland. Enligt länsarbetsnämndens bedömningar föreligger stor risk för ytterligare försämring under år 1983. I motionen yrkas därför att *arbetsförmedlingsresurserna förstärks i Blekinge* så länge nuvarande besvärliga arbetsmarknadsläge består.

När det gäller ovan beskrivna önskemål om förstärkning av arbetsförmedlingens resurser vill utskottet först framhålla att en framgångsrik arbetsmarknadspolitik måste vara flexibel och den måste snabbt kunna anpassa sig till arbetsmarknadsförhållandena i skilda delar av landet. Det ankommer därför på AMS att inom de medelsramar som anvisas besluta om hur arbetsförmedlingsresurserna skall fördelas mellan skilda län. Däri innefattas också frågan om inrättande av nya arbetsförmedlingskontor.

Utskottet kan instämma i den beskrivning av sysselsättningssvårigheterna i Malmöhus, Göteborgs och Bohus och Blekinge län som görs i motionerna ovan. Utskottet utgår från att AMS på lämpligt sätt beaktar sysselsättningsläget i de skilda länen vid fördelningen av resurserna till bl. a. arbetsförmedlingen. Motionerna 344, 505, 1545 och 2154 bör mot bakgrund av vad här sagts inte föranleda någon åtgärd.

Utskottet tillstyrker slutligen i detta avsnitt ett förslag i propositionen om bemyndigande för AMS att även under budgetåret 1982/83 besluta om *avskrivning av länefordran uppkommen inom arbetsmarknadsverket*. Bemyndigandet bör avse sådana fall som anges i propositionen.

Arbetsmarknadsservice

1981/82	Utgift	1 119 948 000
1982/83	Anslag	1 139 851 000
1983/84	Förslag	1 230 082 000

Från anslaget Arbetsmarknadsservice finansieras dels programmet Arbetsmarknadsinformation innefattande bl. a. platsförmedling, dels de under programmet Yrkesmässig och geografisk rörlighet upptagna delprogrammen Flyttningsbidrag och Inlösen av egnahem m. m.

Som framgår av efterföljande tabell uppgår anslaget till Arbetsmarknadsservice under innevarande budgetår till knappt 1 140 milj. kr. I propositionen föreslås under punkt B 1 att anslaget för budgetåret 1983/84 ökas med något över 90 milj. kr.

	1981/82 Utgift	1982/83 Anslag	1983/84 Beräknad ändring	
			AMS	Föredragen
Programmet Arbetsmarknadsinformation	949 118 000	966 674 000	+ 199 470 000	+ 70 077 000
Programmet Yrkesmässig och geografisk rörlighet	170 830 000	173 177 000	+ 84 930 000	+ 20 154 000
Flyttningsbidrag	168 570 000	171 226 000	+ 84 800 000	+ 20 000 000
Inlösen av egnahem m. m.	274 000	1 000	-	-
Förvaltningskostnader	1 986 000	1 950 000	+ 130 000	+ 154 000
	1 119 948 000	1 139 851 000	+ 284 400 000	+ 90 231 000

Arbetsmarknadsinformation

I programmet arbetsmarknadsinformation ingår större delen av arbetsförmedlingens verksamhet vilken omfattar information, platsförmedling och arbetsförberedande åtgärder.

Huvuddelen av kostnaderna för programmet utgörs av förvaltningskostnader, vilka utskottet redan har behandlat i det föregående. AMS behandlar i sin anslagsframställning även en rad andra kostnader inom programmet. Det gäller platslistor och ADB-stöd i arbetsförmedlingen, ADB-baserad ackvisition av praktikplatser samt utbyggd tolkservice. De båda senare yrkandena avvisas i propositionen.

Platslistorna är f. n. arbetsförmedlingens främsta hjälpmedel. När platslistorna började framställas med ADB-teknik år 1974 levererades fullständiga och aktuella listor till de flesta kontor varje dag. För att hålla nere kostnaderna har listproduktionen successivt dragits ned och uppgår numera till en fullständig lista och fyra kompletteringslistor per vecka.

AMS anför att den nedre gränsen nu nåtts för besparingar i produktionen

av platslistorna som kan göras utan att arbetsförmedlingen tvingas arbeta med inaktuell information. Ytterligare besparingar kan göras på sikt men det förutsätter en övergång från tryckt till terminalbaserad information. Detta innebär emellertid temporärt att AMS får högre kostnader för platsinformationen eftersom platslistor i stor omfattning måste produceras så länge inte alla förmedlingar har tillgång till terminaler i tillräcklig omfattning.

Ett särskilt modellkontorsförsök pågår i Södermanlands län. AMS menar emellertid att erfarenheterna av de fleråriga försöken med sökterminaler i övriga landet för sökning och bevakning av lediga platser nu är så stora att beslut om en snabbare utbyggnad av antalet terminaler bör kunna tas utan att invänta utvärderingen av försöken i Södermanlands län.

Utbyggnaden bör enligt AMS förslag ske för grupper av län motsvarande produktionsområdena för framställning av platslistorna. Införandet av sökterminaler har påbörjats i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands län. AMS föreslår nu att sökterminaler under budgetåret 1983/84 skall införas i de båda återstående länen i de nordligaste produktionsområdena, Kopparbergs och Gävleborgs län, samt i ytterligare ett produktionsområde.

I propositionen förordas en fortsatt utbyggnad med sökterminaler. För ADB-platslistor och fortsatta försök med terminaler i arbetsförmedlingen föreslås ett medelstillskott av 7,2 milj. kr. AMS föreslås få avgöra hur medlen skall användas, dock att högst 80 nya terminaler får anskaffas. Utskottet kan för sin del tillstyrka förslaget.

Utskottet tar i sammanhanget också upp en av regeringen föreslagen ändring i den lag som utgör den formella grunden för arbetsförmedlingens verksamhet, dvs. lagen (1935:113) med vissa bestämmelser om arbetsförmedling.

I samband med ändringar i lagen år 1975 som öppnade möjligheter för enskilda eller andra att efter tillstånd bedriva internationell förmedling av musiker och sceniska artister beslöt riksdagen att sådant tillstånd skulle få lämnas för högst tre år i taget. Riksdagens beslut innebar att de aktuella bestämmelserna i lagen kom att strida mot den av Sverige ratificerade ILO-konventionen nr 96 enligt vilken tillstånd till avgiftskrävande arbetsförmedling får lämnas för högst ett år i sänder. Regeringen föreslår nu en ändring i lagen som innebär att den aktuella ILO-konventionen följs. Förslaget, som föranleder ändring i 2 a § tredje stycket arbetsförmedlingslagen, föreslås träda i kraft så fort som möjligt. Det sägs i propositionen att här aktuellt tillstånd numera meddelas för endast ett år i sänder samt att den anpassning av lagtexten som nu föreslås därför enbart är av formell natur.

I en rad motioner tas upp yrkanden som rör arbetsförmedlingslagen. I moderata samlingspartiets partimotion 343 yrkas att arbetsförmedlingsmonopolet skall avskaffas inom ramen för de regler som gäller enligt de ILO-konventioner som Sverige har godtagit. Det föreslås att sådana

yrkesområden där arbetsförmedlingen har visat sig ha särskilt svårt att uppfylla de arbetssökandes och arbetsgivarens krav bör beaktas särskilt. Liknande synpunkter framförs i motion 1540 av Alf Wennerfors m. fl. (m). Allan Åkerlind m. fl. (m) föreslår i motion 826 att privat arbetsförmedling bör tillåtas jämsides med den offentliga. I motion 1509 av Anders Björck m. fl. (m) yrkas att fristående arbetsförmedlingar skall tillåtas för specifika yrkesområden.

I folkpartiets partimotion 1114 pekats på två områden inom arbetsförmedlingen som varit föremål för särskild uppmärksamhet. Det gäller kulturarbets- och kontorsserviceförmedlingen. Det erinras om att den utredning som handhade dessa frågor tillsammans med en lagteknisk översyn av arbetsförmedlingslagen har lagts ned. En översyn av den snart 50 år gamla lagen är enligt motionen motiverad. Riksdagen bör uppmana regeringen att återuppta översynsarbetet.

Vpk yrkar i sin partimotion 1056 obligatorisk arbetsförmedling med innebörd att en arbetsgivare inte skall kunna avvisa en arbetssökande som anvisas av arbetsförmedlingen. I motionen tas också upp frågan om förbud mot åsiktsregistrering och svartlistning av arbetssökande.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till ändring i arbetsförmedlingslagen. Utskottet påtalade så sent som i höstas i ett betänkande (AU 1982/83:4) med anledning av motioner om arbetsförmedlingslagen här berörd skillnad mellan ILO-konvention nr 96 och lagen. Utskottet utgick därvid från att regeringen skulle göra den översyn av lagen som kunde vara motiverad. Utskottet noterar med tillfredsställelse att så nu har skett. Lagförslaget har fogats till detta betänkande som bilaga.

När det gäller yrkandena i motionerna 343, 826, 1509 och 1540 om *avskaffande av arbetsförmedlingsmonopolet m. m.* konstaterar utskottet att motsvarande yrkanden behandlades så sent som hösten 1982. Något nytt har inte tillkommit i ärendet. Med hänvisning till vad utskottet har anfört i sitt betänkande (1982/83:4) om arbetsförmedling föreslår utskottet att här aktuella motioner avslås.

Även yrkandet i motion 1056 om *obligatorisk arbetsförmedling m. m.* behandlas i nyss nämnda betänkande och bör med hänvisning till vad som där sägs också avslås.

Vad gäller yrkandet i motion 1114 om utredning av *kulturarbets- och kontorsserviceförmedlingen m. m.* kan konstateras att enligt tilläggsdirektiven till utredningen om arbetsmarknadsverkets ansvarsområde och organisation ingår numera i utredningens uppdrag såväl frågan om kulturförmedlingen som den avgiftsbelagda vikarieförmedling som bedrivs av vissa skrivbyråer. Frågan om en översyn av arbetsförmedlingslagen bereds enligt vad utskottet har inhämtat f. n. inom arbetsmarknadsdepartementet. Mot bakgrund av vad utskottet här har anfört behöver motion 1114 i aktuell del inte föranleda någon åtgärd.

Tilläggsdirektiv till utredningen om arbetsmarknadsverkets ansvarsområde och organisation som syftar till ett *avskaffande av obligatorisk platsanmälan* krävs i motion 1540 av Alf Wennerfors m. fl. (m).

Enligt lagen (1976:157) om skyldighet för arbetsgivare att anmäla ledig plats till den offentliga arbetsförmedlingen gäller denna skyldighet fall då arbetsgivare avser att anställa arbetstagare på ledig plats i sin verksamhet mer än tio dagar. Lagen gäller inte vid tillsättning av bl. a. statliga tjänster. Det görs i lagen även undantag från anmälningsskyldighet i andra fall. Det gäller t. ex. då en arbetsgivare avser att besätta den lediga platsen med en redan anställd eller med någon som har företrädesrätt till anställningen genom annan författning eller kollektivavtal. Till undantagen hör också fall då anställningen förutsätter viss politisk, religiös eller annan ideell inställning.

Det är enligt utskottets mening mycket angeläget att arbetsförmedlingen, i synnerhet i perioder med svag arbetsmarknad, i sitt arbete kan arbeta med hela utbudet av arbetstillfällen. Det är väsentligt inte minst när det gäller att hjälpa dem till arbete som är nytillträdande på arbetsmarknaden som t. ex. ungdomar och tidigare hemarbetande kvinnor.

Lagens betydelse kan illustreras av att innan obligatorisk anmälan av lediga platser infördes med början år 1976 fanns en klar tendens till nedgång i antalet lediganmälda platser inom industrin. I och för sig borde en viss minskning troligen ske med hänsyn till den allmänna utvecklingen inom industrin. De statistiska uppgifterna är svårtolkade men nedgången synes ha varit betydligt större än det fanns skäl att anta. Införandet av obligatorisk platsanmälan ledde till att arbetsförmedlingen fick ett större antal arbetstillfällen att arbeta med. Att nu slopa denna ordning skulle drastiskt försämra arbetsförmedlingens förutsättningar att erbjuda arbets sökande sysselsättning. Yrkandet härom i motion 1540 bör därför avvisas.

Tillgång till *specialister för hörselskadade inom arbetsmarknadsverket* tas upp i två motioner, nämligen 2047 av Karin Andersson (c) och Gunhild Bolander (c) och 2049 av Lennart Bladh m. fl. (s). Det framhålls att det är angeläget att det inom arbetsmarknadsverket finns personal som har god kännedom om hörselhandikappade och deras speciella svårigheter på arbetsmarknaden.

Enligt utskottets mening är det angeläget att de hörselskadade vid sin kontakt med arbetsmarknadsverket får tillgång till den speciella service de behöver. Arbetsmarknadsverket har den principiella inställningen att de hörselskadade bör betjänas inom ramen för det normala förmedlingsarbetet. Man löser inte deras problem genom att placera en specialist på området i varje län. Enligt vad utskottet har inhämtat pågår inom AMS en utbildning som syftar till att öka personalens kännedom om de hörselhandikappades särskilda behov vid kontakten med förmedlingarna. Arbetsförmedlingens utrustning med i sammanhanget adekvata hjälpmedel måste också uppmärksammas.

Eftersom de problem motionärerna har pekat på redan har observerats och åtgärder vidtagits för att avhjälpa dem behöver motionerna 2047 och 2049 inte föranleda någon åtgärd.

Flyttningsbidrag m. m.

Flyttningsbidrag kan ges dels som reseersättning för sökanderesor, tillträdesresor m. m., dels som starthjälp.

AMS har i sin anslagsframställning föreslagit flera ändringar i reglerna för flyttningsbidrag, t. ex. återinförande av traktamente vid dubbel bosättning och flyttningsbidrag till nyttillträdande. Dessa förslag avvisas i propositionen med hänvisning till en nyligen slutförd översyn av flyttningsbidragen som har gjorts inom AMS. De förslag som föranletts härav bereds f. n. inom arbetsmarknadsdepartementet. Regeringen förordar emellertid att starthjälpen räknas upp. Det innebär en höjning av starthjälpen för enpersonshushåll från 3 000 kr. till 4 000 kr. och för flerpersongshushåll från 6 000 kr. till 8 000 kr. Kostnaderna för en sådan höjning beräknas till 20 milj. kr.

Centerpartiet avvisar i sin partimotion 818 den föreslagna *höjningen av starthjälpen*. Centerpartiet vill, som framhålls i motionen, inte lösa regionernas arbetslöshetsproblem genom att flytta människorna därifrån. Ökade stimulanser för flyttning avvisas.

Utskottet konstaterar att antalet flyttande som fått starthjälp växlat under 1970-talet mellan som lägst 18 500 och som högst 23 600. I relation till den totala befolkningsomflyttningen i landet är det en mycket liten del av de flyttande som får starthjälp. Sätts antalet som fått starthjälp i relation till dem som flyttat över en länsgräns blir andelen större eller omkring 10 %. De variationer som uppträder är från år synes mera bero på konjunkturväxlingar än på förändringar i starthjälpens storlek. Den ökning av starthjälpen som nu föreslås innebär att storleken på bidraget i fråga anpassas till prisutvecklingen. Utskottet tror inte för sin del att detta stimulerar till ökad flyttning. Detta är inte heller flyttningsbidragets syfte. Syftet är främst att göra det möjligt för dem som i brist på sysselsättning i en region flyttar till andra delar av landet att kunna göra detta utan alltför stora ekonomiska uppoffringar. Ett lågt flyttningsbidrag skulle antagligen inte minska befolkningsomflyttningen, men det skulle ge dem som flyttar en sämre start på den nya orten och därmed antagligen försvåra deras anpassning där. Mot bakgrund av vad utskottet här anfört bör motion 818 i aktuell del avslås. Utskottet tillstyrker alltså propositionen i motsvarande del.

För inlösen av egna hem m. m. föreslås i propositionen ett oförändrat anslag om 1 000 kr. Utskottet tillstyrker förslaget.

Anslagsberäkning

Det sammanlagda medelsbehovet under anslaget Arbetsmarknadsservice uppgår enligt propositionen till 1 230 082 000 kr. vilket innebär en ökning i förhållande till innevarande budgetår med drygt 90 milj. kr. Utskottet förordar att riksdagen anvisar föreslagna medel. Med det anförda avstyrker utskottet också yrkandet i motion 1540 av Alf Wennerfors m. fl. (m) i vilken föreslås ett anslag som ligger 24,6 milj. kr. lägre än regeringens förslag. De skäl härtill som anförs i motionen är att man motsätter sig personalökningar, en fråga som utskottet tagit ställning till i det föregående vid behandlingen av arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader. Utskottet avstyrker också centerns partimotion 818 i vilken yrkas ett med 20 milj. kr. sänkt anslag. Sänkningen motiveras i motionen med att man motsätter sig den höjning av starthjälpen som utskottet har förordat ovan.

Arbetsmarknadsutbildning

1981/82 Utfall	1 606 368 000 ¹	Reservation	291 575 000
1982/83 Anslag	1 880 500 000 ²		
1983/84 Förslag	1 911 592 000		

¹ exkl. eftersläpande utgifter om 173 milj. kr. Regeringen har i beslut 1982-10-21 medgivit att AMS får disponera ingående reservation dels för att täcka kvarstående utgifter, dels för verksamhet under budgetåret 1982/83.

² varav 200 000 000 kr. enligt prop. 1982/83:50, AU 1982/83:13, rskr 1982/83:107.

Utöver anslagna medel har AMS disponerat 600 milj. kr. från den arbetslöshetsfond som inrättades enligt lagen (1973:372, upphävd 1981:552) om arbetsgivaravgift till arbetslöshetsförsäkringen m. m. för att bl. a. täcka eftersläpande utgifter för arbetsmarknadsutbildning och yrkesinriktad rehabilitering för budgetåret 1980/81. Av dessa medel har 309,2 milj. kr. använts. Återstående del, 290,8 milj. kr., har inbetalats till statsbudgetens titel Övriga inkomster i statens verksamhet.

Utgifterna för delprogrammet Arbetsmarknadsutbildning under programmet Yrkesmässig och geografisk rörlighet bestrids dels med budgetmedel, dels med arbetsgivaravgifter. Utgifterna för kurskostnader, företagsutbildning m. m. bestrids helt från förevarande anslag medan utbildningsbidragen till elever finansieras dels genom arbetsgivaravgifter, dels från reservationsanslaget B 3. Bidrag till arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag.

	1981/82 Utgift	1982/83 Anslag	1983/84 Beräknad ändring	
			AMS + SÖ	Föredra- ganden
Arbetsmarknads- utbildning	1 532 674 000	1 637 000 000	+ 79 870 000	+ 28 300 000
Förvaltningskostn.	43 694 000	43 500 000	+ 1 630 000	+ 2 792 000
Summa	1 576 368 000¹	1 880 500 000	+ 80 000 000	+ 31 092 000

¹ exkl. 30 milj. kr. som SÖ inbetalat till statsbudgetens inkomsttitel för inkomster som uppkommit inom verksamheten.

Regeringen har i budgetpropositionen under punkt B 2. (s. 58-75) föreslagit att riksdagen skall

1. godkänna i propositionen förordade ändringar i villkoren för att få bevilja arbetsmarknadsutbildning.
2. till Arbetsmarknadsutbildning för budgetåret 1983/84 anvisa ett reservationsanslag av 1 911 592 000 kr.

Arbetsmarknadsutbildningens huvuduppgift är att stärka den som har en svag ställning på arbetsmarknaden och samtidigt tillgodose angelägna behov av yrkesutbildad arbetskraft. Utbildningen är främst förbehållen personer över 20 år som är eller löper risk att bli arbetslösa eller är svårplacerade på arbetsmarknaden. Efter hand har även andra grupper fått möjlighet att delta i arbetsmarknadsutbildning genom tillkomsten av bl. a. bristyrkesutbildning och utbildning av permitteringshotad personal. Även ungdomar som inte fyllt 20 år har efter hand givits sådana möjligheter.

Arbetsmarknadsutbildning bedrivs vid AMU-centra och andra av SÖ särskilt anordnade kurser. Deltagarna får studiesocialt stöd i form av utbildningsbidrag som utbetalas av de allmänna försäkringskassorna.

Arbetsmarknadsutbildningen kan också ordnas så att deltagare hänvisas till det reguljära utbildningsväsendet eller till kurser i regi av t. ex. studieförbunden. I dessa fall svarar kursanordnaren för utbildningskostnaderna medan deltagarna får utbildningsbidrag. Är kursen avgiftsbelagd får deltagarna ersättning härför genom tillägg till utbildningsbidraget.

Slutligen kan arbetsmarknadsutbildning förläggas till företag. I sådana fall skall deltagaren vara anställd vid företaget och uppbära avtalsenlig lön under utbildningstiden. Företaget skall vidare svara för utbildningskostnaderna men uppbär i gengäld bidrag med belopp som varierar med utbildningens inriktning och syfte.

Ansvar för arbetsmarknadsutbildningen ligger på två myndigheter, AMS och SÖ. Arbetsmarknadsverket bedömer utbildningsbehov och

fastställer inriktning och lokalisering av utbildningen medan SÖ har det pedagogiska, tekniska och ekonomiska ansvaret för verksamheten vid AMU-centra och övriga av SÖ anordnade särskilda kurser. Utbetalningen av utbildningsbidrag till eleverna görs, som redan nämnts, av de allmänna försäkringskassorna.

Under budgetåret 1981/82 deltog totalt 104 000 personer i arbetsmarknadsutbildning, med följande fördelning på olika kurs typer.

	Antal kursdeltagare	Proc. fördelning	Antal utbildningsveckor	Genomsnittlig utbildningstid i veckor
SÖ-kurser	69 000	67	1 173 000	17
Kurser inom företag	15 000	14	150 000	10
Utbildning inom det reguljära skolväsendet	18 000	17	504 000	28
Övriga kursanordnare (studieförbund, korrespondensstudier m. m.)	2 000	2	26 000	13
Summa	104 000	100	1 853 000	18

Totalt deltog 89 000 personer i arbetsmarknadsutbildning exkl. företagsutbildning under budgetåret 1981/82. Av dessa påbörjade 61 000 utbildning vilket är 11 000 fler än under budgetåret 1980/81. Antalet deltagare var dock ojämnt fördelat över tiden. Under första halvan av budgetåret var det svårt att rekrytera elever till kurserna vid AMU-centren men förhållandena blev bättre härvidlag under budgetårets andra hälft. Det genomsnittliga kapacitetsutnyttjandet för hela budgetåret uppgick till 82 % av den planerade volymen.

Utbildningen inom det reguljära utbildningsväsendet har liksom under föregående budgetår minskat. Denna minskning kan ses som ett resultat av de tillämpningsföreskrifter som AMS utfärdade år 1979 i vilka gjordes en markerad gränsdragning mellan arbetsmarknadsutbildningen och den reguljära ungdoms- och vuxenutbildningen. Här berörd utbildning omfattade 18 000 personer under budgetåret 1981/82 och 25 000 budgetåret 1980/81.

Arbetsmarknadsutbildningens fördelning på yrkesområden (exkl. företagsutbildning) under budgetåret 1981/82 framgår av följande tabell.

Yrkesområde	Procentuell fördelning		
	män	kvinnor	totalt
Tekniskt arbete	3,2	1,2	2,4
Arbete inom hälso- och sjukvård	2,0	20,3	9,7
Kameralt och kontorstekniskt arbete	2,8	25,0	12,1
Tillverkningsarbete	47,5	11,8	32,5
Byggnads- och anläggningsarbete	11,5	0,1	6,7
Service	2,9	7,4	4,8
Övriga yrkesområden	12,6	5,5	9,6
Förberedande verksamhet	17,5	28,7	22,2
Summa	100,0	100,0	100,0

Utbildningar till yrken inom tillverkningsarbete har ökat sin andel av arbetsmarknadsutbildningen jämfört med budgetåret innan och svarar för ca en tredjedel av kursdeltagarna i yrkesinriktade kurser. Inom yrkesområdet hälso- och sjukvård har antalet deltagande medvetet dragits ned jämfört med tidigare budgetår.

Det framhålls i propositionen att behovet av förberedande utbildning fortfarande är stort. Den sker i stor utsträckning i teoretiska preparandkurser som i allmänhet omfattar en utbildningstid på mellan åtta och tjugofyra veckor. För att anpassa den förberedande utbildningen till det individuella behovet startade AMS under budgetåret 1980/81 försöksverksamhet som innebär en samordning av den förberedande och den yrkestekniska utbildningen. Det innebär att efter yrkesutbildning under högst åtta veckor ges såväl kursdeltagare som kursledning tillfälle att bedöma i vilken omfattning eleven behöver preparandkurs. Utvärderingen har lett till att verksamheten kommer att utökas.

Vidare har AMS lämnat möjlighet för personer som är osäkra om sitt yrkesval att få känna sig för under fyra veckor innan de tar definitiv ställning till val av yrke och utbildning. En begränsad utvärdering av dessa försök har bl. a. visat att avbrottsfrekvensen varit lägre bland dem som erhållit denna möjlighet.

Antalet personer i arbetsmarknadsutbildning uppgick i januari i år till 43 100, vilket innebär en ökning på ca 3 000 jämfört med samma månad ett år tidigare.

Regeringen beslöt i oktober 1982 att låta AMS utöka sin planeringsram till totalt 125 000 personer under innevarande budgetår och medgav samtidigt att AMS bl. a. för denna utökning får utnyttja ingående reservationsmedel (AU 1982/83:13, rskr 1982/83:107).

I propositionen framhålls arbetsmarknadsutbildningens betydelse som arbetsmarknadspolitiskt instrument. Den begränsar arbetslösheten i tider med svag efterfrågan på arbetskraft och ökar den enskildes möjligheter till arbete efter genomgången yrkesutbildning. Arbetsmarknadsutbildningen har också en väsentlig roll i den pågående strukturomvandlingen genom att

underlätta den yrkesmässiga rörligheten på arbetsmarknaden.

Enligt den senaste uppföljningen av personer som avslutat arbetsmarknadsutbildning under andra kvartalet år 1981 hade 62 % av dem som fullföljde utbildningen arbete sex månader efter utbildningens slut. Detta är en lägre andel än under år 1980, då 71 % av dem som slutfört yrkesinriktad AMU-kurs och 67 % av dem som genomfört arbetsmarknadsutbildning inom det reguljära skolväsendet hade fått arbete. Föredragande statsrådet anser ändå att resultaten med hänsyn till det svaga konjunkturläget är mycket goda.

Utskottet övergår här efter till frågan om *omfattningen av arbetsmarknadsutbildningen under nästa budgetår.*

AMS har för budgetåret 1983/84 bedömt att 120 000 personer behöver genomgå olika former av arbetsmarknadsutbildning. Departementschefen anser det emellertid vara ovisst om behovet kommer att bli så stort. Mot bakgrund av att utvecklingen på arbetsmarknaden inte med säkerhet kan förutsägas bedöms det ändå nödvändigt att AMS får planera för utbildning av 110 000 personer under budgetåret 1983/84. Om behovet av arbetsmarknadsutbildning senare skulle visa sig överstiga AMS planering är det emellertid nödvändigt att AMS snabbt kan få ytterligare medel. Erfarenheten visar att de särskilt anordnade AMU-kurserna inte med omedelbar verkan kan styras enbart via medelstilleddning. Att tillgodose förändringar i behovet av lärare, lokaler, utrustning, m. m. kräver viss förberedelse. Mot den bakgrunden föreslås att anslaget beräknas för utbildning av sammanlagt 120 000 personer men att AMS tilldelas medel för utbildning av 110 000 personer och att regeringen som en reserv disponerar medel för utbildning av ytterligare 10 000 personer.

Beräkningen av medelsbehovet för de av SÖ särskilt anordnade AMU-kurserna utgår ifrån att antalet utbildningsveckor kommer att uppgå till 1 260 000, varav 970 000 ingår i basutbildning och 290 000 i komplementdel. Detta innebär att 70 000 personer kan delta i AMU-kurser under budgetåret 1983/84.

Antalet personer i olika former av arbetsmarknadsutbildning i företag under budgetåret 1983/84 beräknas uppgå till 20 000 under 198 000 utbildningsveckor. Därvid beräknas att utbildning vid risk för permittering eller uppsägning till följd av bidragshöjningen i oktober 1982 skall komma att omfatta ca 15 000.

Sammanlagt föreslås att anslaget till arbetsmarknadsutbildningen skall föras upp med 1 911 592 000 kr., varav 1 404 800 000 kr. till SÖ.

I sammanhanget framhåller departementschefen angelägenheten av att planerade besparingsåtgärder – med hänsyn till de relativt sett höga kostnaderna för arbetsmarknadsutbildningen – genomförs. Därigenom kan vid behov flera platser skapas utan ytterligare fördyring.

I motion 1540 av Alf Wennerfors m. fl. (m) efterlyses alternativ till den enligt motionärerna mycket dyra arbetsmarknadsutbildningen i syfte att

avlasta staten kostnader och skapa utrymme för mer effektiva metoder att bereda människor nya varaktiga arbetstillfällen. Motionärerna vänder sig också emot propositionens förslag att regeringen skall få disponera vissa medel som en reserv.

Motionärerna pekar även på behovet av väsentliga *rationaliseringar och effektiviseringar av arbetsmarknadsutbildningen*. I det syftet föreslås bl. a. en större omfattning av dels företagsförlagd utbildning, dels köp av utbildning ute i näringslivet.

De föreslagna åtgärderna – inkl. förslaget om lärlingsutbildning – bör enligt motionärerna kunna innebära att arbetsmarknadsutbildningen under nästa budgetår kan bestämmas till en omfattning som med 10 000 platser understiger regeringens förslag, vilket medför att det av regeringen föreslagna anslaget för verksamheten kan reduceras med 250 milj. kr.

Utskottet tillstyrker den i propositionen föreslagna omfattningen av arbetsmarknadsutbildningen under nästa budgetår. Att regeringen som en reserv vill disponera medel för utbildning av ytterligare 10 000 personer utöver föreslagna 110 000 personer får ses mot bakgrund av dels osäkerheten om det slutliga behovet, dels angelägenheten av att hålla en hög beredskap att ordna ytterligare utbildning. I sammanhanget kan nämnas att AMS med hänsyn till arbetsmarknadsutsikterna i dagarna förutskickat att antalet platser inom arbetsmarknadsutbildningen kan komma att behöva utökas utöver budgetpropositionens förslag.

Med anledning av de synpunkter som förs fram i motion 1540 vill utskottet härutöver erinra om att utbildningen i företag beräknas öka under nästa budgetår från 650 till 2 000 deltagare.

När det slutligen gäller behovet av rationaliseringar inom arbetsmarknadsutbildningen vill utskottet stryka under vad som sägs i propositionen – och som redovisats ovan – om vikten av att de planerade besparingsåtgärderna genomförs. Inte minst i det rådande ekonomiska läget är det självfallet angeläget att alla möjligheter tas till vara som syftar till en mer rationell och effektiv verksamhet. Som framgår av propositionen har SÖ också fått i uppdrag att vidta åtgärder som kan medföra en begränsning av den genomsnittliga utbildningskostnaden. Vid medelsberäkningen har med hänsyn härtill räknats av 75 milj. kr.

Med hänvisning till det anförda bör riksdagen bifalla den i propositionen begärda medelstilledningen om 1 911 592 000 kr. till anslaget Arbetsmarknadsutbildning. Av utskottets ställningstagande följer att motion 1540 bör avslås i motsvarande delar.

När det gäller inriktningen på arbetsmarknadsutbildningen anför i propositionen att tyngdpunkten inför planeringen för budgetåret 1983/84 bör ligga på yrkesinriktade kurser för dem som saknar eller har bristande yrkesutbildning. Departementschefen stryker emellertid under att även behovet av arbetsmarknadsutbildning för relativt välutbildade arbetslösa personer också bör tillgodoses. AMS nämner bl. a. påbyggnadskurser för

gymnasie- och högskoleutbildade. Datoriseringen ställer nya krav på arbetskraften inom en rad yrkesområden och på inslag av kurser eller kursavsnitt avsedda att möta dessa behov.

Utskottet delar de i propositionen redovisade synpunkterna beträffande inriktningen på arbetsmarknadsutbildningen. Det finns starka skäl som talar för att de yrkesinriktade kurserna skall prioriteras.

Utskottet övergår här efter till att behandla vissa frågor angående kvinnornas val av utbildningslinjer inom arbetsmarknadsutbildningen. I anslutning här till tar utskottet upp tre motioner, 516, 1114 och 1676, i vilka föreslås att de *lågutbildade kvinnorna ges möjligheter till arbetsmarknadsutbildning i datateknik*.

I propositionen konstateras att andelen kvinnor i arbetsmarknadsutbildningen traditionellt sett har varit hög. Sedan budgetåret 1980/81 har dock andelen kvinnor sjunkit något. Under budgetåret 1981/82 utgjorde kvinnorna 42.2 % av deltagarna exkl. AMU i företag jämfört med 48.8 resp. 52 % under de två närmast föregående budgetåren. I de särskilt anordnade AMU-kurserna var andelen kvinnor 36 %. Av dem som deltog i kurser inom det reguljära skolväsendet utgjorde kvinnorna 67 %. Kvinnorna har huvudsakligen påbörjat utbildningar inom yrkesområdena hälso- och sjukvård samt kameralt och kontorstekniskt arbete, dvs. inom traditionella kvinnoyrken. Jämfört med budgetåret 1980/81 har dock andelen kvinnor som påbörjat utbildning inom tillverkningsarbete ökat från 10 till 12 %. Kvinnornas utbildningsval har således i hög grad fallit inom sådana utbildningsområden, vars omfattning AMS på grund av en sjunkande efterfrågan på arbetskraft har begränsat. Arbetsmarknadsutbildningens inriktning mot näringslivets och främst då tillverkningsindustrins behov av utbildad arbetskraft har enligt propositionen inte i önskvärd omfattning lockat kvinnor att söka sådana utbildningar. Det framhålls att detta visar betydelsen av AMS insatser för att stimulera kvinnor till bredare yrkesval och att dessa insatser behöver intensifieras. Det är också väsentligt att AMU-centra under utbildningstiden ger ett aktivt stöd till dem som väljer otraditionellt yrke. Med tanke på flickornas möjligheter att i framtiden kunna hävda sig på arbetsmarknaden betonas även vikten av de jämställdhetssträvanden som ingår som ett av målen i skolans undervisning och i studie- och yrkesorienteringen.

Som tidigare nämnts aktualiseras i motioner frågan om arbetsmarknadsutbildning för kvinnor i datateknik. I centerpartiets partimotion 1676 om datapolitiken framhålls bl. a. att datateknikens användning i arbetslivet inom både produktion och administration medför stora förändringar av såväl arbetets innehåll som dess organisation. Särskilt bör beaktas de grupper vars arbete i ett första led kan komma att påverkas. Många kvinnor och lågutbildade sysselsätts inom de sektorer av arbetslivet som närmast kan komma att beröras av datoriseringen. Det är viktigt att inom AMU särskilt uppmärksamma deras behov av datautbildning.

Folkpartiet pekar i sin partimotion 1114 bl. a. på det faktum att flertalet flickor fortfarande väljer utbildningslinjer som leder till ett fåtal yrken på vård- och serviceområdet. Den nya tekniken har bl. a. medfört att kvinnor inte bara är rädda för att mista sina jobb, utan också för att få sina nuvarande arbetsuppgifter förvandlade till rutinbetonade för- och efterarbeten till datorn. Skall en utveckling mot ännu mer könsuppdelade arbetsuppgifter kunna undvikas, måste kvinnorna i större utsträckning ges självförtroende och kunskaper. Därmed skulle rädslan för den nya tekniken i stor utsträckning minska. Här vilar ett ansvar på arbetsgivare och fackföreningar men också på skolan och på AMU. Kurser eller kursavsnitt avsedda att möta den nya teknikens behov behövs redan nu och framför allt med inriktning på de lågutbildade kvinnorna, slutar motionärerna.

Folkpartiet behandlar även den här aktuella frågan i sin datapolitiska motion 516, i vilken hemställs att AMU i ökad utsträckning skall inriktas på att ge lågutbildade kvinnor möjlighet att hävda sig och komma vidare på datoriserade arbetsplatser.

Den datatekniska utvecklingen går oerhört snabbt och ställer nya krav på arbetskraften inom en rad yrkesområden. Utskottet delar mot denna bakgrund de synpunkter som redovisas i propositionen och i här aktuella motioner när det gäller nödvändigheten av att de personer som berörs av denna utveckling får möjlighet till en anpassad utbildning i datateknik. Utskottet vill i sammanhanget erinra om riksdagens beslut med anledning av proposition 1981/82:123 om en samordnad datapolitik våren 1982 som bl. a. innebar att AMS gavs rätt att lämna ett bidrag på 20 kr. per timme till mindre och medelstora företag som utbildar anställda för nya uppgifter i samband med datorisering. Beslutet innebar även att AMS och SÖ skulle ges i uppdrag att i samarbete med arbetsmarknadens parter utarbeta riktlinjer för datautbildningens inriktning (AU 1981/82:15). Inom AMU finns grundläggande kurser på datorområdet. Mer specialiserad utbildning ges i påbyggnadskurser. Härutöver finns inom AMU en särskild kurs för vidareutbildning av anställda inom kontorsområdet – s. k. jämställdhetskurs – med syfte att bredda och fördjupa arbetstagarnas yrkeskompetens.

Av det anförda framgår att den i motionerna aktualiserade frågan om datautbildning inom arbetsmarknadsutbildningen är uppmärksammas, och möjligheter till sådan utbildning finns i dag. Utskottet vill emellertid stryka under vikten av att kursutbudet fortlöpande anpassas till de nya behov som uppstår till följd av den ökade datoriseringen. Inte minst med tanke på strävan att bryta könsrollsmönstret på arbetsmarknaden är det av stor betydelse att kvinnorna på kontorsområdet ges möjligheter till vidareutveckling inom de berörda yrkesområdena. Som framgår i propositionen finns också en medvetenhet härom inom regeringens kansli och inom AMS.

Med hänvisning till det anförda bör motionerna 516, 1114 i motsvarande del och 1676 inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

B r i s t y r k e s u t b i l d n i n g e n får enligt gällande bestämmelser beviljas

10 000 personer per budgetår. Antalet personer i sådan utbildning har under senare tid varit relativt begränsat, vilket kan förklaras av att platserna i första hand utnyttjats för arbetslösa.

Enligt nu gällande regler kan bristyrkesutbildning inte kombineras med förberedande kurser. AMS har i sin anslagsframställning framhållit att bristyrkesutbildning bl. a. syftar till att ge personer som har ett lågavlönat eller okvalificerat arbete möjlighet att förbättra sin ställning på arbetsmarknaden. Med hänsyn härtill hemställer AMS att åter få möjlighet att dels bevilja svenska för invandrare, dels teoretisk preparandkurs som förberedelse för bristyrkesutbildning. Regeringen har sedermera ställt sig bakom att AMS får rätt att bevilja sådana förberedande kurser inför bristyrkesutbildning.

Det har visat sig att flyktingar som nyligen anlänt till Sverige och som påbörjar arbetsmarknadsutbildning ofta har svårt att tillgodogöra sig undervisningen. AMS föreslår därför att arbetsförmedlingen bör få möjlighet att uppskjuta arbetsmarknadsutbildning för nykomna flyktingar och i stället först anvisa dem sådant arbete som står att få utan krav på yrkesutbildning, utan att detta skall hindra dem från att senare beviljas en arbetsmarknadsutbildning. Förslaget biträds och en ändring av gällande bestämmelser föreslås som innebär att nykomna flyktingar som har arbete men som ändå kan sägas ha en svag ställning på arbetsmarknaden skall kunna beviljas arbetsmarknadsutbildning.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag på denna punkt. Riksdagen bör således godkänna de förordade ändringarna i villkoren för att få bevilja arbetsmarknadsutbildning.

Utskottet har inte heller något att erinra mot förslaget att administrationen av det särskilda bidraget om 600 kr. till invandrarungdomar som deltar i introduktionskurs för gymnasieskola skall överföras från AMS till SÖ. Detta bidrag slopas och ersätts med studiehjälp som betalas ut av centrala studiestödsnämnden. Hänsyn härtill har tagits vid medelsberäkningen.

Utskottet går härefter över till att behandla motion 2125 av Oskar Lindkvist m. fl. (s), i vilken behandlas *arbetsmarknadsutbildning för personer med läs- och skrivhandikapp*.

Motionärerna pekar inledningsvis på de stora svårigheter som möter dem som har dessa handikapp. Bl. a. hämmas den grundläggande utbildningen. I motionen framhålls den stora betydelse folkhögskolorna har när det gäller möjligheter till grundutbildning av läs- och skrivhandikappade. Antalet elever av denna kategori vid dessa skolor har emellertid minskat under senare år, vilket antas hänga samman med de studiesociala villkoren. Detta bedöms i sin tur ha sin grund i tillämpningen av utbildningsbidrag inom arbetsmarknadsutbildningen och för grundutbildning för vuxna (grundvux). Enligt motionärerna har nämligen arbetsmarknadsmyndigheterna blivit alltmer restriktiva med att ge utbildningsbidrag för studier vid folkhögskola.

Enligt motionen ges utbildningsbidrag för folkhögskolestudier till den som är eller riskerar att bli arbetslös och har bristande grundutbildning numera nästan endast om ett handikapp också föreligger. De flesta länsarbetsnämnder inkluderar därvid inte läs- och skrivhandikapp i sin handikappdefinition.

Motionärerna hemställer mot den angivna bakgrunden att läs- och skrivhandikapp skall jämföras med fysiska och psykiska handikapp vid tilldelning av utbildningsbidrag för folkhögskolestudier inom arbetsmarknadsutbildningen.

Av den gällande förordningen om grundutbildning för vuxna. (SFS 1977:537) framgår att varje kommun skall sörja för att grundutbildning anordnas i kommunen för den som är i behov därav. Enligt vad utskottet inhämtat innebär AMS tolkning av bestämmelserna att sådan utbildning inte skall beviljas som arbetsmarknadsutbildning. Härvid är det av underordnad betydelse om eleverna har eventuella handikapp. Grundutbildning upp till högst årskurs 6 (=grundvuxnivå) ankommer således på kommunerna.

Läs- och skrivhandikappade som uppfyller villkoren i arbetsmarknads-kungörelsen för utbildningsbidrag och som har kunskaper motsvarande grundvux kan emellertid i vissa fall beviljas studier vid folkhögskola om dessa är nödvändiga som förberedelse för en planerad yrkesutbildning.

Utskottet har förståelse för de problem som motionärerna belyser beträffande personer med skriv- och läshandikapp. Det är självfallet angeläget att dessa personer ges möjligheter till grundutbildning. Som ovan nämnts är det numera kommunernas skyldighet att så blir fallet. Det finns enligt utskottets uppfattning inte anledning att ifrågasätta den gränsdragning som gäller mellan arbetsmarknadsutbildningen och den kommunala grundutbildningen. Det faktum att en grundutbildning inom ramen för arbetsmarknadsutbildningen skulle ställa sig mer ekonomiskt fördelaktigt för den sökande ändrar inte denna uppfattning.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 2125.

Slutligen tar utskottet i detta avsnitt upp behovet av en *plan för personalutbildningen i företag och förvaltningar*. Frågan aktualiseras av Stig Gustafsson m. fl. (s), som i motion 2131 betonar vikten av offensiva åtgärder på utbildningspolitikens områden. Bl. a. framhålls att utbildning är investering i mänskliga resurser och av avgörande betydelse för såväl samhället som individen. Nedsättning inom utbildningssektorn kan principiellt inte accepteras som ett sätt att komma till rätta med ekonomiska problem. Denna princip bör gälla vid diskussionen om statens finanser lika väl som i fråga om personalutbildningen inom enskilda företag.

Regeringen bör mot denna bakgrund upprätta en plan för hur både det offentliga utbildningssystemet och personalutbildningen i företag och förvaltningar skall bringas att på ett bättre sätt än hittills medverka till att bekämpa den nuvarande krisen och lägga grunden för en långsiktigt positiv utveckling.

Enligt motionärerna är det oacceptabelt att det samtidigt råder brist på utbildningsplatser och arbetstillfällen. Det leder ofrånkomligen till att de svagaste grupperna missgynnas. Gymnasieskolan måste kunna ge kvalitativt god utbildning åt alla som lämnar grundskolan genom högre dimensionering av såväl linjer som enskilda kurser. Dimensioneringen av inte bara arbetsmarknadsutbildning utan också reguljär utbildning i gymnasieskolan och högskola bör syfta till att motverka arbetslöshet till följd av konjunkturvariationer.

Motionärerna stryker bl. a. under personalutbildningens betydelse. Den måste i en helt annan utsträckning än f. n. planeras för att möta omställningsproblem inom alla sektorer av arbetsmarknaden. Resurserna för personalutbildning i företag bör ligga på olika nivåer beroende på den situation som råder.

Vid ordinarie verksamhet gäller det att bibehålla och utveckla de anställdas kompetens och företagets konkurrensförmåga samt klara normal omstrukturering och utveckling av produktionen på några års sikt. Vid en kraftig omställning av verksamheten måste de anställdas kompetens förändras på kort sikt för att klara en kraftig omstrukturering mot ny produktion. Vid produktionsinskränkning eller nedläggning gäller det slutligen att ge stöd åt de anställda så att de får kompetens för verksamhet inom annat område.

Garantier måste skapas för att resurser avsätts för personalutbildning över hela arbetsmarknaden och för att behoven enligt samtliga nivåer tillgodoses. Dessa kräver en kombination av åtgärder där huvudansvaret vilar på arbetsgivaren och samhället, slutar motionärerna.

Utskottet har ingen annan uppfattning än motionärerna beträffande betydelsen av en effektiv och välplanerad personalutbildning. Detta gäller inte minst i samband med stora omstruktureringar och omställningar på arbetsmarknaden. Arbetsmarknadsutbildningen kan och skall självfallet spela en viktig roll i detta sammanhang. Utskottet har som ett exempel härpå i det föregående berört betydelsen av att arbetsmarknadsutbildningens kursutbud anpassas till de uppkommande behoven till följd av datateknikutvecklingen. Samtidigt bör slås fast att företagen själva har ett avgörande ansvar när det gäller utbildningen av den egna personalen. Utskottet vill även erinra om de aktiviteter på detta område som bedrivs i trygghetsråden.

Kommittén för arbetsmarknadsutbildning och företagsutbildning (KAFU) studerar f. n. gränsdragningsproblemen beträffande arbetsmarknadsutbildningen och företagets egen utbildning. Kommittén skall också pröva om det behövs åtgärder från samhällets sida för att främja en sådan inriktning av utbildningen att man kan uppnå såväl trygg sysselsättning som tillgodose företagets behov av personal med yrkeskunskaper. Kommitténs betänkande avses bli framlagt senare i år. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motion 2131..

Bidrag till arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag

1981/82 Utgift	2 201 900 000	Reservation	221 400 000
1982/83 Anslag	1 847 800 000 ¹		
1983/84 Förslag	2 313 650 000		

¹ Anslag vid budgetårets början. Därefter har på tilläggsbudget I anvisats ytterligare 631,2 milj. kr.

Från anslaget delfinansieras statens kostnader för arbetslöshetsersättningar och utbildningsbidrag. I övrigt betalas kostnaderna av en särskild arbetsgivaravgift, arbetsmarknadsavgiften, enligt lagen (1981:697) om socialavgifter.

Anslagets uppdelning på delposter och propositionens anslagsberäkning för nästa budgetår framgår av följande sammanställning.

	1982/83	Beräknad ändring 1983/84	
		AMS ¹	Före- draganden
Ersättning till arbetslöshetskassor	813 600 000	+ 199 080 000	+ 601 100 000
Kontant arbetsmarknadsstöd	159 300 000	+ 22 950 000	+ 14 000 000
Utbildningsbidrag, arbetsmarknadsutbildning	795 000 000	+ 174 750 000	- 131 200 000
Utbildningsbidrag, arbetsmarknadsinstitut	75 000 000	+ 8 250 000	- 17 200 000
Förvaltningskostnader	4 900 000	+ 185 000	- 850 000
	1 847 800 000¹	+ 405 215 000	+ 465 850 000

¹ AMS har i sina beräkningar utgått från anvisade 1 847,8 milj. kr. och den fördelning av kostnaderna mellan anslag och arbetsgivaravgifter som gällde före den 1 januari 1983.

Regeringen har i budgetpropositionen under punkt B 3 (s. 75-59) föreslagit att riksdagen skall till Bidrag till arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag för budgetåret 1983/84 anvisa ett förslagsanslag av 2 313 650 000 kr.

Bidragsfrågornas behandling år 1982

Reglerna om arbetslöshetsersättningarna m. m. ändrades förra året av riksdagen i två omgångar.

Sålunda beslöt riksdagen i den första omgången på våren 1982 efter förslag från den dåvarande regeringen bl. a. att ersättningsbeloppen från arbetslöshetskassorna skulle få höjas från 210 till 230 kr. (högstbelopp) med möjlighet för kassorna att - utan rätt till statsbidrag - betala ut ersättning med högre

belopp. Det kontanta arbetsmarknadsstödet (KAS) som kan beviljas arbetslösa utan rätt till kassaersättning höjdes samtidigt från 75 till 80 kr. per dag. För arbetslösa under 20 år förblev KAS dock 75 kr. Vidare reviderades reglerna om statsbidrag till arbetslöshetskassorna, så att nivån på bidragen genomsnittligt skulle komma att motsvara ca 80 % av kassornas kostnader mot tidigare ca 90 %. De nu beskrivna reglerna blev gällande från den 1 juli 1982.

I den andra omgången i december samma år beslöt riksdagen på förslag av den i höstas tillträdde regeringen att följande skulle gälla fr. o. m. den 1 januari 1983.

Arbetslöshetskassorna får betala ut ersättning (dagpenning) om högst 280 kr. Den självfinansierade påbyggnadsdelen har slopats.

KAS har höjts till 100 kr. per dag utan åldersdifferentiering. Den nedre åldersgränsen för stödet är nu 18 år mot tidigare 16 år.

Nivån på statsbidragen till arbetslöshetskassorna är åter ca 90 %. De nya statsbidragsbestämmelserna finns i SFS 1982:1222. Enligt de nya bestämmelserna får kassorna ett grundbidrag och ett progressivbidrag. Grundbidraget är 80 % av den dagpenning kassan betalar ut. Progressivbidraget täcker en procentuell andel av återstoden. Denna andel varierar med arbetslöshetens omfattning bland kassans medlemmar från 0 till 90 %. Som lägst kan en kassa alltså få bidrag med 80 % av utbetalade dagpenningar, dvs. enbart grundbidraget, och som mest utgår bidrag med 98 % på samma kostnader.

De utbildningsbidrag som utgår till deltagare i arbetsmarknadsutbildning och personer inskrivna vid arbetsmarknadsinstituterna är beloppsmässigt knutna till ersättningarna vid arbetslöshet. Regeringen är bemyndigad att anpassa bidragsbeloppen till de förändringar av arbetslöshetsersättningarna som beslutats av riksdagen. Från den 1 januari 1983 utgår bidrag med högst 280 och lägst 165 kr. per dag till dem som är arbetslöshetsförsäkrade och med (i regel) 100 kr. per dag till ungdomar under 20 år. För övriga, dvs. personer som är 20 år eller äldre och inte är försäkrade, utgår bidraget med samma belopp som gällt sedan den 1 juli 1982 eller med 165 kr. per dag.

Det förevarande anslaget täckte tidigare 45 % av utgifterna för arbetslöshetsersättningar och utbildningsbidrag. Denna kostnadsandel har med verkan från den 1 januari i år sänkts till 35 %. Återstoden av kostnaderna betalas, som redan nämnts, av arbetsmarknadsavgiften som från årsskiftet höjts från 0,8 till 1,3 %.

Motionsförslag i bidragsfrågorna

De från årsskiftet gällande nya grunderna för den ovan redovisade bidrags- och finansieringsordningen antogs av riksdagen så sent som den 16 december. Regeringen har i budgetpropositionen inte aktualiserat några förändringar.

Däremot påkallas ändringar i de föreliggande motionerna. Sälunda föreslår Alf Wennerfors m. fl. (m) i motion 1540 en återgång till vad som gällde före den 1 januari 1983 i fråga om principer, omfattning, finansiering och kostnader. Därjämte anknyter motionärerna till vad som förordas i AMS anslagsframställning för budgetåret 1983/84. I fråga om *storleken på ersättningen från arbetslöshetskassorna* innebär detta att motionärerna i likhet med AMS vill att det högsta beloppet för dagpenningen skall vara 250 kr. per dag. Vidare innebär motionärernas förslag att de enskilda kassorna skall kunna ge högre dagpenning via egen finansiering.

Folkpartiet föreslår i motion 1114 att högstbeloppet sänks till 270 kr. per dag. Åtgärden är en följd av folkpartiets förslag beträffande utbildningsbidraget. Enligt det förslaget, som redovisas nedan, skall det högsta utbildningsbidraget för arbetslöshetsförsäkrade sänkas från 280 kr. till 270 kr. per dag samtidigt som bidraget till icke-försäkrade höjs från 165 till 185 kr. per dag.

Med anledning av att man i motion 1540 åberopat AMS anslagsframställning vill utskottet påpeka att denna utarbetades i somras mot bakgrund av de regler som då gällde. Genom riksdagsbeslutet i december om arbetslöshetsersättningarna har anslagsframställningen i denna del givetvis blivit inaktuell. Motionärernas förslag får till effekt att ersättningarna först höjs per den 1 januari och sedan sänks per den 1 juli. En sådan utveckling är inte rimlig, och utskottet avstyrker därför motion 1540 i motsvarande del.

Förslaget i folkpartimotion 1114 får i princip samma effekt, och utskottet avstyrker sålunda även den motionen.

När det sedan gäller *kontant arbetsmarknadsstöd (KAS)* föreslås i motion 1540 liksom i AMS anslagsframställning att detta stöd skall utgå med 90 kr. per dag. Av nyss anförda skäl vill utskottet inte heller i detta fall medverka till sämre förmåner för de arbetslösa, dvs. att KAS-beloppet sänks från 100 till 90 kr. per dag. Motionen avstyrks alltså även på denna punkt.

I fråga om *statsbidragen till arbetslöshetskassorna* så finns i folkpartiets partimotion 1651 ett yrkande att riksdagens beslut våren 1982 om de statliga transfereringarna skall återställas. Därmed avses bl. a. arbetslöshetsförsäkringen. Motion 1540 av Alf Wennerfors m. fl. (m) med dess krav på en återgång till det system som rådde inom arbetslöshetsförsäkringen före den 1 januari 1983 har samma innebörd, dvs. en sänkning av bidragsnivån till genomsnittligt 80 % av kassornas kostnader.

Utskottet kan inte finna att motionerna ger riksdagen anledning att ompröva sitt decemberbeslut i denna fråga. Motionerna avstyrks.

Som ovan nämnts höjdes *arbetsmarknadsavgiften* vid årsskiftet till 1,3 % av lönesumman. Centerpartiet och folkpartiet begär i partimotionerna 2145 resp. 1651 att avgiften skall sänkas till 1,1 %. För centerpartiet är sänkningen en del av den inriktning partiet vill ge skatte- och avgiftspolitik. Folkpartiet kopplar för sin del avgiftssänkningen till de besparingar partiet vill göra genom att begränsa bidragen till arbetslöshetskassorna. Det ovan redovisade

yrkandet i motion 1540 av Alf Wennerfors m. fl. (m) innebär att avgiften sänks till 0,8 % samt att avgiftsmedlen liksom tidigare skall finansiera 55 % och inte som nu 65 % av kostnaderna för ersättningarna vid arbetslöshet och utbildningsbidrag.

Utskottet konstaterar att det ökade avgiftsuttaget är betingat av kostnaderna för att tillförsäkra de arbetslösa och kassorna ett bättre statligt stöd. Det är inte aktuellt att nu göra förändringar i dessa nyligen beslutade reformer. Utskottet finner därför inte heller skäl att beträffande finansieringen föreslå ändringar av det slag som förespråkas i motionerna. De avstyrks alltså i de nu behandlade delarna.

Utbildningsbidraget är som nämnts 165 kr. per dag för vuxna som inte är arbetslöshetsförsäkrade. Beloppet ändrades inte vid årsskiftet när högstbeloppet för de försäkrade höjdes från 230 till 280 kr. per dag. Klyftan i förmånshänseende mellan försäkrade och icke-försäkrade har härigenom vidgats, framhålls i folkpartimotion 1114. I denna förordas att bidraget höjs till 185 kr. och att, som ovan redovisats, högsta utbildningsbidraget för arbetslöshetsförsäkrade sänks till 270 kr. per dag.

Även vpk anser att bidragsskillnaden är alltför stor och föreslår i motion 1541 att utbildningsbidraget skall utgå med lägst 215 kr. per dag.

Folkpartiförslaget innebär att en förbättring av utbildningsbidraget för vissa grupper arbetslösa skall kostnadsmässigt balanseras av försämrade förmåner för andra arbetslösa. Utskottet har ovan avstyrkt folkpartiets förslag till den del det avser en sänkning av dagpenningen från arbetslöshetskassorna. I praktiken har utskottet därmed redan motsatt sig det slag av omfördelning av förmåner mellan olika grupper arbetslösa som förordas av folkpartiet. Till fullföljande av detta ställningstagande avstyrker utskottet nu motion 1114 även i vad den avser förändringen av utbildningsbidraget.

I motsats till folkpartiet har vpk inte berört kostnadsaspekten när partiet i motion 1541 föreslår en höjning av bidraget med 50 kr. per dag. I själva verket är det fråga om en kostnadskrävande reform som av statsfinansiella skäl inte bör genomföras. Motionen avstyrks, men utskottet vill tillägga att man bör utgå från att det framdeles bör vara möjligt att göra fortsatta anpassningar av bidraget till pris- och löneförändringarna.

Medelsbehovet under budgetåret 1983/84 m. m.

Det förevarande anslaget Bidrag till arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag har hittills uppförts på statsbudgeten som reservationsanslag. I propositionen förordas att anslaget i fortsättningen anvisas som förslagsanslag. Härför talar inte bara att utgifterna styrs av arbetslöshetens utveckling och därför inte kan beräknas annat än överslagsvis. Dessutom är det så, att de olika bidrag som betalas från anslaget antingen bestäms direkt av riksdagen genom lag eller fastställs enligt grunder som skall godkännas av riksdagen. Den i propositionen föreslagna anslagstekniska förändringen bör alltså

genomföras. De medel som kan finnas kvar på det nuvarande reservationsanslaget vid utgången av innevarande budgetår bör få disponeras för det med anslaget avsedda ändamålet även under budgetåret 1983/84.

Medelsbehovet under anslaget nästa budgetår anges i budgetpropositionen till 2 313 650 000 kr. Beloppet är ca 165 milj. kr. lägre än de belopp som inkl. medel på tilläggsbudget I anvisats för innevarande budgetår.

Alf Wennerfors m. fl. (m) anser i motion 1540 att anslaget kan reduceras med ytterligare 497 milj. kr. och sålunda uppföras med 1 816 650 000 kr. Motionärerna har därvid räknat in kostnadsbesparingar till följd av de sänkningar de föreslagit av dagpenningen från arbetslöshetskassorna och av KAS. Dessutom utgår de från en lägre volym på arbetsmarknadsutbildningen än regeringen. Kostnaden för arbetslöshetsförsäkringen grundas härutöver av motionärerna på att de i likhet med AMS anslagsframställning räknat med genomsnittligt fyra ersättningsdagar per medlem.

Genomsnittstalet för ersättningsdagarna inom arbetslöshetsförsäkringen har stor betydelse för anslagsberäkningen. Innevarande budgetår antas detta genomsnittstal komma att uppgå till 6,2 per medlem, och det beräknas i propositionen nästa budgetår sjunka till 5,5. Detta är fortfarande jämfört med tidigare ett högt tal, men utskottet anser det vara realistiskt att utgå från det. Med hänsyn härtill och då utskottet inte heller i övriga avseenden ställer sig bakom förslagen i motion 1540 biträder utskottet propositionens medelsberäkning och avstyrker motionens förslag till anslagsanvisning.

Utförsäkring

I takt med de senaste årens växande arbetslöshet har antalet utförsäkrade, dvs. personer som inte längre har rätt till arbetslöshetsersättning, ökat på ett sätt som väckt oro. Detta återspeglas i de krav på åtgärder mot utförsäkring som ställs i fem motioner.

Enligt de regler som nu gäller kan ersättning från arbetslöshetskassa utgå under 300 dagar till en försäkrad i åldern upp till 55 år. För den som är 55 år eller äldre är ersättningstiden 450 dagar. För KAS är motsvarande tider 150 resp. 300 dagar. En arbetslös som har fyllt 60 år (i vissa fall 55 år) kan uppbära KAS utan tidsbegränsning, dvs. fram till pensioneringen.

En förlängning av dessa ersättningsperioder är den åtgärd som främst förordas i de föreliggande motionerna. Det är sålunda vad som föreslås i partimotion 818 från centerpartiet. I denna motion räknar man med att detta skall kunna ske utan kostnad för statskassan genom att de försäkrade erlägger höjda egenavgifter till kassorna, såsom förutsattes bli följden av beslutet om arbetslöshetsförsäkringen på våren 1982. I vpk:s partimotion 1542 förordas också en förlängning av ersättningstiderna, men denna bör enligt vpk finansieras via socialförsäkringsavgifter och inte genom höjda medlemsavgifter.

I motionerna 214 av Lars-Erik Lövdén (s) och Kurt Ove Johansson (s) samt 2077 av Bengt-Ola Rytting m. fl. (s), som likaledes föreslår förlängda ersättningstider, preciseras dessa tider till 450 dagar även för arbetslösa som är yngre än 55 år. I motion 2077 finns dessutom ett tilläggsförslag om att ersättning bör kunna utgå så länge den arbetslöse står till arbetsmarknadens förfogande och inte avvisar ett lämpligt arbete.

Parallellt med förlängda ersättningstider föreslås i motionerna 1542 och 214 åtgärder som skall syfta till att tillförsäkra dem som hotas av utförsäkring erbjudanden om arbete eller arbetsmarknadspolitiska åtgärder varvid deltagande i arbetsmarknadsutbildning bör jämföras med arbete. I motion 214 liksom i motion 218 av Egon Jacobsson (s) och Bengt Silfverstrand (s) förordas ett system med kommunala arbeten, subventionerade av staten. Dessa arbeten avses ha till uppgift att hindra utförsäkring och tidsbegränsa arbetslösheten.

Med anledning av motionerna vill utskottet anföra följande.

Utskottet har i den föregående framställningen bestämt motsatt sig att man river upp decemberbeslutet om bl. a. stödet till arbetslöshetskassorna. Det beslutet var motiverat av att det inte ansågs rimligt att kassamedlemmarna genom kraftigt ökade avgifter skulle få ta på sig en betydande del av kostnaderna för den ökande arbetslösheten bland medlemmarna. Redan av det ställningstagandet följer att utskottet inte kan ställa sig bakom centerpartiets förslag i motion 818 om *förlängda ersättningstider finansierade av höjda avgifter* för kassamedlemmarna. Detta motionsyrkande avstyrks således. Frågan om förlängda ersättningstider som metod att avhjälpa utförsäkringsproblemet återkommer utskottet till nedan.

Vad härefter beträffar de övriga motionernas yrkanden om *åtgärder mot utförsäkring* gör utskottet följande uttalanden.

När arbetslöshetstiderna tenderar att bli längre ligger tanken nära till hands att förlänga ersättningstiderna. En sådan åtgärd är emellertid en kortsiktig lösning, och den leder enbart till att man skjuter problemen framför sig. De längre arbetslöshetstiderna måste i stället mötas med en ökad satsning på platsförmedling och andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder, såsom beredskapsarbeten och arbetsmarknadsutbildning. Det är också vad som skett. Därmed fullföljer man den traditionella arbetslinjen inom svensk arbetsmarknadspolitik. Skulle man gå så långt att man överväger att ge kassaersättning under obegränsad tid, har man öppnat för en kontantstödslinje som förekommer utomlands men som hittills varit främmande för den i vårt land förda politiken.

Om man nu lutar till aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder är det av vikt att dessa sätts in i tid så att utförsäkringar förebyggs. AMS gav i höstas direktiv till arbetsförmedlingarna att intensifiera sina insatser för de långtidsarbetslösa. Dessa skall med andra ord prioriteras i förmedlingsarbetet. Arbetsmarknadsverket fick senare kraftigt förstärkta resurser för att

motverka arbetslösheten. Därmed har förmedlingarna fått bättre förutsättningar att realisera den målsättning som ligger bakom den begärda prioriteringen. Utskottet utgår från att resurserna också utnyttjas under vintern och våren i enlighet med de givna direktiven. I annat fall blir det nödvändigt att göra ytterligare omprioriteringar av verkets resurser till förmån för de långtidsarbetslösa.

De förlängda arbetslöshetstiderna och det snabbt ökande antalet arbetstagare som mister rätten till arbetslöshetsersättning är, som redan sagts, djupt oroande inslag i utvecklingen på den svenska arbetsmarknaden. Problemet med de tilltagande utförsäkringarna måste självfallet hållas under uppsikt, och arbetsmarknadsministern har i ett frågesvar i riksdagen den 9 december förklarat att regeringen noga följer den fortsatta utvecklingen. Utskottet förutsätter att regeringen i denna fråga håller kontakt med de fackliga organisationerna och med Arbetslöshetskassornas samorganisation och med dem dryftar behovet av ytterligare insatser och den inriktning sådana insatser bör ha. Det synes naturligt att åtgärder av det slag som förordats i motionerna kommer upp till förnyade överväganden i de sammanhangen. Med hänsyn härtill och till det ovan anförda vill utskottet inte föreslå något initiativ med anledning av motionerna 214, 218, 1542 samt 2077 i aktuella delar.

I motion 2077 begärs även att *karensdagarna* för arbetslöshetsersättningarna skall avskaffas samt att den minsta veckoarbetstiden som kvalificerar till ersättning skall sänkas från 17 till 15 timmar.

De två frågor motionärerna aktualiserar berör betydelsefulla delar av arbetslöshetsförsäkringens konstruktion. Frågor av detta slag bör prövas i ett vidare sammanhang, och utskottet är inte berett att föreslå någon åtgärd med anledning av motionen i denna del.

Sysselsättningsskapande åtgärder

1981/82 Utgift	3 042 687 000	Reservation	2 031 165 000
1982/83 Anslag	5 829 150 000 ¹		
1983/84 Förslag	3 949 615 000		

¹ Inkl. 430 milj. kr. anvisade med utnyttjande av finansfullmakten. Från anslaget bestrids utgifterna för programmet Sysselsättningsskapande åtgärder. I anslaget ingår 100 000 000 kr. för kommunala aktiviteter för arbetslös ungdom.

Programmet Sysselsättningsskapande åtgärder består av delprogrammen Beredskapsarbeten, Tillfälligt sysselsättningsbidrag, Industribeställningar, Särskilda arbetsförmedlingsinsatser, Statsbidrag till kommunala aktiviteter för arbetslös ungdom, Detaljplaneringsbidrag och Investeringsfundsärenden.

	1981/82 Utgift	1982/83 Anslag	1983/84 Beräknd ändring	
			AMS	Föredraganden
Beredskapsarbeten	2 778 534 000	5 038 500 000	- 2 363 500 000	- 1 131 500 000
Tillfälligt sysselsättningsbidrag	187 569 000	300 000 000	± 0	- 300 000 000 ¹
Industribeställningar	18 690 000	360 000 000	- 350 000 000	- 350 000 000
Särskilda arbetsför- medlingsinsatser	947 000	1 000 000	5 500 000	- 1 000 000
Detaljplaneringsbidrag	26 162 000	-	-	- ²
Förvaltningskostnader	30 784 000	29 650 000	+ 1 155 000	+ 2 965 000
	3 042 687 000	5 729 150 000	- 2 706 845 000	- 1 779 535 000

¹ Delprogrammet har för budgetåret 1983/84 uppförts på en särskild anslagspost B 15.

² Anslagsposten har upphört.

Regeringen har i budgetpropositionen under punkt B 3. (s. 79-91)

1. berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som anförs i propositionen om medel till Loka brun.

2. föreslagit riksdagen att till Sysselsättningsskapande åtgärder för budgetåret 1983/84 anvisa ett reservationsanslag av 3 949 615 000 kr.

Tillfälligt sysselsättningsbidrag redovisas i årets budgetproposition under ett eget anslag B 15. Tillfälligt sysselsättningsbidrag för textil- och konfektionsindustrin.

Beredskapsarbeten

Delprogrammet Beredskapsarbeten omfattar statliga beredskapsarbeten samt statsbidrag till kommunala och enskilda beredskapsarbeten, samt statligt stöd till tidsbegränsad fortsatt drift vid nedläggningshotade företag och bidrag till omställning vid driftsinskränkning. Beredskapsarbeten syftar till att motverka arbetslöshet till följd av säsong- och konjunkturedgång eller när arbetstillgången av andra skäl är otillräcklig.

Vidare ges genom beredskapsarbeten sysselsättning åt äldre, lokalt bunden eller handikappad arbetskraft, som har svårigheter att få arbete på öppna marknaden även i goda konjunkturer. Bestämmelser om beredskapsarbeten återfinns i arbetsmarknadskungörelsen (1966:368). Till detta delprogram hänförs också företagsstöd enligt kungörelsen (1972:302) om statsbidrag i vissa fall till nedläggningshotade företag (ändrad 1974:370). Regeringen har nyligen i proposition 1982/83:113 om verksamheten vid statens industriverk m. m. föreslagit att den senare stödverksamheten skall flyttas över till statens industriverk. Utskottet återkommer till denna fråga i annat sammanhang. Slutligen ingår i detta delprogram försöksverksamhet med bidrag till omställning för att underlätta övergången till annan sysselsättning i

samband med varaktiga driftinskränkningar (SFS 1981:549 ändrad senast 1982:32). Under innevarande budgetår har medel till ungdomsplatser anvisats under detta delprogram.

Volymen beredskapsarbeten var under budgetåret 1981/82 större än under det föregående budgetåret. Under budgetåret 1981/82 uppgick antalet sysselsättningsdagar till 7,6 miljoner mot 4,4 miljoner sysselsättningsdagar budgetåret 1980/81.

Antalet sysselsatta i beredskapsarbete var under budgetåret 1981/82 i medeltal 35 800 personer per månad. Budgetåret 1980/81 var motsvarande tal 21 400 personer. I januari månad i år uppgick antalet personer i beredskapsarbeten till 68 100, en ökning med 29 100 mot samma månad året före. Andelen kvinnor i beredskapsarbete ökade under budgetåret 1981/82 från 33 % till 38 %. Detta skall jämföras med att kvinnornas andel av den totala arbetslösheten år 1981 var 48,8 %. Kvinnornas sysselsättning i beredskapsarbete har i huvudsak varit förlagd till tjänste- och vårdsektorn.

Antalet ungdomar sysselsatta i beredskapsarbete har ökat kraftigt. Under budgetåret 1980/81 var 9 500 ungdomar i medeltal per månad sysselsatta i beredskapsarbete. Motsvarande tal budgetåret 1981/82 var 21 000. Av dessa var i medeltal 3 800 sysselsatta i tillfälliga praktikarbeten inom den statliga sektorn.

I januari 1982 infördes särskilda ungdomsplatser för ungdomar i åldern 16–17 år. I början av november 1982 hade drygt 6 700 ungdomar tilldelats sådana platser. Sedan dessa ungdomsplatser tillkom har inte några 16–17-åringar anvisats beredskapsarbete.

För innevarande budgetår anvisades som en följd av budgetpropositionen (prop. 1981/82:100 bil. 15, AU 1981/82:21, rskr 1981/82:216) 1 655,5 milj. kr. för beredskapsarbeten. Vid behandlingen av kompletteringspropositionen (prop. 1981/82:150, AU 1981/82:28, rskr 1981/82:392) anvisades ytterligare 1 110 milj. kr. för beredskapsarbete inkl. 10 milj. kr. för särskilda åtgärder i Uppsala län. Genom beslut den 26 augusti 1982 har regeringen med stöd av finansfullmakten ställt ytterligare 240 milj. kr. till AMS förfogande för beredskapsarbete för ungdom i åldern 18–20 år. Härutöver har riksdagen i enlighet med regeringens förslag beslutat om ytterligare 1 650 milj. kr. för beredskapsarbeten (prop. 1982/83:50, AU 1982/83:13, rskr 1982/83:107). Sammantaget har således 4 655,5 milj. kr. anvisats för beredskapsarbeten. Härutöver har 294 milj. kr. anslagits för bidrag till omställning vid driftinskränkningar, ungdomsplatser och särskilda förmedlingsinsatser.

Det framhålls i propositionen att det slutgiltiga behovet av beredskapsarbeten under kommande budgetår inte kunde bedömas vid beredningen av budgetpropositionen. AMS har angivit volymen till 5 miljoner dagsverken i enlighet med tidigare budgeteringsprinciper som innebär att medel beräknas efter behovet under vad som kan betecknas som normala förhållanden på arbetsmarknaden. Emellertid förordar regeringen att det redan i budgetpro-

positionen redovisas en bedömning av beredskapsarbetenas omfattning som är mer anpassad till det verkliga behovet. En sådan bedömning möjliggör en bättre planering och ett effektivare utnyttjande av tillgängliga medel.

I propositionen görs den bedömningen att även om industrikonjunkturen vänder uppåt får detta ingen större effekt på sysselsättningen under budgetåret 1983/84. Det anses vara sannolikt att det under nästa budgetår kommer att behövas lika många sysselsättningsdagar för beredskapsarbete som under budgetåret 1979/80. Mot bakgrund av den gjorda bedömningen föreslås att medel anvisas för 7,7 milj. dagsverken. AMS kan vid budgetårets början till länsarbetsnämnderna fördela medel motsvarande 5 miljoner dagsverken. Medel motsvarande 2,7 miljoner dagsverken kommer att hållas inne av regeringen för senare beslut. AMS får senare enligt regeringens förslag precisera behovet av medel för beredskapsarbeten utöver 5 miljoner dagsverken samt, om ytterligare medel tilldelas, fördela dessa regionalt efter de behov som då närmare kan bedömas. Därmed erhålls enligt regeringen en större flexibilitet och insatserna kan snabbt anpassas till arbetsmarknadsläget totalt och regionalt. Det framhålls i propositionen att det slutliga behovet av medel för beredskapsarbeten sålunda kan såväl över- som understiga nu anvisade medel. För den händelse medelsbehovet för beredskapsarbeten kommer att överstiga 7,7 miljoner dagsverken förutsätts att regeringen liksom tidigare får disponera finansfullmakten.

Under avsnittet om beredskapsarbeten erinras om att anslaget till ungdomsplatser fr. o. m. budgetåret 1983/84 har förts upp på utbildningsdepartementets huvudtitel.

För budgetåren 1981/82 och 1982/83 infördes på försök en verksamhet med bidrag till omställning vid driftinskränkning (SFS 1981:549). Bidrag får enligt nämnda förordning beviljas vid driftinskränkningar som berör minst 300 personer och minst 20 % av de anställda vid ett företag, om inskränkningen på ett avgörande sätt påverkar den lokala arbetsmarknaden och om sysselsättningsproblemen inte kan lösas med normala arbetsförmedlingsresurser. Om företaget har en synnerligen dominerande ställning på en mindre ort räcker det med att 100 personer och minst 20 % av de anställda berörs av uppsägningar. Omställningsbidrag har beviljats sex företag och berört 1 800 personer av totalt 6 500 anställda. Bidraget har inneburit att nedskärnings- resp. avvecklingsperioden kunnat förlängas med i de flesta fall ett halvt år och på så sätt gett de anställda och arbetsmarknadsmyndigheterna extra rådrum. I propositionen görs bedömningen att behovet av ett sådant rådrumsstöd kommer att finnas även nästa budgetår. Till verksamheten beräknas ett medelsbehov på 50 milj. kr.

I regleringsbrev för budgetåret 1982/83 har medel från delprogrammet Beredskapsarbeten avsatts för upprustningsarbeten för Stiftelsen Kungl. gyttjebad- och brunnsanstalten Loka. I propositionen anmäls att dessa upprustningsarbeten bedrivs som statliga beredskapsarbeten inom en kostnadsram om totalt 17 milj. kr. under en femårsperiod. För budgetåret

1983/84 beräknas medelsbehovet för dessa arbeten till 7 milj. kr.

Sammantaget begär regeringen för beredskapsarbeten under budgetåret 1983/84 3 907 milj. kr. Beräkningarna utgår från 7.7 miljoner sysselsättningsdagar och en genomsnittlig dagsverkskostnad på 500 kr. Även medlen till omställningsbidraget och till Loka brunn ingår. Beredskapsarbeten på vägar bör enligt propositionen få bedrivas för 300 milj. kr.

I motion 1540 av Alf Wennerfors m. fl. (m) anförs att regeringens förslag till anslag för beredskapsarbeten under budgetåret 1983/84 genom sin omfattning är ett tecken på att man själv bedömer att sysselsättningspolitiken kommer att misslyckas. I budgetpropositionen frångår man tidigare principer för *budgetering av arbetsmarknadspolitiska insatser*. Motionärerna avvisar förslaget att regeringen skall kunna hålla inne en del av anslaget för senare beslut. Motionens förslag – som överensstämmer med AMS förslag – innebär att anslaget beräknas enligt ett behov på 5 miljoner dagsverken. Den föreslagna medelsberäkningen bör därför reduceras med 1 350 000 000 kr.

I motionen uttrycks även förvåning över att regeringen genom de nya principerna för anslagsbedömningar till arbetsmarknadspolitiken avsevärt minskar riksdagens möjligheter att påverka arbetsmarknadspolitikens inriktning och omfattning. I sammanhanget påpekas även att regeringen inte äger egen majoritet i riksdagen.

Slutligen hänvisar motionärerna till i tidigare sammanhang framlagda förslag om förändringar av *beredskapsarbetenas inriktning*, utformning och ersättningsnivåer. Dessa systemförändringar kombinerat med omfattande insatser för att främst minska antalet arbetslösa ungdomar bedöms under budgetåret kunna ge en besparing på 200 milj. kr. Regeringen bör mot denna bakgrund återkomma till riksdagen med preciserade förslag som ger här redovisad besparingseffekt, slutar motionärerna.

Enligt utskottets uppfattning innebär regeringens förslag en realistisk bedömning av behovet av beredskapsarbeten under nästa budgetår. Som framhålls i propositionen bör en bedömning göras som mer utgår från det verkliga behovet. Detta ger ökade möjligheter till en bättre planering och ett mer effektivt utnyttjande av tillgängliga medel. Även om det slutliga behovet av beredskapsarbeten under budgetåret 1983/84 självfallet är svårt att precisera i dag, är det enligt utskottets uppfattning uppenbart att en konjunkturneutral beräkning skulle framstå som alltför optimistisk.

Som motionärerna framhåller bör i och för sig den föreslagna uppläggningsen innebära att behovet för regeringen att på tilläggsbudget begära ytterligare medel till beredskapsarbeten minskar. Utskottet har svårt att se detta förhållande som en nackdel. Som tidigare nämnts möjliggörs med den nya ordningen en förbättrad planering av verksamheten just genom att man redan från början av budgetåret kan planera för en realistisk omfattning av verksamheten. Utskottet utgår slutligen i sammanhanget från att regeringen i samband med att tilläggsbudget läggs fram också informerar riksdagen om sin bedömning av det aktuella arbetsmarknadsläget.

Med det anförda tillstyrker utskottet vad som anförs i propositionen om medelsbehovet till beredskapsarbeten och om principerna för medlens användning. Som AMS i dagarna framhållit finns det f. ö. tecken som tyder på att de sysselsättningsskapande åtgärderna kan komma att behöva förstärkas ytterligare under nästa budgetår. Motion 1540 bör följaktligen avslås av riksdagen i motsvarande delar.

Utskottet övergår härefter till att behandla ett stort antal motioner, vilka innehåller förslag till ändrade bidragsregler och konkreta projekt m. m.

I motion 1041 av Karin Andersson (c) och Gunilla André (c) behandlas behovet av *beredskapsarbete på deltid*. Motionärerna framhåller bl. a. att det för kvinnor som t. ex. på grund av familjeansvar valt att arbeta deltid, kan vara svårt att gå in i ett beredskapsarbete på heltid. Beredskapsarbeten med förkortad arbetstid bör därför kunna erbjudas denna kategori. Slutligen slås fast att personer som tidigare arbetat heltid inte bör erbjudas och behöva acceptera ett beredskapsarbete på deltid.

Enligt vad utskottet inhämtat gäller i dag som huvudregel att beredskapsarbete anordnas på heltid. Dock kan arbetstagare om särskilda skäl föreligger beredas beredskapsarbete på deltid om arbetet så medger. Exempel härpå är personer som har eller ansöker om delpension. Om i sådana fall beredskapsarbetet inte medger deltid undersöker förmedlingen om arbetstagaren kan erhålla deltidsarbete vid annat beredskapsarbete. Vidare kan om medicinska eller andra starka personliga skäl föreligger beredskapsarbete anordnas på deltid, allt givetvis under förutsättning att arbetet medger deltidsanställning.

Det sagda innebär således att möjligheter i viss mån föreligger till deltidssysselsättning i beredskapsarbete. AMS har emellertid i sina anvisningar uttalat viss återhållsamhet med hänsyn till strävandena att uppnå jämställdhet mellan kvinnor och män på arbetsmarknaden. Utöver ovan nämnda generella undantag finns emellertid förutsättningar att i det individuella fallet ge möjlighet till beredskapsarbete på deltid när de personliga skälen motiverar detta. I sammanhanget kan även nämnas att arbetsmarknadsmyndigheterna genom arbetsmarknadsutbildning varvad med beredskapsarbete sökt kombinera utbildningsinsatser med deltidsarbete.

Enligt utskottets uppfattning finns det skäl som talar för stor flexibilitet i de fall den arbetslöse har särskilda skäl som motiverar en reduktion av arbetstiden.

Utskottet utgår sålunda från att AMS beaktar behovet av flexibilitet vid anvisning av beredskapsarbeten. Med hänvisning till vad som anförts kan motion 1041 anses vara tillgodosedd. Den bör alltså avslås.

Frågan om *ändrade bidragsregler m. m. för beredskapsarbeten* behandlas i tre motioner.

I motion 823 av Mats Olsson m. fl. (s) framhålls betydelsen av de kommunala beredskapsarbetena för att hålla arbetslösheten nere i kommun-

erna. Dessa har speciellt under de senaste två åren med hög ungdomsarbetslöshet satsat stora belopp för insatser av skilda slag. De anslag som upptagits i den kommunala budgeten för sysselsättningsskapande åtgärder har därvid ofta tagit slut i ett tidigt skede. När AMS fördelar extraanslag till länen finns det mot denna bakgrund kommuner som inte har egna medel för att kunna svara för den del som ankommer på kommunen.

Motionärerna föreslår därför att tilläggsbidraget i de svårast drabbade kommunerna höjs till 40 % och i vissa fall till 50 %. Med hänsyn till att många kommuner saknar resurser att hålla en objektreserv med färdigprojekterade investeringsobjekt bör också det tidigare projekteringsbidraget återinföras. Slutligen föreslås att den prioriterade lista AMS utgår från vid beviljande av anslag bör utökas med t. ex. idrottshallar och andra samhällsnyttiga objekt som f. n. inte ingår.

Förslagen i motionen föreslås bli prövade i Blekinge län under ett par år, mot bakgrund av länets besvärliga arbetsmarknadsläge.

Ett återinförande av projekteringsbidragen föreslås även i motion 1510 av Roland Brännström m. fl. (s). I motionen framhålls detta bidrags stora betydelse i norrlandslänet.

Slutligen yrkas i motion 1537 av Marianne Stålberg m. fl. (s) – som tar upp problemen i Jämtlands län – ett återinförande av projekteringsbidraget. Det föreslås därvid att bidraget skall kunna beviljas ur beredskapsanslaget i Jämtlands län och kunna utgå med en högre procentsats – 75 % – av projekteringskostnaderna. Med hänsyn till det utsatta läget i vissa kommuner i länet bör även tilläggsbidraget i länet höjas och kunna utgå med 40 % under en bestämd period.

Tilläggsbidraget för beredskapsarbeten uppgår fr. o. m. den 1 juli 1982 till 15 %. Grundbidraget uppgår till 75 %. AMS har emellertid möjlighet att höja eller sänka tilläggsbidraget inom viss kommun. För att tilläggsbidraget skall höjas i en kommun förutsätts att arbetslösheten sedan en längre tid varit hög och att befolkningsutvecklingen i kommunen är vikande. För innevarande budgetår har tilläggsbidraget sålunda höjts i 50 kommuner. Det gäller bl. a. tre kommuner i Jämtlands län, nio kommuner i Västerbottens län, tre kommuner i Västernorrlands län samt tio kommuner i Norrbottens län.

Projekteringsbidraget upphörde den 31 december 1981. Anslaget till projekteringsbidrag uppgick de sista budgetåren till ca 40 milj. kr. varav ca 30 milj. kr. gick till kommunal projektering och ca 10 milj. kr. till statlig projektering. Utförandekostnaden för de kommunala projekt som projekterades med bidrag uppgick till ca 700 milj. kr.

Enligt uppgifter från AMS håller f. n. den första objektreserven sedan projekteringsbidraget upphörde på att upprättas av länsarbetsnämnderna. Arbetet skall vara färdigt i mitten av maj, varefter AMS sammanställer uppgifterna för hela landet. En överblick härav kan fås först i juni månad då sammanställningen är klar. Det kan nämnas att regeringen i proposition

1982/83:120 om utveckling i Norrbotten föreslår ett återinförande av projekteringsbidraget i Norrbottens län.

Inom arbetsmarknadsverket upprättas förteckningar över objekt (listor över prioriterade objekt) som kan tidigareläggas, dels den ovan nämnda objektreserven, dels investeringsreserven och dels en särskild förteckning över statliga projekt. Som nämnts blir objektreserven för 1983/84 färdig först i juni månad. I investeringsreserven för budgetåret 1983/84 är objekt upptagna till en kostnad av upp emot 10 miljarder kronor, vilket är en ökning med drygt 25 % mot föregående års investeringsreserv. Den särskilda förteckningen för statliga objekt är under sammanställning. Den torde enligt AMS komma att innehålla ca 1 500 objekt till en kostnad av ca 3 000 milj. kr. Enligt de uppgifter AMS erhållit från myndigheterna kan objekten påbörjas under år 1983.

Utskottet är medvetet om att problemen på arbetsmarknaden är mycket stora i åtskilliga kommuner i landet. De förslag som förs fram i de här aktuella motionerna återspeglar också detta förhållande. Som nämnts ovan finns i dag möjligheter för AMS att ta hänsyn till kommunernas situation beträffande t. ex. tilläggsbidragets storlek, vilket också sker. Senare i år ges vidare möjligheten att bedöma konsekvenserna av borttagandet av projekteringsbidraget. Beträffande den statliga objektreserven kan konstateras att den för innevarande budgetår är större än året innan samt att en förteckning av objekten för nästa budgetår f. n. sammanställs.

Utskottet utgår från att utvecklingen följs uppmärksamt och att åtgärder vidtas beträffande de här aktuella bidragsreglerna när behoven påkallar det.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna 823, 1510 och 1537 i berörda delar.

I motion 1514 av Christer Eirefelt (fp) hemställs om *förbättrade rutiner för utbetalning av bidrag för enskilda beredskapsarbeten*. Enligt motionären finns det all anledning att underlätta för de privata företagen att ordna enskilda beredskapsarbeten. Bl. a. leder dessa arbeten i större utsträckning till en permanent anställning än de offentliga beredskapsarbetena.

Det framhålls emellertid att utbetalningsrutinerna för statsbidraget f. n. är sådana att de försvårar enskilda beredskapsarbeten. Det tar nämligen ofta lång tid innan företaget får tillbaka bidragsandelen på 75 % av lönen. Under tiden måste företaget ligga ute med hela lönen och naturligtvis lönebidragskostnaderna. Detta innebär en påfrestning på företagets likviditet, som i många fall kan verka hämmande på förmågan att ordna beredskapsarbeten. Detta hinder bör därför undanröjas. Arbetsmarknadsverket bör därför uppmanas att se över sina utbetalningsrutiner för statsbidraget till enskilda beredskapsarbeten i syfte att snabbare betala ut detta till företagen, slutar motionären.

Huvudregeln för utbetalning av statsbidrag till enskilda beredskapsarbeten är att bidragsbeloppet utbetalas sedan arbetet är färdigt och huvudman-

nen redovisat kostnaderna för arbetet. Enskild huvudman kan dock få delutbetalning under arbetets gång. Han skall då till den myndighet som fattat beslut i ärendet, länsarbetsnämnden eller arbetsmarknadsstyrelsen, inge ansökan därom. Det bidragsbelopp som då utbetalas grundas på bokförda utgifter för arbetet. 10 % av det beräknade bidragsbeloppet innehålls dock alltid tills arbetet är färdigt och redovisning lämnats. Enskild huvudman behöver således inte vänta på hela bidragsbeloppet tills arbetet är färdigt.

Utskottet finner inte skäl föreslå att den nu gällande ordningen för utbetalning av bidragsbeloppet i samband med enskilda beredskapsarbeten ändras. Att betala ut hela bidragsbeloppet innan redovisning kan ske från huvudmannen inger starka betänkligheter. Som framgår ovan finns möjlighet till viss delutbetalning. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionen.

Utskottet tar härefter upp frågan om *kollektivavtal i samband med enskilda beredskapsarbeten*.

Arbetsmarknadsstyrelsens anvisningar för enskilda beredskapsarbeten innehåller bestämmelser om att berörd facklig organisation skall yttra sig över ansökan innan beslut i ärendet fattas. Denna anvisning grundar sig bl. a. på instruktionen för arbetsmarknadsverket (SFS 1981:546, 24 § sista stycket) vari sägs att innan ett ärende om samhällsstöd till arbetsgivare avgörs, skall berörda arbetstagarorganisationer ha beretts tillfälle att avge yttrande.

Huruvida en arbetsgivare kan få bidrag till ett beredskapsarbete är emellertid inte förbundet med om arbetsgivaren är bunden av kollektivavtal eller inte.

Till arbetstagarorganisationer som anvisas beredskapsarbete skall utgå de förmåner som föreskrivs i kollektivavtalet för den bransch inom vilket beredskapsarbetet är anordnat. Detta gäller inte bara löneförmåner utan även andra förmåner som ett avtal kan ge, exempelvis försäkringsskydd. Arbetsgivare som inte är bunden av kollektivavtal skall därför, innan beslut om beredskapsarbete fattas, styrka att arbetstagarorganisationer i beredskapsarbete kommer att åtnjuta försäkringsskydd motsvarande vad som anges i avtalet för branschen.

I motion 1544 av Bengt Wittbom m. fl. (m, c, fp) hävdas att de fackliga organisationerna regelmässigt avstyrker de ansökningar om enskilda beredskapsarbeten som inkommit från företag utan kollektivavtal. Detta har i sin tur inneburit att de 75 000 av landets 200 000 företag som saknar kollektivavtal eller s. k. separatavtal drar sig för att medverka i kampen mot ungdomsarbetslösheten. Visserligen kan länsarbetsnämnden in pleno gå emot den fackliga rekommendationen och ge företag utan avtal bidrag till beredskapsarbete, men med det allt hårdare klimat som råder på arbetsmarknaden riskerar i stället de företag som vill hjälpa till i kampen mot ungdomsarbetslösheten att sättas i blockad av facket därför att de inte har avtal. anför motionärerna.

I motionen framhålls vidare att andelen beredskapsarbeten i de mindre företagen är alltför liten. Detta gäller inte minst mot bakgrund av den stora andel personer i sådant beredskapsarbete som erhåller permanent arbete i företaget. En orsak till den begränsade omfattningen på dessa beredskapsarbeten anges vara det ovan nämnda förhållandet avseende kollektivavtal. Mot den angivna bakgrunden anser motionärerna att länsarbetsnämndernas remissförfarande till arbetsmarknadsorganisationerna bör avskaffas och de yrkar att bidrag för beredskapsarbete skall utgå till arbetsgivare oavsett om denne har kollektivavtal eller s. k. separatavtal med en arbetsmarknadsorganisation.

Utskottet har tidigare i betänkandet strukit under vikten av att arbetsmarknadspolitiken bedrivs i nära samarbete med parterna på arbetsmarknaden. Den ordning som f. n. gäller beträffande länsarbetsnämndernas beslut i samband med ansökningar om enskilda beredskapsarbeten är ett uttryck för detta. Det bör emellertid betonas att de yrkanden som inkommer från organisationerna inte är bindande för nämndens beslut i ärendet. Något krav på kollektivavtal föreligger inte.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1544.

I folkpartiets partimotion 1114 anføres att det finns en risk för att arbetet på arbetsmiljöområdet avstannar när de ekonomiska förutsättningarna är mindre. Motionärerna förordar därför särskilda *beredskapsarbeten på arbetsmiljöområdet* och då i synnerhet sådana som är lämpade för långtidsarbetslösa. Beredskapsarbeten på arbetsmiljöområdet bör också kunna vara lämpliga för kvinnor och personer med utbildning på det psyko-sociala området.

Utskottet har ingen annan uppfattning än motionärerna beträffande vikten av att arbetet inom arbetsmiljöområdet drivs vidare. Det finns f. ö. möjligheter att också förbättra arbetsmiljön genom beredskapsarbeten. Så sker också i dag när det av arbetsmarknadsskäl anses motiverat.

Med hänvisning härtill bör motionen i denna del inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

En *handikappanpassning av den offentliga miljön med beredskapsmedel* begärs i motion 2074 av Margareta Persson m. fl. (s).

Motionärerna hävdar bl. a. att det finns åtskilligt i den allmänna samhällsmiljön som fortfarande är otillgängligt för många människor med olika former av rörelsehinder. Samtidigt har kostnadsjakten vid all byggnation gått ut över kraven på en handikappanpassning. Avslutningsvis framhåller motionärerna att samhällets sysselsättningsskapande åtgärder måste användas för att stimulera sysselsättningen men också för att sättas in på områden som annars riskerar att bli eftersatta, trots att de är av central betydelse för många människors vardagliga välfärd och frihet. Handikappanpassning av den offentliga miljön och trafikmiljön är ett sådant område.

Utskottet har samma uppfattning som motionärerna när det gäller behovet

av handikappanpassning av den offentliga miljön. Det finns också anledning att se positivt på att beredskapsmedel används för sådana ändamål när även de arbetsmarknadspolitiska skälen motiverar sådana insatser. Enligt vad utskottet inhämtat övervägs dessa frågor f. n. i regeringens kansli. Med hänvisning härtill bör motionen inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Folkpartiet tar i sin partimotion 1114 även upp den försämrade situationen för de högutbildade på arbetsmarknaden och föreslår en särskild form av *beredskapsarbeten för akademiker*. Motionärerna framhåller bl. a. att de nyutexaminerade från högskolan har en lång teoretisk utbildning bakom sig men många – framför allt de yngre – har ofta en ringa arbetslivserfarenhet.

Motionärerna hävdar vidare att det är en mycket liten andel av akademikerna som arbetar inom den enskilda sektorn. Det bör därför skapas vägar, som kan leda till en inbrytning för akademikerna på den sektorn. Som ett exempel på hur detta kan åstadkommas pekar man på ett projektarbete som bedrivs i Danmark och som innebär att företag, som presenterar en plan för ett projekt, kan ansöka om bidrag för projektanställning av en eller flera arbetslösa akademiker. I motionen föreslås att regeringen som en sysselsättningsskapande åtgärd på försök skall ge bidrag till arbetsgivare som enligt dansk modell önskar anställa akademiker.

Som framhålls i motionen har antalet arbetslösa akademiker ökat under senare tid. Fortfarande är emellertid arbetslösheten bland akademikerna väsentligt lägre än inom åtskilliga andra yrkesgrupper.

Enligt utskottets uppfattning bör insatser göras i första hand med de arbetsmarknadspolitiska resurser som f. n. står till buds. I propositionen framhålls också särskilt att även behovet av arbetsmarknadsutbildning för relativt högutbildade arbetslösa personer bör tillgodoses. Bl. a. nämns påbyggnadskurser för gymnasie- och högskolcutbildade.

Med hänvisning till det anförda bör motion 1114 avslås i denna del.

I motion 2079 av Catarina Rönnung (s) och Ing-Marie Hansson (s) begärs att *beredskapsmedel skall sättas in i de s. k. centrumbildningarnas verksamhet*. De framhåller bl. a. att kulturarbetarnas möjligheter att avyttra sina verk samt att få anställning och engagemang i dag på grund av rådande lågkonjunktur är ytterligt begränsade. Arbetslösheten bland kulturarbetare kan väntas ligga kvar på oförändrat hög nivå eller rent av öka, bl. a. beroende på att kommunerna skär ned sina kulturanslag.

Av de medel som i budgetpropositionen föreslås gå till sysselsättningsskapande åtgärder avsätts liksom tidigare är en del till arbetslösa kulturarbetare. I årets budgetproposition anför kulturministern att det är angeläget att kulturpolitiken medverkar till att skapa nya arbetstillfällen.

I detta avseende menar motionärerna att centrumbildningar spelar en viktig roll. Deras arbete har varit av stor betydelse för att sprida god kultur i landet. De har en både kulturpolitisk och arbetsförmedlande uppgift och

arbetar under obyråkratiska och därför billiga former.

Utskottet vill med anledning av motionen inledningsvis erinra om att beredskapsmedel i skilda sammanhang i dag utgår för kulturändamål. Inom AMS finns f. ö. en särskild kulturdelegation med representanter bl. a. för centrumbildningarna. På vissa centrumbildningar finns också arbetsförmedlare placerade, för vilka AMS svarar för kostnaderna. Av det sagda framgår att det skett ett fortlöpande samarbete mellan arbetsmarknadsmyndigheterna och de s. k. centrumbildningarna. I sammanhanget bör även erinras om att utredningen om arbetsmarknadsverkets organisation fått till uppgift att bl. a. se över frågan om kulturarbetsförmedlingen. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motionen.

I den tidigare nämnda motionen 1537 av Marianne Stålberg m. fl. (s), som tar upp sysselsättningsproblemen i Jämtlands län, förs fram förslag om en *försöksverksamhet med beredskapsarbeten inom kommuner och landsting i Jämtlands län*. Det gäller ett system som syftar till att ersätta pensionsavgångar i förtid i länet. Genom att med beredskapsmedel tidigarelägga anställningar som ersätter personer som inom en 2–3-årsperiod går i pension skulle beredskapsarbeten snabbare kunna övergå till en fast anställning.

I motionen föreslås att regeringen skall ges i uppdrag att ta upp förhandlingar med kommuner och landsting i Jämtlands län för att vidareutveckla förslaget och därefter förlägga en försöksverksamhet till länet.

Som framgår av motionen är situationen på arbetsmarknaden mycket bekymmersam i Jämtlands län. Detta gäller främst i några av de mindre kommunerna utanför Östersundsregionen. Det är mot denna bakgrund positivt att man inom länet arbetar aktivt för att komma till rätta med problemen. Ett exempel härpå är det här aktuella förslaget som innebär tidigareläggningar av anställningar med hjälp av beredskapsmedel. Utskottet är emellertid i dag inte berett tillstyrka denna form för användning av beredskapsmedlen. Överväganden om arbetsmarknadsmedlens användning sker fortlöpande inom regeringens kansli och inom arbetsmarknadsverket. I de sammanhangen är det naturligt att uppslag av det här aktuella slaget prövas. Enligt vad utskottet inhämtat övervägs också f. n. olika former av ersättersystem inom regeringens kansli. Motion 1537 bör med hänvisning härtill inte föranleda någon riksdagens åtgärd i denna del.

I samma motion – 1537 – föreslås även att mer generösa bidrag – bl. a. *beredskapsmedel* – skall utgå till *kringaktiviteter inom turism som syftar till att förbättra infrastrukturen*. Som exempel härpå anförs att beredskapsmedel bör kunna utgå för utbyggnad av de alpina anläggningarna i Åre så att VM- och OS-tävlingar kan genomföras och Åre bli en alpin riksanläggning.

Beredskapsarbeten av investeringskaraktär görs vanligen bl. a. för att förbättra infrastrukturen. Stora belopp har t. ex. satsats på vägbyggen. Även projekt inom turism har f. ö. bedrivits som beredskapsarbete. När det gäller det i motionen aktuella projektet i Åre kan nämnas att frågan om

finansieringen härav f. n. bereds inom regeringens kansli.

Utskottet avstyrker med hänvisning till vad som anförts motionen i denna del.

Utskottet har i betänkandet behandlat ett antal i motion 1537 framförda konkreta förslag inom arbetsmarknadspolitiken, vilka syftar till att hålla arbetslösheten nere i Jämtlands län. I motionen anförts därvid bl. a. att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna måste utökas och också anpassas till länets specifika behov och förutsättningar.

Som framgår ovan är utskottet medvetet om behovet av *arbetsmarknadspolitiska insatser i Jämtlands län*. Det ankommer emellertid på AMS att göra en avvägning av insatserna länen emellan. Utskottet utgår från att länets situation beaktas vid fördelningen av medlen.

Med hänvisning till vad utskottet anfört avstyrks motion 1537 i denna del.

Behovet av *samhällsinvesteringar med beredskapsmedel i Norrbottens län* behandlas i motion 1532 av Per Petersson (m) och Barbro Nilsson i Visby (m). Mot bakgrund av det synnerligen svåra arbetsmarknadsläget föreslås att beredskapsarbeten kommer till stånd inom energiområdet, inom försvaret samt inom vägsektorn.

Beredskapsarbeten har i dag en mycket stor omfattning i länet. Regeringen har i sin nyligen presenterade Norrbottensproposition (prop. 1982/83:120) föreslagit en ytterligare höjning av nivån på de arbetsmarknadspolitiska insatserna i länet. Utskottet kommer med anledning därav att närmare belysa behovet av insatser i Norrbotten senare i vår i betänkandet AU 1982/83:24. Motionen avstyrks mot denna bakgrund.

I motion 1534 av Birger Rosqvist m. fl. (s) begärs *samhällsinvesteringar med beredskapsmedel i Kalmar län*. Motionärerna pekar främst på den höga byggarbetslösheten i länet, som bl. a. är en följd av att kärnkraftsbygget i Oskarshamn trappas ned. Kraftfulla insatser måste därför göras för att hålla sysselsättningen uppe i länet. Motionärerna föreslår därvid att beredskapsmedel skall anvisas för att möjliggöra en snar igångsättning av byggnation av bl. a. posthus och polishus. Beredskapsmedel bör även användas för att förbättra järnvägs- och vägstandarden och trafiksäkerheten i länet.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att statsmakterna bör medverka till att de negativa konsekvenserna för byggsysselsättningen i länet begränsas när kärnkraftsbygget i Oskarshamn avvecklas. I regeringens krisprogram, som presenterades i oktober månad förra året, ingick bl. a. tidigareläggning av statliga bygginvesteringar för 20 milj. kr. i Kalmar län. Den ökade nivå på beredskapsarbeten som regeringen föreslår i budgetpropositionen – som utskottet tillstyrkt – bör kunna innebära ökade möjligheter för beredskapsarbeten även i Kalmar län. Det får emellertid ankomma på AMS att bedöma i vilka projekt beredskapsmedel skall komma till användning.

Mot bakgrund av vad utskottet anfört bör motion 1534 avslås.

Behovet av arbetsmarknadspolitiska insatser på Gotland behandlas i motion 1046 av Gunhild Bolander (c). Motionären framhåller bl. a. att Gotland ur anslaget till sysselsättningsskapande åtgärder bör tillföras medel av en omfattning som kan innebära att flyttningar från länet kan undvikas.

Som motionären framhåller har de sysselsättningsskapande åtgärderna stor betydelse för att hålla sysselsättningen uppe på Gotland. Som utskottet tidigare pekat på ankommer det på AMS att fördela medlen mellan länen utifrån de behov som uppstår. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motionen i denna del.

I motion 1582 av Olle Westberg m. fl. (s) föreslås *åtgärder för byggsysselsättningen i Gävleborgs län*. Det framhålls att byggsysselsättningen f. n. är mycket låg i länet. På grund av neddragningen vid kärnkraftsbygget i Forsmark kan situationen komma att förvärras ytterligare. Enligt motionärerna är det mot den bakgrunden väsentligt att det finns en beredskap på den statliga sidan för att förbättra byggsysselsättningen i länet. I första hand bör därvid länsarbetsnämnden få tillräckligt med resurser för att hålla byggsysselsättningen uppe. Staten bör därutöver medverka till att större byggprojekt tas fram i länet. Som exempel härpå nämns E 4 norr om Gävle, polishuset i Bollnäs samt Edänge kraftverk.

Utskottet vill med anledning av motionen erinra om vad tidigare sagts om beredskapsarbetenas betydelse och om den ökade omfattningen på dessa arbeten som utskottet tillstyrkt. Vilka projekt som skall komma till stånd med beredskapsmedel och medlens fördelning på län ankommer det på AMS att besluta om. Mot bakgrund av att medlen fördelas efter de behov som föreligger finns det emellertid anledning utgå från att Gävleborgs län blir förhållandevis väl tillgodosett.

Utskottet avstyrker med det anförda motion 1582 i aktuell del.

Statliga stimulanser för byggsysselsättningen i Kopparbergs län begärs i motion 2078 av Bengt-Ola Rytter m. fl. (s). De hävdar bl. a. att prognosen för Dalarnas byggarbetsmarknad vintern 1982/83 är sämst i landet. På längre sikt är bilden också utomordentligt dystert. Regeringens byggstimulerande åtgärder kommer att ha vissa positiva effekter, men man konstaterar att i förhållande till normallänen är åtgärderna inte tillräckliga för att skapa en acceptabel byggsysselsättning. Av skilda skäl kan länet nämligen inte tillgodogöra sig stimulanserna på ett nöjaktigt sätt. Bl. a. pekar man på att flertalet större kommuner i länet har många tomma lägenheter, att kommuner och landsting inte torde kunna upprätthålla byggvolymen samt att bygginvesteringarna inom industrin sannolikt blir begränsade. Däremot anser motionärerna att det finns behov av ökade investeringar på kommunikationsområdet.

Med anledning av motionen vill utskottet först erinra om vad ovan sagts beträffande åtgärder för att stimulera byggsysselsättningen med beredskaps-

medel i Kalmar län och Gävleborgs län. De synpunkterna är giltiga även beträffande situationen i Dalarna. Det tidigare nämnda regeringsbeslutet i oktober månad förra året innehöll bl. a. tidigareläggning av statliga investeringar i Kopparbergs län för 44 milj. kr.

Motion 2078 avstyrks med hänvisning till vad nu anförts.

Slutligen i avsnittet om beredskapsarbeten behandlar utskottet ett antal motioner, i vilka förs fram konkreta projekt som beredskapsarbete. Motionärerna tar som utgångspunkter upp dels behovet av att projekten utförs, dels behovet av att sysselsättningen behöver främjas.

Motionerna redovisas i följande sammanställning:

304	John Johnsson m. fl. (s)	Vägförbättringar i Eslöv-Tomelilla-området
657	Anita Bråkenhielm (m) och Catarina Rönnung (s)	Upprustning av järnvägslinjen Vetlanda-Järnforsen
666	Gunnar Nilsson i Eslöv (s) och Bo Nilsson (s)	Ombyggnad av riksväg 17 (Landskrona-Eslöv)
1040	Arne Andersson i Gamleby (s) och Ewy Möller (m)	Polishus i Västervik
1587	Rolf Rämgård m. fl. (c)	Upprustning av järnvägslinjen Malung-Särna
1643	Gullan Lindblad m. fl. (c. m, fp)	Utbyggnad av högskolans lokaler i Karlstad
2054	Ingemar Eliasson (fp) och tredje vice talmannen Karl Erik Eriksson (fp)	Upprustning av teaterbyggnaden i Karlstad
2064	Elver Jonsson (fp) och Olle Grahn (fp)	Utbyggnad av riksväg 43 (Falköping-Vårgårda)
2073	Tore Nilsson (m)	Vissa järnvägsprojekt (bl. a. inlandsbanan)

Utskottet vill med anledning av motionerna framhålla att beredskapsarbetenas primära syfte är sysselsättningspolitiskt. Det måste alltså finnas behov av sysselsättning på orten samtidigt som arbetena måste lämpa sig för de arbetslösa. De typer av arbeten som föreslås i motionerna kan i och för sig vara lämpliga att anordna som beredskapsarbete. Det bör emellertid ankomma på arbetsmarknadsmyndigheterna att avgöra var och i så fall i vilken omfattning beredskapsarbeten skall komma till stånd. Denna principiella uppfattning har utskottet hävdats under en rad av år, och riksdagen har godkänt utskottets ställningstagande. Utskottet har samma inställning i år. Motionerna avstyrks därför.

Industribeställningar

Inom ramen för detta delprogram får AMS lägga ut beställningar av förnödenheter som behövs i statlig verksamhet hos industriföretag som har varslat om nedläggning eller större driftsinskränkning om de anställda inte kan beredas sysselsättning på annat sätt. Härigenom kan sysselsättningen för begränsad tid upprätthållas inom ett företag för att ge rådrum för omplacering av personal. Regeringen kan också medge utgifter för AMS för ordinarie beställningar som staten tidigare lägger i sysselsättningsfrämjande syfte. Under budgetåret 1981/82 disponerade AMS 120 milj. kr. för industribeställningar, varav 75 milj. kr. fick användas för rådrumsbeställningar. Den sammanlagda sysselsättningseffekten av de under budgetåret 1981/82 utlagda beställningarna beräknas till 50 000 sysselsättningsdagar, varav 20 000 faller på budgetåret 1982/83. För innevarande budgetåret har 360 milj. kr. upptagits under delprogrammet.

I propositionen föreslås att anslagsposten förs upp till 10 milj. kr. vilket beräknas motsvara behovet under ett normalår.

Utskottet tillstyrker vad som anförs i propositionen i denna del.

Anslagsberäkning

Det sammanlagda medelsbehovet för anslaget Sysselsättningsskapande åtgärder beräknas till 3 949 615 000 kr., varav 32 615 000 kr. avser förvaltningskostnader.

Utskottet har tidigare i betänkandet tillstyrkt den volym på beredskapsarbeten och industribeställningar som regeringen föreslår för nästa budgetår. Därav följer att utskottet också tillstyrker den begärda medelsanvisningen för anslaget Sysselsättningsskapande åtgärder.

Utskottets ställningstagande innebär att framlagda motionsyrkanden om en reduktion av det föreslagna anslaget bör avslås av riksdagen. Det gäller centerpartiets partimotion 818, i vilken föreslås att anslaget skärs ned med 170 milj. kr. Dessa medel föreslår motionärerna i stället skall tillföras anslaget till regionala utvecklingsinsatser på fjortonde huvudtiteln (150 milj. kr.) och till bidrag till vissa oljetransporter i glesbygd (20 milj. kr.). Utskottet avvisar följaktligen förslaget att medel ur anslaget till sysselsättningsskapande åtgärder skall reduceras till förmån för ökade anslag till dessa ändamål. Senare i vår kommer f. ö. utskottet att behandla behovet av insatser till regionala utvecklingsinsatser och till vissa oljetransporter i glesbygd i sitt regionalpolitiska betänkande AU 1982/83:23.

Utskottet har avstyrkt förslaget i motion 1540 av Alf Wennerfors m. fl. (m) om dels en mindre omfattning av beredskapsarbeten, dels om andra principer för medelsberäkningen i förhållande till regeringens förslag. I konsekvens härmed avstyrks yrkandet i samma motion om en reduktion av det föreslagna anslaget med 1 550 milj. kr.

Slutligen avvisar utskottet förslaget i motion 2062 av Agne Hansson m. fl. (c) om ett överförande av 25 milj. kr. ur det här aktuella anslaget till anslaget till de regionala utvecklingsfonderna. Mot bakgrund av det stora behovet av sysselsättningskapande åtgärder i det rådande arbetsmarknadsläget, kan utskottet inte medverka till att medlen härför urholkas för andra i och för sig angelägna ändamål. Motionen avstyrks därför.

Försvars- och beredskapsplanering

1981/82	Utgift	85 667 000 ¹
1982/83	Anslag	55 414 000 ²
1983/84	Förslag	20 981 000

¹ I utgifterna ingår kostnaderna för Vapenfria tjänstepliktiga som före den 1 januari 1983 bestrids över detta anslag.

² Från tidigare (prop. 1981/82:100 bil. 15, AU 1981/82:21, rskr 1981/82:116 och prop. 1981/82:102, FöU 1981/82:18, rskr 1981/82:374) anvisade medel om 90 998 000 kr. överförs 2 020 000 kr. till anslaget B 13. Nämnden för vapenfriutbildning och 33 564 000 till anslaget B 14. Vapenfria tjänstepliktiga fr. o. m. den 1 januari 1983 (prop. 1982/83:25 bil. 12, AU 1982/83:13, rskr 1982/83:107).

Detta anslag ersätter det tidigare anslaget benämnt Totalförsvarsverksamhet.

Från anslaget bestrids programmet Försvars- och beredskapsplanering och förvaltningskostnaderna för detta samt före den 1 januari 1983 utgifterna för delprogrammet Vapenfria tjänstepliktiga och förvaltningskostnaderna där-
för.

	1981/82 Utgift	1982/83 Anslag	1983/84 Beräknad ändring	
			AMS	Föredra- ganden
Försvars- och beredskaps- planering	5 610 000	6 070 000	+ 3 600 000	+ 182 000
Förvaltningskostnader	17 875 000 ¹	15 780 000 ²	+ 1 010 000	- 1 051 000
	23 485 000	21 850 000	+ 2 590 000	- 869 000

¹ Häri ingår förvaltningskostnader för delprogrammet Vapenfria tjänstepliktiga.

² Från anvisade 17 800 000 kr. överförs 2 020 000 kr. till anslaget B 13. Nämnden för vapenfriutbildning fr. o. m. den 1 januari 1983 (prop. 1982/83:25 bil. 12, AU 1982/83:13, rskr 1982/83:107).

Programmet omfattar planering dels av hur landets arbetskraft skall utnyttjas under beredskaps- och krigstillstånd, dels av arbetsmarknadsverkets krigsorganisation samt statsbidrag till frivilliga försvarsorganisationer som är engagerade i utbildning av personal för arbete i krigstid inom totalförsvarets civila delar.

Regeringen har under punkt B 5 (s. 92-93) föreslagit riksdagen att till Försvars- och beredskapsplanering för budgetåret 1983/84 anvisa ett förslagsanslag av 20 981 000 kr.

Till deltagare i den frivilliga försvarsverksamheten utgår olika ekonomiska förmåner. Dessa förmåner utreds f. n. av kommittén (Fö 1982:08) om förmåner vid frivillig försvarsverksamhet. Utredningsarbetet beräknas vara slutfört under budgetåret 1983/84.

Utskottet tillstyrker den begärda medelsanvisningen.

Arbetsmarknadsverket: Anskaffning av utrustning

1981/82	Utgift	3 989 000	Reservation	2 806 000
1982/83	Anslag	2 700 000		
1983/84	Förslag	2 700 000		

Detta anslag används för arbetsmarknadsverkets utgifter för inköp av utrustning, vars anskaffningsvärde överstiger 10 000 kr. och vars livslängd överstiger tre år. Även engångsanskaffningar bekostas från anslaget. Annan utrustning anskaffas med anlitande av resp. programanslag.

Regeringen har under punkt B 6 (s. 93-95) föreslagit riksdagen att till Arbetsmarknadsverket: Anskaffning av utrustning för budgetåret 1983/84 anvisa ett reservationsanslag av 2,7 milj. kr.

Utskottet godtar medelsberäkningen. Anslaget bör alltså föras upp med det begärda beloppet.

Arbetsmarknadsverket: Förvaltning av utrustning

1981/82	Utgift ¹		Reservation	
1982/83	Anslag	1 000		
1983/84	Förslag	1 000		

¹ Under budgetåret 1981/82 har kostnaderna överstigit intäkterna med 2 615 000 kr.

Under anslaget redovisas kostnader och intäkter för programmet Förvaltning och utrustning. Från anslaget bekostas kapitalkrävande utrustning som används vid genomförande av övriga program. Sådan utrustning får hyras ut inom eller utom arbetsmarknadsverket. Hyran skall beräknas så, att samtliga uppkommande kostnader täcks.

Regeringen har under punkt B 7 (s. 95-97) föreslagit riksdagen att i likhet med tidigare budgetår till Arbetsmarknadsverket: Förvaltning av utrustning för budgetåret 1982/83 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

Utskottet har ingen erinran mot propositionens förslag.

Arbetsmarknadsverket: Inköp för arbetsmarknadsutbildningen

Fr. o. m. budgetåret 1981/82 har ett nytt budgetsystem för SÖ:s AMU-kurser införts. Med anledning härav föreslås att ett nytt anslag avseende inköp för arbetsmarknadsutbildningen inrättas.

Medlen skall i likhet med övriga medel för arbetsmarknadsutbildningen anvisas till AMS för överföring till SÖ. Anslaget skall bestrida SÖ:s

kostnader för arbetsmarknadsutbildningens anskaffning av utrustning och inredning samt inköp som överstiger 10 000 kr. och har en livslängd av minst tre år.

Medelsbehovet för anskaffning av utrustning och inredning av lokaler tillgodoses t. v. under anslaget B 2. Arbetsmarknadsutbildning.

I propositionen föreslås under punkt B 8 (s. 97–98) att riksdagen till Arbetsmarknadsverket: Inköp för arbetsmarknadsutbildningen för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 51 milj. kr.

I motion 1540 av Alf Wennerfors m. fl. (m) föreslås att anslaget skall föras upp med 36 milj. kr. Detta mot bakgrund av de förslag till annan omfattning och inriktning av verksamheten som moderata samlingspartiet föreslagit.

Utskottet har tidigare i betänkandet tillstyrkt propositionens förslag beträffande arbetsmarknadsutbildningens omfattning och inriktning under nästa budgetår. Utskottet tillstyrker även den begärda medelsanvisningen för att möjliggöra nödvändiga investeringar inom arbetsmarknadsutbildningen. Motion 1540 bör därför avslås i denna del.

Byggnadsarbeten inom arbetsmarknadsverkets verksamhetsområde

Fr. o. m. den 1 juli 1981 har byggnadsstyrelsen övertagit lokalförsörjningsansvaret för länsarbetsnämnderna, arbetsförmedlingarna och arbetsmarknadsinstituterna. Byggnadsstyrelsen har vidare per den 1 juli 1982 övertagit lokalförsörjningsansvaret för arbetsmarknadsutbildningen. De byggnadsinvesteringar som i dag sker inom arbetsmarknadsverkets verksamhetsområde sker antingen över arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader eller inom särskilda investeringsramar över sakanslag. För andra myndigheter redovisas byggnadsinvesteringar regelmässigt över särskilda anslag i statsbudgeten. Mot bakgrund av detta föreslås upprättande av ett särskilt anslag för byggnadsinvesteringar inom arbetsmarknadsverkets ansvarsområde. Byggnadsinvesteringarna inom arbetsmarknadsutbildningen ingår t. v. i anslaget B 2. Arbetsmarknadsutbildning.

Regeringen har under punkt B 9 (s. 98–99) föreslagit att riksdagen

1. skall bemyndiga regeringen att besluta om byggnadsarbeten m. m. inom den i propositionen angivna kostnadsramen,

2. till Byggnadsarbeten inom arbetsmarknadsverkets verksamhetsområde för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 7 500 000 kr.

I propositionen förordas i enlighet med byggnadsstyrelsens förslag att en kostnadsram på 6,6 milj. kr. för ombyggnad av Ami i Eskilstuna tas upp i investeringsplanen. Sammantaget föreslås att på anslaget förs upp 7,5 milj. kr.

Utskottet tillstyrker vad som anförs i propositionen i denna del.

Nämnden för vapenfriutbildning

1982/83	Anslag	2 888 000 ¹
1983/84	Förslag	4 270 000

¹ Härav överförs 2 020 000 kr. den 1 januari 1983 från anslaget B 5. Totalförsvärsverksamhet. 868 000 kr. har som engångsbelopp anvisats Nämnden för vapenfriutbildning på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 för tiden den 1 januari – den 30 juni 1983.

Nämnden för vapenfriutbildning (NVU) inrättades den 1 januari 1983.

Nämnden administrerar tillsammans med godkända utbildningsmyndigheter och organisationer de vapenfrias utbildning, inkvartering och förmåner. Nämnden leds av en direktör som biträds av en styrelse sammansatt av företrädare för utbildningsanordnare och arbetsmarknadens parter samt av parlamentariskt valda ledamöter. Den verksamhet som skall bedrivas av nämnden utfördes före den 1 januari 1983 av vapenfrisektionen inom AMS. Över detta anslag bestrids nämndens kostnader för förvaltning, lokaler och ADB-system. Kostnaderna för utbildning och förmåner till de vapenfria bestrids fr. o. m. den 1 januari 1983 över anslaget B 14. Vapenfria tjänstepliktiga.

Anslagsframställningen för budgetåret 1983/84 har gjorts av organisationsutredningen om vapenfriutbildning (OVU).

	1982/83 ¹	Beräknad ändring 1983/84	
		OVU	Före- draganden
Personal	22	-	-
Anslag			
Förvaltningskostnader	1 810 000	+2 114 000	+1 693 000
(därav lönekostnader)	(1 375 000)	(+1 676 000)	(+1 375 000) ²
Lokalkostnader	210 000	+ 210 000	+ 210 000
Engångsanvisning	868 000	- 461 000	- 521 000
	2 888 000	+1 863 000	+1 382 000

¹ Siffrorna i denna kolumn avser tiden den 1 januari – den 30 juni 1983.

² Lönekostnaderna har överslagsvis beräknats till 2 750 000 kr. för budgetåret 1983/84.

Regeringen har under punkt B 13 (s. 102–103) föreslagit att riksdagen till Nämnden för vapenfriutbildning för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 4 270 000 kr.

Den föreslagna medelsberäkningen tillstyrks.

Vapenfria tjänstepliktiga

1981/82	Utgift	62 182 000 ¹
1982/83	Anslag	67 129 000 ²
1983/84	Förslag	69 834 000

¹ Avser utgifter för delprogrammet Vapenfria tjänstepliktiga under anslaget B 5. Totalförsvarsverksamhet.

² Avser dels anslag med 33 564 000 kr. för delprogrammet Vapenfria tjänstepliktiga under anslaget B 5. Totalförsvarsverksamhet, för tiden den 1 juli – den 31 december 1982, dels 33 564 000 kr. som överförs från anslaget B 5. Totalförsvarsverksamhet till detta anslag för tiden den 1 januari – den 30 juni 1983. 1 000 kr. har anvisats vid inrättandet av anslaget (prop. 1982/83:25, AU 1982/83:13, rskr 1982/83:107).

Från anslaget bestrids utgifter för ekonomiska och sociala förmåner åt vapenfria tjänstepliktiga samt ersättningar för vissa utbildningskostnader m. m. till kommuner, organisationer och affärsdrivande verk som tilldelas vapenfria tjänstepliktiga. Utgifterna för dessa verksamheter bestreds före den 1 januari 1983 över anslaget B 5. Totalförsvarsverksamhet.

Anslagsframställningen för budgetåret 1983/84 har gjorts dels av organisationsutredningen om vapenfriutbildning (OVU), dels av AMS.

	1982/83	Beräknad ändring 1983/84	
		OVU	Före- draganden
Vapenfria tjänstepliktiga	63 769 000	+22 702 000	+2 700 000
Ersättning för utbildnings- kostnader och fritidsstudier m. m.	3 360 000	+ 4 610 000	+ 5 000
	67 129 000	+27 312 000	+2 705 000

I propositionen har under punkt B 14 (s. 104–105) föreslagits att riksdagen till anslaget Vapenfria tjänstepliktiga för budgetåret 1983/84 skall anvisa ett förslagsanslag av 69 834 000 kr.

För innevarande budgetår har antalet tjänstgöringsdagar bestämts till högst 650 000 vilket beräknas medge grundutbildning av ca 2 000 och repetitionsutbildning av 1 000 vapenfria. Antalet ansökningar om vapenfri tjänst, som ökade med ca 8 % från år 1980 till år 1981, förväntas öka i ungefär samma takt under år 1982. Till bidragsberättigade utbildningsanordnare kan utgå 3 000 kr. per vapenfri.

I propositionen föreslås oförändrat antal utbildningsdagar och en oförändrad ersättning till utbildningsanordnarna. För att väntetiden för de vapenfria som väntar på att bli inkallade till grundutbildning inte skall bli alltför lång bör enligt propositionen inom ramen för antalet utbildningsdagar en omprioritering kunna ske för att möjliggöra inkallandet av fler vapenfria till grundutbildning.

I motion 2065 av Elver Jonsson (fp) och Jan-Erik Wikström (fp) föreslås att antalet utbildningsdagar för vapenfria tjänstepliktiga skall öka till 750 000 och att bidraget till utbildningsanordnare höjs till 4 000 kr. för varje vapenfri. Motionärerna hänvisar härvid bl. a. till de argument för en utökad verksamhet och höjda bidrag som AMS fört fram.

Enligt motionärerna medför det stora sociala olägenheter för de vapenfria tjänstepliktiga och extra kostnader för samhället om den vapenfria tjänstgöringen fullgörs senare än vid 22 års ålder. Med regeringens förslag anser man att väntetiderna efter beslut i vapenfrinämnden kommer att öka ytterligare.

Regeringens inställning till de vapenfrias möjligheter till utbildning anser man f. ö. vara förvånande också mot den bakgrunden att man av arbetsmarknadsskäl är beredd att öka intagningen av övriga rekryter. Riksdagen bör därför enligt motionärerna inte acceptera att gruppen vapenfria tjänstepliktiga på detta sätt kommer på undantag.

I sammanhanget erinras om att det nuvarande regeringspartiet för mindre än ett år sedan i riksdagen starkt argumenterade för en utökning till 700 000 utbildningsdagar för innevarande budgetår.

När det gäller bidraget till utbildningsanordnarna anför motionärerna att anslaget under innevarande budgetår endast har medgivit ett bidrag om 2 500 kr. i bidrag per vapenfri till utbildningsanordnare. Det föreligger därför en uppenbar risk för att utbildningsanordnare med hänsyn till kostnadsutvecklingen inte har möjlighet att åta sig utbildning av vapenfria om inte beräkningsgrunden för utbildnings- och administrationskostnader höjs.

De sammanlagda merkostnaderna för motionärernas förslag bedöms uppgå till ca 13 milj. kr. Nettokostnaden beräknar man dock skall bli mindre, bl. a. med hänsyn till att en utökad intagning bör få positiva effekter för arbetslösheten.

Utskottet vill inte bestrida att det finns motiv som talar för en utvidgad verksamhet med vapenfria tjänstepliktiga och även för högre bidrag för utbildningsanordnarna. Med hänsyn till det statsfinansiella läget anser utskottet emellertid att regeringens förslag bör bifallas.

Utskottet utgår från att regeringen fortlöpande följer utvecklingen och föreslår de ytterligare åtgärder som kan bli aktuella. Motion 2065 avstyrks med hänvisning härtill.

Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning

1981/82 Utgift	1 840 235 000	Reservation	119 819 000
1982/83 Anslag	1 635 215 000		
1983/84 Förslag	1 990 211 000		

Anslaget omfattar programmet Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning, vari ingår delprogrammen Arbetshjälpmedel åt handikappade, Näringshjälp, Anställning med lönebidrag samt Förvaltningskostnader.

	1981/82 Utgift	1982/83 Anslag	1983/84 Beräknad ändring	
			AMS	Före- draganden
<i>Programmet Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning</i>				
Arbetshjälpmedel åt handikappade	57 632 000	83 000 000	+ 38 000 000	+ 18 000 000
Näringshjälp	10 932 000	—	—	—
Anställning med lönebidrag	1 708 253 000	1 527 495 000	+497 505 000	+335 413 000
Förvaltningskostnader	24 826 000	24 720 000	+ 945 000	+ 1 583 000
	1 840 235 000	1 635 215 000	+536 450 000	+354 996 000

Regeringen har i budgetpropositionen under punkt C 3 (s. 132–143) föreslagit att riksdagen skall till Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning för budgetåret 1983/84 anvisa ett förslagsanslag av 1 990 211 000 kr.

Arbetshjälpmedel åt handikappade

Delprogrammet omfattar bidrag till arbetsbiträde, särskilda anordningar på arbetsplatsen, speciella arbetstekniska hjälpmedel samt bidrag och lån till motorfordon. Under innevarande budgetår betalas även utgifter för näringshjälp med medel som anvisats under detta delprogram.

AMS beräknar att den väntade konjunkturuppgången år 1983 kommer att leda till en ökad efterfrågan på bidrag till arbetshjälpmedel. Utvecklingen under perioden 1979/80–1983/84 framgår av följande tabell.

Budgetår	Speciella arbetstekniska hjälpmedel	Särskilda anordningar på arbetsplatsen	Arbetsbiträden	Motorfordon för handikappade	
	Antal bidrag	Antal bidrag	Antal biträden	Antal bidrag	Antal lån
1979/80	2 089	893	565	1 364	176
1980/81	2 735	916	753	1 169	140
1981/82	3 025	1 044	852	1 273	95
1982/83 ¹	3 320	1 175	1 000	1 300	150
1983/84 ¹	3 720	1 375	1 200	1 300	150

¹ Beräkningar enligt AMS

Departementschefen har vid beräkningen av medel till delprogrammet utgått från att en viss volymökning kommer att ske. De reformer av bidragsreglerna som föreslagits av AMS avvisas med hänvisning till bl. a. det statsfinansiella läget.

I propositionen redovisas att en betydande andel av *bidragen till särskilda anordningar på arbetsplatsen* lämnats till jordbrukare. Under budgetåret 1981/82 gick mer än 30 % av bidragsmedlen till denna näring. I några län var andelen så hög som 65–70 %. Orsaken till detta förhållande sägs vara länsarbetsnämndernas svårigheter att avgöra vad som är en handikappanpassning och vad som är en normalt förekommande arbetsmiljö- eller rationaliseringsåtgärd. I propositionen erinras om att den nya arbetsmiljölagen (1977:1160) i alla väsentliga avseenden även gäller ensamföretagare. Under en övergångstid har särskilda hänsyn tagits till jordbruks- och trädgårdsnäringarnas speciella förhållanden i syfte att begränsa de kostnader som den vidgade tillämpningen av lagen kunde medföra för dessa näringar. Nu kan det emellertid enligt propositionen vara tid att bedöma dessa frågor med utgångspunkt från egenföretagarnas ansvar för den egna arbetsmiljön enligt arbetsmiljölagens föreskrifter. Där stadgas bl. a. att arbetsmiljön skall anpassas till människans förutsättningar såväl i fysiskt som psykiskt avseende. Dessa krav – vari bl. a. ligger att åtgärder skall vidtas för att hindra belastning genom användning av olika slag av tekniska anordningar och genom utformning av arbetsmetoder, arbetsredskap, arbetsbord, arbetsstolar, förpackningar osv. – gäller också för egenföretagare. Enligt propositionen bör en konsekvens härav vara att den arbetsmarknadspolitiskt motiverade bidragsprövningen i princip endast bör avse sådana speciella handikapphjälpmedel eller anordningar som inte kan anses vara normala arbetsmiljöåtgärder. Härigenom markeras också det arbetsmarknadspolitiska huvudsyftet med bidragen, nämligen att underlätta inplacering på arbetsplatser av sökande med handikapp.

En striktare inriktning av bidragsgivningen i enlighet härmed beräknas i propositionen medföra en besparing på 3 milj. kr. vad gäller utgifter för

arbetshjälpmedel. Därmed sägs möjligheterna i motsvarande grad öka att vidta vissa andra stödåtgärder för handikappade. Statsrådet meddelar att hon avser att föreslå regeringen att den i regleringsbrev för budgetåret 1983/84 fastställer dels ramar för beslut om bidrag till egna företagare för arbetstekniska hjälpmedel och särskilda anordningar, dels också vissa vidgade ramar för beslut om bidrag till arbetsbiträde åt handikappade, bidrag till inläsning på ljudband av facklitteratur åt synskadade, utbildning av teckenspråkstolkare för kommunikation med döva m. m.

I motion 2059 av Stina Gustavsson (c) sägs att det är anmärkningsvärt att arbetsmarknadsministern avser särbehandla lantbrukare och andra egenföretagare ur bidragssynpunkt. Ett så långtgående förslag med negativa konsekvenser för arbetshandikappade lantbrukare borde enligt motionären ha underställts riksdagen för prövning. Därtill avvisas förslaget i sak.

Utskottet inser de problem som länsarbetsnämnderna ställs inför när det gäller att avgöra hur stor del av en investering som kan motiveras av ett handikapp. Även om det är svårt att jämföra det ofta tunga kroppsarbetet inom jordbruket med annat arbete inom t. ex. industrin kan statistiken över bidragsmedlens fördelning tyda på att den andel – ca 30 % – som går till jordbruksnäringen är oproportionellt stor. De förvärvsarbetande inom jordbruk (inkl. anställda) är ca 4 % av samtliga förvärvsarbetande. Mot denna bakgrund är det rimligt att som regeringen föreslår i dessa fall striktare pröva ansökningarna om bidrag till särskilda anordningar. I detta arbete bör bl. a. yrkesinspektionen delta. Inriktningen skall vara att bidragsgivningen under detta anslag endast skall avse sådana handikapphjälpmedel eller anordningar som inte är att betrakta som normala arbetsmiljöåtgärder enligt arbetsmiljölagen. Avsikten är därmed inte att särbehandla lantbrukare och andra egenföretagare utan tvärtom att normalisera bidragsgivningen så att den blir mer lik vad som gäller andra grupper. Med hänvisning härtill godtar utskottet regeringens förslag och avstyrker motion 2059.

Bidraget till arbetsbiträde tas upp i två motioner. Med arbetsbiträde avses en arbetskamrat eller en person utifrån som hjälper en anställd svårt handikappad med vissa moment i arbetet eller i den dagliga livsföringen på arbetsplatsen. Däremot skall arbetsbiträdet inte utföra den handikappades arbetsuppgifter. För att kompensera arbetsgivaren för den merkostnad som arbetsbiträdet utgör kan bidrag utgå med högst 20 000 kr. för person och år. Bidraget, som varit oförändrat sedan juli 1979, kan inte beviljas för handikappad för vilken lönebidrag utgår. Undantag från denna regel kan göras för gravt handikappade ungdomar under 25 år.

Bengt Lindqvist (s) begär i sin motion 1527 att en översyn görs av reglerna för arbetsbiträde i syfte att anknyta bidragsnivån till löneutvecklingen på det statliga området. Enligt motionären har inflationen urholkat bidragets värde samtidigt som bristen på medel tvingar vissa länsarbetsnämnder att begränsa de beviljade bidragen. I motionen föreslås också att bidrag till arbetsbiträde skall kunna kombineras med lönebidrag. I motion 2050 av Lennart Bladh

m. fl. (s) förs liknande krav fram.

Motionärens förslag om ett bidrag som relateras till arbetsbitrådets lön grundar sig på förslag från sysselsättningsutredningen år 1978. Utredningen påpekade att ett fixerat belopp har den nackdelen att det måste justeras genom beslut av riksdagen med hänsyn till de allmänna löneförändringar som sker. Det ansågs därför rimligt att i stället relatera bidraget till de totala lönekostnaderna för arbetsbitrådet. Mot den bakgrunden förordades att bidraget skulle utgå med högst 25 % av de totala lönekostnaderna. På grund av de invändningar mot förslaget som framkom vid remissbehandlingen beslöt riksdagen (AU 1978/79:20) efter förslag av regeringen att man även i fortsättningen skulle ha ett bidragstak i form av ett fast belopp. Utskottet har inte ändrat inställning i denna fråga.

När det gäller bidragets storlek behandlas detta i årets budgetproposition. AMS har begärt en höjning av bidraget till 25 000 kr. med hänvisning till de generella löneökningarna och de höga utgifterna för lönebikostnader. Det beräknas medföra kostnadsökningar på 6 milj. kr. I propositionen avvisas förslaget med hänvisning till det statsfinansiella läget. Utskottet har ingenting att erinra häremot.

Riksdagen har tidigare avvisat förslag att bidrag till arbetsbiträde skall kunna kombineras med lönebidrag. Som motivering har anförts att lönebidrag utgår i syfte att kompensera en arbetsgivare för den nedsättning av arbetsförmågan som arbetshandikappet medför. I denna ersättning innefattas också de merkostnader som kan vara föranledda av att den handikappade har särskilt behov av arbetsledarinsatser, särskild handledning etc. Bidraget till arbetsbiträde är direkt avsett att kompensera för en mera varaktig funktionsnedsättning av specifikt slag hos en arbetstagare som i övrigt fullgör en normal arbetsinsats. Det har därför ansetts att lönebidraget klart skall avgränsas från bidraget till arbetsbiträde. Det har däremot befunnits angeläget att möjligheten till kombination av stödformerna står öppen för gravt handikappade ungdomar under 25 år som behöver viss personlig assistans.

Utskottet vill också hänvisa till att handikappkommittén enligt sina direktiv skall belysa effektiviteten i det nuvarande åtgärdssystemet sammantaget såväl som varje stödform för sig. Förslag skall lämnas om hur eventuella brister bör avhjälpas. Kommittén skall med förtur utreda lönebidragsfrågan. Utskottet förutsätter att frågan om utformningen av bidraget till arbetsbiträde och om möjligheterna att kombinera stödformerna med lönebidrag kommer att behandlas i detta sammanhang. Med hänvisning härtill och till vad som redovisats ovan bör motionerna 1527 och 2050 inte föranleda någon åtgärd.

Bengt Lindqvist (s) begär i motion 506 en översyn av reglerna för *bidrag till speciella arbetstekniska hjälpmedel*. Bidraget får sedan den 1 juli 1979 inte överstiga 50 000 kr. för varje enskilt hjälpmedel. Motionären påpekar att inflationen kraftigt har urholkat värdet av bidraget samtidigt som många

hjälpmedel blivit mer tekniskt avancerade och dyrare. Det är enligt motionären rimligt att bidraget räknas upp med inflationen så att det motsvarar 1979 års nivå.

Merparten av de arbetstekniska hjälpmedel för vilka bidrag utgår kostar betydligt mindre än maximibidraget 50 000 kr. Under budgetåret 1981/82 var det genomsnittliga bidraget 4 600 kr. Ett mindre antal nya hjälpmedel, främst för synskadade, ligger dock i pris över bidragstaket. Det är enligt utskottets mening angeläget att även dessa till sin fulla kostnad skall kunna omfattas av samhällets stöd, då denna kostnad oftast är samhällsekonomiskt motiverad. Utskottet anser dock att en generell höjning av maximibidraget inte är nödvändig. Det bör vara tillräckligt att AMS ges möjlighet att inom en viss ram bevilja bidrag med högre belopp än 50 000 kr. i särskilda fall. Regeringen bör utforma de närmare bestämmelserna härför. Vad utskottet här anfört med anledning av motion 506 bör regeringen underrättas om.

Näringshjälp

Näringshjälp är ett ekonomiskt stöd till start eller i vissa fall fortsatt drift av eget företag. Stödet kan utgå till handikappade, medelålders och äldre arbetstagare som inte kunnat få lämpligt arbete på den öppna arbetsmarknaden. Fr. o. m. budgetåret 1982/83 kan även långtidsarbetslösa på försök beviljas näringshjälp i viss omfattning. Stöd får ges till högst 50 personer i fem län. I budgetpropositionen föreslås att denna försöksverksamhet får fortsätta även under budgetåret 1983/84.

Handikappkommittén har enligt gällande direktiv i uppdrag att se över stödformen och även undersöka möjligheterna att föra över den till annan huvudman. Med hänvisning dels till detta utredningsarbete, dels till det statsfinansiella läget avvisas i budgetpropositionen AMS förslag om vissa förbättringar av näringshjälpen.

Liksom för innevarande budgetår föreslår statsrådet Leijon att utgifter för näringshjälp bestrids med under delprogrammet Arbetshjälpmedel åt handikappade beräknade medel.

Utskottet har ingenting att erinra mot ovan redovisade förslag.

Anställning med lönebidrag

Lönebidrag kan lämnas till arbetsgivare som anställer en arbetssökande som på grund av nedsatt arbetsförmåga annars inte skulle kunna få anställning. Bidrag kan också lämnas till statliga myndigheter, försäkringskassor och allmännyttiga organisationer som anställer sökande vars svårigheter på arbetsmarknaden beror på ålder eller andra personliga förhållanden, t. ex. invandrare med otillräckliga kunskaper i svenska.

I följande sammanställning redovisas dels gällande regler för bidragets storlek, dels de begränsningar av antal platser som fastställts för olika grupper.

Anställning med lönebidrag. Bidragets storlek i % av lönekostnaden. Inom parentes hänvisning till förordningen om anställning med lönebidrag.

	År 1	År 2	År 3	År 4	År 5--	Max. antal platser
I. Statliga myndigheter, allm. försäkringskassor m. fl. (9:1). Även till andra arbetsgivare enl. reg:s föreskrifter (10:1).	100	100	100	100	100 ¹	6 200 ³
II. Allmännyttiga org. (9:2)	90	90	90	90	90 ¹	
III. Kommuner, landsting, affärsdrivande verk, enskilda företag (9:3)	75	50	25	25	kan förlängas 25 %	
Förhöjt bidrag (10:2)			50	50	kan förlängas 50 %	80
Svårt handikappade ungdomar under 25 år (9a:1)	90	50	50	50	kan förlängas 50 %	850
Överföring från skyddat arbete (9a:3)	90	50	50	50	kan förlängas 50 %	300
Överföring av redan anställd (11) ²	25	25	25	25		

¹ Så länge villkoren är uppfyllda.

² Endast om 1. den anställde återgår till arbetet efter att ha uppburit helt sjukbidrag och bedöms inte kunna behålla anställning utan att lönebidrag lämnas samt 2. en annan arbetshandikappad anställs inom högst sex månader. Får inte utgå till statliga myndigheter, affärsdrivande verk, allmänna försäkringskassor eller allmännyttiga organisationer.

³ Varav max. 5 900 platser hos statliga myndigheter (9:1).

Som framgår av redovisningen ovan lämnas lönebidrag till allmännyttiga organisationer med 90 % av lönekostnaden för den anställde. Undantag från denna regel gäller de personer som var anställda vid sådana institutioner som arkivarbetare före den 1 juli 1980. För dessa får bidrag motsvarande hela lönekostnaden utgå under en övergångstid fram till den 1 juli 1983. Antalet personer med fullt lönebidrag vid allmännyttiga organisationer var ca 5 300 den 30 juni 1982.

Den 31 december 1982 sysselsattes 34 493 personer med hjälp av lönebidrag. Av dessa hade 6 716 anställning hos statliga myndigheter eller därmed jämställd institution, inkl. försäkringskassor. 7 945 personer sysselsattes hos kommuner, landsting och affärsdrivande verk och 10 061 hos enskilda arbetsgivare. 9 771 personer var anställda med lönebidrag hos allmännyttiga organisationer.

I budgetpropositionen behandlas bl. a. frågan om lönebidragets storlek till de allmännyttiga organisationerna. Från olika folkrörelser har krav framförts att lönebidraget på samma sätt som tidigare skall kunna lämnas med hela lönekostnaden för den anställde. Departementschefen Leijon hänvisar till

att den ökning som skett av antalet anställda med lönebidrag hos organisationerna efter den 1 juli 1980 tyder på att organisationerna sett stödet även i dess nya former som en fördel vid anställning av ny personal. I propositionen framhålls även att den betydande arbetsinsats som de anställda med lönebidrag svarar för väl motiverar att organisationerna själva betalar en del av kostnaden. Mot denna bakgrund föreslås att riksdagens beslut om att bidraget till de allmännyttiga organisationerna skall lämnas med 90 % av lönekostnaden skall ligga fast. För att underlätta för vissa organisationer med särskilt svag ekonomi, främst invandrar- och handikapporganisationer, föreslås dock att ett tillfälligt stöd med upp till hela lönekostnaden skall kunna lämnas under budgetåret 1983/84. För detta ändamål föreslås en kostnadsram av 1,2 milj. kr.

Lönebidragets storlek till de allmännyttiga organisationerna har tagits upp i fyra motioner. I motionerna 1517 av Arne Fransson m. fl. (c) och 2066 av Gunnel Jonäng (c) och Gunnar Björk (c) begärs att organisationerna skall få full kostnadstäckning för de anställda med lönebidrag som anställdes före den 1 juli 1980 även efter den 1 juli 1983. Lars Werner m. fl. (vpk) föreslår i motion 1054 att de organisationer som inte förmår ta sin andel av lönekostnaden också i fortsättningen bör få full kostnadstäckning. Bengt Lindqvist (s) säger i motion 1528 att regeringen noga bör följa konsekvenserna av sänkningen av lönebidraget och vid behov återkomma till riksdagen med ändringsförslag. Gemensamt för motionerna är oron för att ett stort antal organisationer inte kommer att kunna klara de ökade kostnaderna med arbetslöshet för många handikappade som följd.

Lönebidraget har visat sig vara ett effektivt hjälpmedel för att ge personer med arbetshandikapp arbete på vanliga arbetsplatser. Volym- och kostnadsutvecklingen har varit kraftig under senare år. Det gäller särskilt för stödet till de allmännyttiga organisationerna, som efter lönebidragsreformen den 1 juli 1980 rekryterat drygt 4 000 anställda med lönebidrag. För dessa skall organisationerna själva svara för 10 % av lönekostnaden. Det egna kostnadsansvaret har således inte haft negativa effekter för det arbetsmarknadspolitiska syftet med stödformen. Då utskottet så sent som förra året behandlade frågan om lönebidragets storlek till de allmännyttiga organisationerna (AU 1981/82:21 s. 75) framhölls också att eftersom arbetsgivaransvaret nu flyttat över från arbetsmarknadsverket till organisationerna är det rimligt att organisationerna svarar för åtminstone en del av lönekostnaden. Utskottet påpekade också att eftersom organisationerna är avtalspart när det gäller löner och andra anställningsvillkor är det skäligt att det därmed också följer ett direkt ekonomiskt ansvar för konsekvenserna av avtalsuppgörelserna.

Utskottet har inte ändrat uppfattning på dessa punkter. Därtill vill utskottet hänvisa till frågans statsfinansiella aspekter. Ett bibehållet fullt kostnadsansvar för denna grupp motsvarar en ökning av utgifterna för lönebidrag på ca 50 milj. kr.

Med hänvisning till vad som anförts ovan och med beaktande av den översyn av lönebidragssystemet som pågår inom handikappkommittén biträder utskottet regeringens uppfattning att lönebidraget till de allmännyttiga organisationerna skall lämnas med 90 % av lönekostnaden.

Utskottet har dock förståelse för att vissa organisationer kan få svårigheter att klara sin del av lönekostnaden. Omfattningen härav kan dock ännu inte överblickas. För organisationer med särskilt svag ekonomi bör därför som regeringen föreslår lönebidrag kunna utgå med upp till 100 % under 1983/84. Merkostnaden föreslås rymmas inom en kostnadsram om 1,2 milj. kr. Utskottet tillstyrker förslaget. Mot bakgrund av bl. a. den oro som från många håll redovisats för de negativa effekterna av en sänkning av lönebidraget i form av ökad arbetslöshet tillstyrker utskottet dessutom förslaget i motion 1528 att det skall uppdras åt regeringen att följa konsekvenserna av bidragsänkningen och om så erfordras återkomma till riksdagen med ändringsförslag. Regeringen bör underrättas härom. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 1054, 1517 och 2066 i motsvarande del.

I budgetpropositionen behandlas även frågan om *antalet platser med lönebidrag hos allmännyttiga organisationer*. Sålunda föreslås att antalet lönebidragsplatser hos allmännyttiga organisationer får öka med högst 500 platser jämfört med budgetåret 1982/83.

Regeringens förslag tas upp i fyra motioner. I motionerna 1114 av Ola Ullsten m. fl. (fp), 1517 av Arne Fransson m. fl. (c) och 2066 av Gunnel Jonäng (c) och Gunnar Björk (c) begärs att regeringens förslag om en begränsning av antalet lönebidragsplatser avslås. Bengt Lindqvist (s) föreslår i motion 1528 att regeringen även på denna punkt noga följer konsekvenserna av begränsningen och vid behov återkommer till riksdagen med ändringsförslag om det visar sig att de handikappade får ökade svårigheter på arbetsmarknaden. I motionerna hänvisas bl. a. till att riksdagen så sent som våren 1982 gav regeringen till känna att det i rådande svåra arbetsmarknads-läge vore olyckligt att begränsa antalet platser och att regeringen därför borde avvakta med ett beslut med sådan innebörd.

Utskottet har konstaterat den kraftiga ökningen av antalet lönebidragsplatser hos de allmännyttiga organisationerna under senare år. Detta tyder på att den höga bidragsnivån innebär en stimulans för organisationerna att rekrytera för lönebidragsanställning. Med hänsyn till den betydelse som lönebidraget har för de handikappade bör vid behov en ytterligare utbyggnad av antalet platser kunna ske.

En rimlig ökningstakt för kommande budgetår kan med hänsyn till det statsfinansiella läget vara 500 platser i förhållande till innevarande budgetår. Statens kostnader härför kan beräknas till ca 50 milj. kr. Utskottet godtar således propositionens förslag på denna punkt. Som tidigare anförts föreligger dock en viss osäkerhet om det framtida behovet av att erbjuda handikappade anställning med lönebidrag. Regeringen bör därför i enlighet

med motion 1528 noga följa konsekvenserna av den nya ordningen med maximering av antalet platser hos arbetsgivare som får bidrag med 90 % av lönekostnaden och vid behov föreslå förändringar i syfte att underlätta de handikappades situation på arbetsmarknaden. Detta bör regeringen underlättas om. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 1114, 1517 och 2066 i aktuella delar.

Alf Wennerfors m. fl. (m) kritiserar i motion 1539 *lönebidragets konstruktion*. Bl. a. påtalas att bidragets storlek i dag avgörs av vilken typ av arbetsgivare som anställer den handikappade. Enligt motionärernas uppfattning bör bidraget göras beroende av vilken arbetsförmåga den enskilde handikappade har. I motionen framhålls även att bidraget inte bör vara tidsbundet och att det bör kunna såväl höjas som sänkas beroende på hur arbetsförmågan utvecklas.

Utskottet noterar att handikappkommittén har i uppdrag att utreda bl. a. reglerna för lönebidraget. Bland de frågor som kommer att studeras är möjligheten att differentiera lönebidragets storlek med hänsyn till handikappets art och svårighet. Med hänvisning härtill bör motionen i denna del inte föranleda någon åtgärd.

Anslagsberäkning

I budgetpropositionen har följande medelsbehov beräknats under anslaget för budgetåret 1983/84:

Arbetshjälpmedel åt handikappade	101 000 000 kr.
inkl. näringshjälp	
Anställning med lönebidrag	1 862 908 000 kr.
Förvaltningskostnader	26 303 000 kr.
Totalt	1 990 211 000 kr.

Det totala medelsbehovet beräknas således till 1 990 211 000 kr., en ökning med 354 996 000 kr. i förhållande till innevarande budgetår.

Utskottet godtar propositionens medelsberäkning. Anslaget bör således föras upp med det begärda beloppet.

Det aktuella anslaget och dess föregångare har hittills varit anvisade som reservationsanslag. Lönebidragen är numera den dominerande utgiftsposten och bidragskostnaderna påverkas av de avtalsmässiga löneförändringarna. Med hänsyn härtill förordas i propositionen att anslaget i fortsättningen anvisas som förslagsanslag. Utskottet har samma uppfattning. De medel som kan finnas kvar på det nuvarande reservationsanslaget vid utgången av innevarande budgetår bör få disponeras för det med anslaget avsedda ändamålet även under budgetåret 1983/84.

Bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag

1981/82 Utgift	2 054 000 000
1982/83 Anslag	2 321 000 000 ¹
1983/84 Förslag	2 532 000 000

¹ Därtill kommer 55 milj. kr. som har avsatts på tilläggsbudget I.

Från anslaget utgår bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag dels för täckande av underskottet i verksamheten vid verkstäderna för skyddat arbete, dels för investeringar.

	1982/83	Beräknad ändring 1983/84	
		Stiftelsen Samhällsföretag	Före- draganden
Driftbidrag	1 984 000 000	+196 000 000	+193 000 000
Bidrag till fastighetsfonden	307 000 000	+ 83 000 000	+ 18 000 000
Ägartillskott för investeringar	30 000 000	+ 75 000 000	-
	2 321 000 000	+354 000 000	+211 000 000

Regeringen har i budgetpropositionen under punkt C 4 (s. 144–156) föreslagit att riksdagen skall

1. medge att regeringen vid behov får besluta om nya platser för skyddat arbete under budgetåret 1983/84,
2. till driften av verksamheten anslå medel motsvarande 128 % av lönesumman (inkl. lönebidragskostnader) för arbetstagarna i skyddat arbete,
3. till *Bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag* för året 1983/84 anvisa ett förslagsanslag av 2 532 000 000 kr.

Samhällsföretagsgruppen, som omfattar den centrala Stiftelsen Samhällsföretag och 24 regionala stiftelser/företag, är verksam över hela landet med ca 370 verkstäder fördelade på ca 210 kommuner. Verksamheten är främst inriktad på industriell produktion. Större delen av gruppens omsättning utgörs av underleverantörs- och legotillverkning.

Stiftelseorganisationen har sedan den 1 januari 1980 ansvaret för den skyddade verksamheten i landet. Den primära uppgiften är att ge arbete åt personer som på grund av nedsatt arbetsförmåga inte kan beredas plats på den reguljära arbetsmarknaden.

Antalet anställda inom verksamheten den 30 juni åren 1980–1982 framgår av följande sammanställning

	1980		1981		1982	
Anställda efter anvisning från arbetsförmedling	21 537	80,5 %	22 580	80,5 %	23 551	81,2 %
Direkt anställda (tjänstemän, arbetsledare, instruktörer m. fl.)	5 203	19,5 %	5 469	19,5 %	5 451	18,8 %
Totalt	26 740	100,0 %	28 049	100,0 %	29 002	100,0 %

Under 1983/84 beräknas företagen ha ca 31 000 anställda. Ökningen avser arbetshandikappade. Andelen arbetshandikappade av samtliga anställda förutses därmed öka till 82 %.

Medelstillelning m. m.

Den löpande verksamheten inom stiftelseorganisationen skall finansieras genom dels intäkter från verksamheten, dels statliga driftbidrag. En schablonteknik har beslutats som innebär att bidragets storlek skall beräknas på grundval av lönesumman för arbetstagare i skyddat arbete. Procentsatsen skall årligen fastställas av riksdagen.

Behovet av driftbidrag (exkl. fastighetsfonden) för 1983/84 beräknas av stiftelsen till 128,2 % av lönekostnaden för de arbetshandikappade. I propositionen godtas stiftelsens beräkningar. Statsrådet Leijon föreslår således att anslaget skall uppgå till 2 177 milj. kr., vilket avrundat motsvarar 128 % av lönesumman.

Bidrag till fastighetsfonden bör enligt stiftelsen tas upp med 390 milj. kr. för 1983/84. Propositionen föreslår att fonden tillförs 325 milj. kr. Det lägre beloppet har uppnåtts genom att de kalkylmässiga avskrivningarna har baserats på fastigheternas ursprungliga anskaffningsvärde i stället för som stiftelsen gjort på ett uppskattat återanskaffningsvärde av fastighetsbeståndet.

För att möjliggöra arbetsmiljöförbättrande åtgärder och anpassning av arbetsplatser till handikappade arbetstagares förutsättningar liksom för omdisponering av platser beräknas, enligt stiftelsen, behovet av särskilda investeringsmedel till 105 milj. kr. Statsrådet Leijon anger med hänvisning till det statsfinansiella läget att stiftelsens begäran endast kan tillmötesgå till viss del. Således föreslås att stiftelsen tilldelas ett ägartillskott för investeringar om 30 milj. kr. för nästa budgetår. Stiftelsen skall själv avgöra hur medlen skall användas.

Det sammanlagda medelsbehovet under anslaget Bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag utgör således 2 532 milj. kr.

Statens kostnader för Samhällsföretag behandlas i motionerna 1539 och 1540 av Alf Wennerfors m. fl. (m). Motionärerna anser att målet bör vara att handikappsytelsättningen inom Samhällsföretag inte favoriseras i förhållande till de statliga bidrag som lämnas till sysselsättning av arbetshandikappade på den reguljära marknaden. På sikt bör lönebidraget till Samhällsföretag inte överstiga 100 %. För budgetåret 1983/84 föreslås att driftbidraget skall motsvara 125 % av lönekostnaden vilket sägs ge en besparing på 55 milj. kr. i förhållande till regeringens förslag. Besparingar föreslås också på 25 milj. kr. avseende bidraget till fastighetsfonden. När det gäller nyinvesteringar bör dessa mot bakgrund av det ansträngda budgetläget hållas på lägsta möjliga nivå. Endast sådana investeringar får göras som motiveras av direkta förelägganden om åtgärder inom arbetsmiljöområdet från yrkesinspektionen. För detta krävs enligt motionärerna 5 milj. kr. för budgetåret 1983/84. Det totala medelsbehovet för Samhällsföretag under kommande budgetår uppgår således till 2 427 milj. kr., en minskning med 105 milj. kr. i jämförelse med regeringens förslag.

Utskottet vill liksom tidigare år stryka under att Samhällsföretagsgruppen främst har arbetsmarknadspolitiska syften. De sociala målen är primära för hela verksamheten. De statliga bidrag som tilldelas gruppen får således ses som samhällets ersättning för de sociala prestationer som företagsgruppen utför. Samtidigt är det viktigt att samhällets bidrag kan hållas så lågt som möjligt i relation till de sociala insatserna. Ett fortlöpande utvecklingsarbete med denna inriktning pågår inom företagsgruppen. Således kommer enligt den långsiktiga bedömningen bidragsbehovet budgetåret 1987/88 att ha minskat till 111 %. Utskottet vill också hänvisa till att en arbetsgrupp har tillkallats inom regeringskansliet med uppgift att ytterligare pröva möjligheten att minska behovet av statligt stöd.

När det gäller medelsbehovet för budgetåret 1983/84 godtar utskottet regeringens förslag att *det totala bidraget till Stiftelsen Samhällsföretag* – inkl. medel till fastighetsfonden samt investeringsbidrag – förs upp med 2 532 000 000 kr. och att medel motsvarande 128 % av lönesumman (inkl. lönebidragskostnader) för arbetstagare i skyddat arbete anslås till driften av verksamheten. Som följd härav bör motionerna 1539 och 1540 avslås i dessa delar.

Utskottet behandlar i detta sammanhang även motion 665 av Elvy Nilsson m. fl. (s), i vilken redovisas en rädsla för att den nuvarande ekonomiska situationen kommer att medföra stora ekonomiska krav på företagsgruppen på bekostnad av den sociala målsättningen. Det kan enligt motionärerna ta sig uttryck i större effektivitetskrav på de anställda med åtföljande längre sjukskrivningsperioder. Risk kan även finnas att arbetsökande med mindre handikapp får företräde till de tillgängliga arbetsplatserna på bekostnad av de med gravare handikapp. Mot denna bakgrund begär motionärerna *en översyn av verksamheten vid Samhällsföretagsgruppens olika verkstäder*

varvid framför allt de sociala målen för de arbetshandikappade bör granskas.

Stiftelsen Samhällsföretag genomförde under andra halvåret 1981 på regeringens uppdrag en kartläggning och begränsad översyn av verksamheten inom stiftelseorganisationen. Härvid prövades vilka kostnadsbesparande förändringar av organisationen som kunde vara möjliga. Som förutsättning för arbetet gällde att de sociala och arbetsmarknadspolitiska målen för verksamheten inte fick äventyras. För att ytterligare pröva åtgärder som kan minska behovet av statligt stöd har statsrådet Leijon tillkallat en arbetsgrupp inom regeringskansliet. Som framgår är motionens krav på utredning av verksamheten vid Samhällsföretag således redan tillgodosett. Som utgångspunkt för detta utredningsarbete liksom för företagsgruppens löpande utvecklingsarbete måste enligt utskottets mening gälla att en kärv samhälls-ekonomisk situation, med åtföljande krav på återhållsamhet inom den statliga sektorn, inte får inverka menligt på de arbetsmarknadspolitiska och sociala målen för verksamheten. Utskottet anser för sin del att det bör vara möjligt att förena högt ställda sociala ambitioner med en affärsmässigt bedriven verksamhet.

Med det anförda avstyrker utskottet motion 665.

Samhällsföretagsgruppen disponerar f. n. 21 800 platser för arbetshandikappade. Antalet platser har varit oförändrat sedan den 1 juli 1980.

AMS framhåller att behovet av arbetstillfällen inom företagsgruppen fortfarande är stort men att detta behov även under budgetåret 1983/84 bör kunna tillgodoses genom ett fortsatt effektivt utnyttjande av befintliga resurser. Stiftelsen har med hänvisning härtill inte begärt några nya platser för budgetåret 1983/84. Statsrådet Leijon gör samma bedömning men föreslår i budgetpropositionen att *regeringen vid behov skall få besluta om nya platser*. Utskottet tillstyrker att riksdagen lämnar ett sådant bemyndigande.

Ett av huvudsyftena med Samhällsföretagsgruppens bildande var att få till stånd en regional utjämning av tillgången på skyddat arbete. I samråd med AMS har stiftelsen beslutat att omdisponera 1 000 platser inom och 300 platser mellan länen.

Bland de olika förslag till arbetsmarknadspolitiska åtgärder i Jämtlands län som behandlas i motion 1537 av Marianne Stålberg m. fl. (s) tas frågan upp om *fördelningen av Samhällsföretags platser mellan länen*. Motionärerna framhåller att de län som med hänsyn till sina behov i tidigare skeden väl byggt ut den skyddade verksamheten, som t. ex. Jämtlands län, inte skall förlora fördelarna härav till följd av otillräcklig utbyggnad i andra län.

Utskottet behandlade ett liknande förslag förra året och erinrade då om att det ankommer på AMS och Samhällsföretag att besluta om hur platserna för skyddat arbete skall fördelas mellan länen. Detta ansvarsförhållande råder fortfarande. Därtill kommer att omdisponeringarna på grund av finansiella

skäl troligen kommer att få göras över en längre tidsperiod än som ursprungligen planerades. Med det anförda avstyrker utskottet motion 1537 i denna del.

Samhällsföretags verksamhet

I motion 1047 av Christer Eirefelt (fp) och Kenth Skårvik (fp) framhålls vikten av att verksamheten inom Samhällsföretag sker i former som inte snedvrider konkurrensen gentemot övrig företagsamhet. I sammanhanget nämns svårigheter i samband med prissättning, lönesättning, val av produkter och marknadsåtgärder. Önskvärda åtgärder är enligt motionärerna att de skyddade verkstäderna håller nära kontakter med näringslivet i övrigt, att Samhällsföretag vid val av produkter beaktar situationen inom den bransch som berörs och att marknadsföringen resursmässigt motsvarar vad det enskilda näringslivet har rimlig möjlighet att åstadkomma. Även Alf Wennerfors m. fl. (m) tar i motion 1539 upp dessa frågor. I motionen framhålls att moderata samlingspartiets synpunkter på Samhällsföretags konkurrensförhållanden, prissättning och exportverksamhet är väl kända. Motionärerna avstår emellertid i detta sammanhang från något särskilt yrkande med hänvisning till pågående utredningsarbete.

Utskottet har tidigare ingående behandlat frågan om *Samhällsföretags konkurrenssituation* (AU 1980/81:21 och 1981/82:21). Det har därvid bl. a. erinrats om att det i lagen (1979:47) om regionala stiftelser för skyddat arbete (2 §) slås fast att de regionala stiftelsernas verksamhet skall bedrivas effektivt och med iakttagande av affärsmässiga principer. Det innebär att verksamheten inte får bedrivas på sådant sätt att företag med likartad produktion utsätts för en diskriminerande konkurrens. Organisationen skall således ses som en del av näringslivet som konkurrerar med andra företag på lika villkor. Därav följer också att kraven inom denna sektor på effektiva former för marknadsföring, försäljning, ekonomi och personalfrågor är stora och att de satsningar som görs är motiverade från de utgångspunkter som statsmakterna angivit för verksamheten.

Vad beträffar prissättningen av varor och tjänster kan utskottet liksom tidigare hänvisa till de fastställda riktlinjer som skall gälla inom företagsgruppen. Huvudregeln är att priset skall sättas så att – sedan de sociala och arbetsmarknadspolitiska målen är tillgodosedda – resultatet över en längre period blir det bästa möjliga. Priset får dock inte understiga det pris som i jämförelse med konkurrenterna får anses vara normalt marknadspris med hänsyn till andra villkor som allmänt anses böra påverka priset, t. ex. försäljningsvolym, kvalitet, distribution och service. I de fall det kan finnas påvisbara effektivitetsfördelar hos Samhällsföretagsgruppen kan det dock vara motiverat att underskrida det normala marknadspriset. Det främsta hjälpmedlet att utröna detta pris är enligt riktlinjerna en god och fortlöpande kontakt med marknaden.

Inom det samrådsorgan som Samhällsföretagsgruppen har etablerat tillsammans med Sveriges Industriförbund, SHIO-Familjeföretagen och Svenska Handelskammarförbundet finns möjlighet att behandla påtalade fall av otillbörlig konkurrens. Under budgetåret 1981/82 behandlades 22 anmälda fall, vilka bör ses mot bakgrund av ca 20 000 prisbeslut per år. Endast i enstaka fall har samrådsorganet funnit anledning att rikta anmärkningar mot gruppens affärsmässighet.

Som utskottet tidigare har kunnat konstatera har, mot bakgrund av principerna och riktlinjerna för Samhällsföretags affärsmässiga verksamhet, åtgärder vidtagits för att komma till rätta med de konkurrensproblem som tas upp i motionen. Av särskild vikt i detta sammanhang är de kontakter som knutits med näringslivet både på central och regional nivå. Utskottet har också konstaterat att en arbetsgrupp tillkallats inom regeringskansliet som skall studera bl. a. Samhällsföretags ställning som konkurrent till andra företag.

Med hänvisning till utskottets redovisning ovan avstyrs motion 1047.

När det gäller rekryteringen till Samhällsföretag framhåller Alf Wennerfors m. fl. (m) i motion 1539 att det inte kan vara rimligt att Samhällsföretag använder så stor del av sina resurser för att ge missbrukare arbete. Enligt motionärerna skall de tekniska och personella resurser som finns i första hand användas för att bereda arbete åt svårt fysiskt och psykiskt handikappade. Missbrukare bör inte i någon större utsträckning tillhöra den grupp som har störst behov av Samhällsföretags resurser.

Andelen socialmedicinskt handikappade inom Samhällsföretag är 15–20 %. I storstadslänen är andelen större. Det bör dock sägas att gränsdragningen mellan s. k. huvudhandikapp och andra tillkommande funktionshinder är svårt att göra. Vissa undersökningar som gjorts visar att flertalet arbetshandikappade inom Samhällsföretag – alldeles oavsett huvudhandikapp – har någon form av socialmedicinskt handikapp.

Utskottet vill inledningsvis erinra om att arbetsförmedlingen disponerar samtliga platser för skyddat arbete och skall efter utredning och bedömning anvisa de personer som bedöms vara i behov av skyddat arbete. Ambitionen är att ge allt fler gravt handikappade arbete. Det anses numera stå klart att begreppet "gravt handikapp" i arbetslivet i allt väsentligt avser personer med grava sociala problem, i första hand missbrukare. Med dessa förutsättningar inledde Samhällsföretag år 1980 en försöksverksamhet med olika stödformer för anställda med missbruksproblem. Detta projekt har nu gått in i en ny fas som syftar till att ta fram ett åtgärdsprogram för rehabilitering av missbrukare. Väsentliga inslag i ett sådant program kan vara uppbyggnaden av kamratstöd på arbetsplatserna och på fritiden, sociala och medicinska stödåtgärder som bygger på förtroende och samarbete samt borttagande av företeelser som främjar missbruk och social isolering.

Det är utskottets mening att många missbrukare skulle stå utanför arbetslivet om de inte erbjudits arbete inom Samhällsföretag. Även fortsättningsvis finns stora krav att ställa på företagsgruppen när det gäller

insatser för dessa kategorier handikappade. Det utvecklingsarbete som bedrivs inom Samhällsföretag är därför av stor vikt. Mot denna bakgrund vill utskottet med kraft tillbakavisa de förslag som väcks i motion 1539. Motionen avstyrks således i denna del.

Yrkesinriktad rehabilitering

1981/82	Utgift	392 068 000
1982/83	Anslag	454 562 000
1983/84	Förslag	461 345 000

Från anslaget finansieras dels anordnande och drift av arbetsmarknadsinstitut, dels metodutveckling, forskning och personalutbildning inom den yrkesinriktade rehabiliteringen och dels arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader för verksamheten.

Programmet Yrkesinriktad rehabilitering	1981/82 Utgift	1982/83 Anvisat	Beräknad ändring 1983/84	
			AMS	Före- draganden
Arbetsmarknadsinstitut	375 992 000	435 289 000	+ 9 976 000	+ 6 094 000
Metodutveckling, forskning och utbildning	9 125 000	12 353 000	- 1 865 000	+ 244 000
Förvaltningskostnader	6 951 000	6 920 000	+ 235 000	+ 445 000
	392 068 000	454 562 000	+ 8 346 000	+ 6 783 000

Regeringen har i budgetpropositionen under punkt C 5 (s. 156–165) föreslagit riksdagen att till Yrkesinriktad rehabilitering för budgetåret 1983/84 anvisa ett reservationsanslag av 461 345 000 kr.

Arbetsmarknadsinstitut

Den nuvarande organisationen för arbetsmarknadsinstitutet – Ami – infördes den 1 januari 1980. Institutens uppgift är att ta sig an arbetssökande med särskilda svårigheter på arbetsmarknaden. Det kan gälla såväl sökande som är rådvilla när det gäller yrkesvalet som sökanden med begränsad arbetsförmåga. Vid vissa institut finns särskilda resurser för olika handikappgrupper (Ami-S).

Ami-organisationen är under uppbyggnad. Vid början av innevarande budgetår fanns 56 Ami, 25 Ami-S och 14 filialer. För Ami motsvarar detta

90 % av den organisation som fastställts av statsmakterna, för Ami-S 85 %.

Enligt de månadsvisa rapporterna över verksamheten uppgick antalet inskrivna under år 1982 lägst till 2 868 (juli) och högst till 5 780 (november). I genomsnitt befann sig under året 44 % av de inskrivna i utredning på instituten medan lika många hade praktik på den öppna marknaden. Övriga fanns bl. a. i arbetsprövning vid AMU och inom Samhällsföretag.

Av de 18 850 som skrevs ut från instituten under år 1982 gick 26 % till anställning av något slag och 22 % till utbildning eller beredskapsarbete. Av de utskrivna var 60 % arbetshandikappade.

I budgetpropositionen beräknas medel till verksamheten för 1983/84 enligt huvudförslaget vilket innebär en tvåprocentig minskning av anslaget efter uppräknig med hänsyn till pris- och löneutveckling. Statsrådet Leijon säger sig dock inte ha något att invända mot att AMS genom omprioriteringar inom anslaget förstärker arbetsmarknadsinstituterna på vissa orter eller att ryggskadade enligt AMS förslag erbjuds ökade möjligheter till yrkesinriktad rehabilitering. De sammanlagda kostnaderna för delprogrammet beräknas till 441 383 000 kr. för kommande budgetår.

Arbetsmarknadsinstituterna behandlas i motion 1539 av Alf Wennerfors m. fl. (m). Motionärerna utgår ifrån att verksamheten kommer att bli föremål för granskning i samband med utredningen om de arbetshandikappades situation på arbetsmarknaden och anser att möjligheterna till *samverkan mellan Ami och Samhällsföretag* därvid bör studeras. I avvaktan härpå bör arbetsmarknadsinstituterna inte utvidgas.

Utskottet konstaterar att handikappkommittén har i uppgift att utreda bl. a. de arbetshandikappades möjligheter till arbete på arbetsmarknaden i stort. Någon avsikt finns inte att i detta sammanhang granska Ami-verksamheten annat än som en resurs för rehabilitering av sökande med handikapp.

Den nya organisationen för den yrkesinriktade rehabiliteringen har efter ett grundligt utredningsarbete varit i verksamhet i tre år. Som tidigare redovisats är organisationen ännu inte helt utbyggd. Utskottet har inte funnit några skäl att efter så kort tid åter utreda verksamheten. När det gäller frågan om en samverkan mellan Ami och Samhällsföretag vill utskottet erinra om att riksdagen (AU 1978/79:20) vid behandlingen av arbetsmarknadsinstitutens organisation avvisade tanken på en sådan knytning därför att den skulle ha klara metodiska och organisatoriska nackdelar. Den nära anknytningen till arbetsförmedlingsarbetet skulle bl. a. försvåras. Utskottet vill i sammanhanget även påminna om att verksamheten i dag har en bred inriktning som syftar till arbetsplaceringar på den reguljära arbetsmarknaden av såväl yrkesbestämda som arbetshandikappade arbetssökande. Med hänvisning till vad som anförts ovan avstyrks motion 1539 i aktuell del.

Metodutveckling, forskning och utbildning

Statsrådet Leijon anmäler att det projekt som avser utveckling och utvärdering av metoder för vägledning och rehabilitering av arbetssökande invandrare med särskilda svårigheter kommer att avslutas under våren 1983. För budgetåret 1982/83 har särskilda projektmedel på 2,3 milj. kr. beviljats för detta arbete. Allt eftersom invandrarprojektet utvecklas föreslås att dessa medel i stället tas i anspråk för utvecklingsarbete rörande socialmedicinska arbetshandikappade. Härför beräknas 2 254 000 kr.

För delprogrammet Metodutveckling, forskning och utbildning beräknas sammantaget 12 597 000 kr. för budgetåret 1983/84. Härav hänförs 2 984 000 kr. till metodutveckling och 5 314 000 kr. till personalutbildning. Utskottet godtar förslaget.

Kostnaderna för programmet Yrkesinriktad rehabilitering kommer därmed att uppgå till 461 345 000 kr. Utöver redan angivna kostnader ingår även kostnaden för delprogrammet Gemensamma förvaltningskostnader på 7 365 000 kr. Utskottet tillstyrker propositionens förslag.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

Riktlinjer m. m.

1. beträffande <i>sysselsättningsutvecklingen m. m.</i>	res. 1 (m)
att riksdagen godkänner vad utskottet anfört med anledning av propositionen.	res. 2 (c, fp)
2. beträffande <i>förutsättningar för arbetsmarknadspolitiken</i>	res. 3 (m)
att riksdagen med avslag på motionerna 1982/83:343 yrkande 1 och 1982/83:1540 yrkande 1 godkänner vad utskottet anfört med anledning av propositionen.	res. 4 (c, fp)
3. beträffande <i>förändring av medbestämmande-, trygghets- och ledighetslagarna</i>	res. 5 (m)
att riksdagen avslår motion 1982/83:343 yrkande 3.	
4. beträffande <i>en samlad sysselsättningsbudget</i>	
att riksdagen avslår motion 1982/83:218 yrkande 1,	
5. beträffande <i>kommunalt huvudansvar för arbetsmarknadspolitiken</i>	res. 6 (m)
att riksdagen avslår motion 1982/83:502.	
6. beträffande <i>trygghetsfonder</i>	
att riksdagen avslår motion 1982/83:1535.	
7. beträffande <i>sambandet mellan arbetstids- och sysselsättningsfrågor</i>	
att riksdagen avslår motionerna 1982/83:2060 och 1982/83:2089.	

Åtgärder mot ungdomsarbetslösheten

8. beträffande *åtgärder mot ungdomsarbetslösheten* res. 7 (c. m. fp)
att riksdagen med avslag på motionerna 1982/83:343 yrkande 4, res. 8 (vpk)
1982/83:818 yrkande 2, 1982/83:1114 yrkandena 1 och 2, 1982/
83:2084 samt 1982/83:2150 godkänner vad utskottet anfört.

Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader m. m.

9. beträffande *arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader* res. 9 (m)
att riksdagen med avslag på motion 1982/83:1540 yrkande 2 i
motsvarande del bifaller propositionens förslag,
10. beträffande *sammansättningen av AMS styrelse*
att riksdagen avslår motion 1982/83:2068,
11. beträffande *tillsättandet av ledamöter i länsarbetsnämnderna*
att riksdagen avslår motion 1982/83:183,
12. beträffande *avveckling av distriktsarbetsnämnderna* res. 10 (m)
att riksdagen avslår motionerna 1982/83:263 och 1982/83:1540
yrkande 4 i motsvarande del,
13. beträffande *sloppande av byggarbetsnämnderna* res. 11 (m)
att riksdagen avslår motion 1982/83:1540 yrkande 4 i motsva-
rande del,
14. beträffande *omorganisation, och effektivisering av arbetsmark-* res. 12 (m)
nadsverket
att riksdagen avslår motion 1982/83:1540 yrkande 3,
15. beträffande *revision och kontroll av AMS verksamhet*
att riksdagen avslår motion 1982/83:264,
16. beträffande *inrättandet av arbetsförmedlingskontor i Vårgår-*
da
att riksdagen avslår motion 1982/83:344,
17. beträffande *ökade arbetsmarknadsresurser till Malmöhus län*
att riksdagen avslår motion 1982/83:505,
18. beträffande *ökade resurser till arbetsförmedlingen i Göteborgs*
och Bohus län
att riksdagen avslår motion 1982/83:1545,
19. beträffande *ökade resurser till arbetsförmedlingen i Blekinge*
län
att riksdagen avslår motion 1982/83:2154 yrkande 5,
20. att riksdagen medger att regeringen får bemyndiga AMS att
under budgetåret 1983/84 besluta om *avskrivning av vissa*
länefordringar under de förutsättningar som angivits i proposi-
tionen.

Arbetsmarknadsservice

21. att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1935:113) med vissa bestämmelser om arbetsförmedling, res. 13 (m)
22. beträffande *avskaffande av arbetsförmedlingsmonopolet m. m.* res. 13 (m)
att riksdagen avslår motionerna 1982/83:343 yrkande 2, 1982/83:826, 1982/83:1509 och 1982/83:1540 yrkande 5 i motsvarande del,
23. beträffande *obligatorisk arbetsförmedling m. m.* res. 14 (vpk)
att riksdagen avslår motion 1982/83:1056,
24. beträffande *kulturarbets- och kontorsserviceförmedling m. m.*
att riksdagen avslår motion 1982/83:1114 yrkande 9,
25. beträffande *avskaffande av obligatorisk platsanmälan* res. 15 (m)
att riksdagen avslår motion 1982/83:1540 yrkande 5 i motsvarande del,
26. beträffande *specialister för hörselskadade inom arbetsmarknadsverket*
att riksdagen avslår motionerna 1982/83:2047 och 1982/83:2049,
27. beträffande *höjning av starthjälpen m. m.* res. 16 (c)
att riksdagen med avslag på motion 1982/83:818 yrkande 6 i motsvarande del godkänner i propositionen förordade ändringar i grunderna för flyttningsbidraget,
28. att riksdagen med bifall till propositionens förslag samt med avslag på motionerna 1982/83:818 yrkande 6 i motsvarande del res. 17 (m)
och 1982/83:1540 yrkande 2 i motsvarande del till *Arbetsmarknadsservice* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 1 230 082 000 kr., res. 18 (c)

Arbetsmarknadsutbildning

29. att riksdagen med bifall till propositionens förslag samt med avslag på motion 1982/83:1540 yrkandena 6 och 7 till *Arbetsmarknadsutbildning* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 1 911 592 000 kr., res. 19 (m)
30. att riksdagen godkänner de i propositionen förordade ändringarna i villkoren för att få bevilja arbetsmarknadsutbildning,
31. beträffande *arbetsmarknadsutbildning för kvinnor i datateknik* res. 20 (c. fp)
att riksdagen avslår motionerna 1982/83:516, 1982/83:1114 yrkande 4 samt 1982/83:1676,
32. beträffande *arbetsmarknadsutbildning för personer med läs- och skrivhandikapp,*
att riksdagen avslår motion 1982/83:2125.

33. beträffande *en plan för personalutbildningen i företag och förvaltningar*
att riksdagen avslår motion 1982/83:2131.

Arbetslöshetsersättning

34. beträffande *storleken på ersättningen från arbetslöshetskassorna* res. 21 (m)
res. 22 (fp)
att riksdagen avslår motionerna 1982/83:1114 yrkande 6 i motsvarande del och 1982/83:1540 yrkande 8 i motsvarande del.
35. beträffande *kontant arbetsmarknadsstöd* res. 23 (m)
att riksdagen avslår motion 1982/83:1540 yrkande 8 i motsvarande del.
36. beträffande *statsbidragen till arbetslöshetskassorna* res. 24 (c, m, fp)
att riksdagen avslår motionerna 1982/83:1540 yrkande 8 i motsvarande del och 1982/83:1651 yrkande 1.
37. beträffande *arbetsmarknadsavgiften m. m.* res. 25 (m)
res. 26 (c, fp)
att riksdagen avslår motionerna 1982/83:1540 yrkande 8 i motsvarande del, 1982/83:1651 yrkande 2 och 1982/83:2145 yrkande 2.
38. beträffande *utbildningsbidraget till icke-arbetslöshetsförsäkrade* res. 27 (vpk)
res. 28 (fp)
att riksdagen avslår motionerna 1982/83:1114 yrkande 6 i motsvarande del och 1982/83:1541.
39. att riksdagen med bifall till propositionens förslag samt med res. 29 (m)
avslag på motion 1982/83:1540 yrkande 9 till *Bidrag till arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 2 313 650 000 kr..
40. beträffande *förlängda ersättningstider finansierade med höjda avgifter* res. 30 (c)
res. 31 (m)
att riksdagen avslår motion 1982/83:818 yrkande 1.
41. beträffande *åtgärder mot utförsäkring* res. 32 (vpk)
res. 33 (m)
att riksdagen avslår motionerna 1982/83:214, 1982/83:218 yrkande 2, 1982/83:1542 och 1982/83:2077 i motsvarande del.
42. beträffande *slopande av karensdagar m. m.*
att riksdagen avslår motion 1982/83:2077 i motsvarande del.

Sysselsättningsskapande åtgärder m. m.

43. beträffande *budgetering av arbetsmarknadspolitiska insatser m. m.* res. 34 (m)
att riksdagen avslår motion 1982/83:1540 yrkande 10.

44. beträffande *inriktningen m. m. av beredskapsarbeten* att riksdagen avslår motion 1982/83:1540 yrkande 11, res. 34 (m)
45. beträffande *beredskapsarbeten på deltid* att riksdagen avslår motion 1982/83:1041,
46. beträffande *ändrade bidragsregler för beredskapsarbeten m. m.* att riksdagen avslår motionerna 1982/83:823, 1982/83:1510 och 1982/83:1537 yrkandena 1 och 2 i motsvarande delar,
47. beträffande *förbättrade rutiner för utbetalning av bidrag för enskilda beredskapsarbeten* att riksdagen avslår motion 1982/83:1514,
48. beträffande *kollektivavtal i samband med enskilda beredskapsarbeten* att riksdagen avslår motion 1982/83:1544,
49. beträffande *beredskapsarbeten på arbetsmiljöområdet* att riksdagen avslår motion 1982/83:1114 yrkande 3,
50. beträffande *handikappanpassning av den offentliga miljön med beredskapsmedel* att riksdagen avslår motion 1982/83:2074,
51. beträffande *beredskapsarbeten för akademiker* att riksdagen avslår motion 1982/83:1114 yrkande 7,
52. beträffande *beredskapsmedel till de s. k. centrumbildningarna* att riksdagen avslår motion 1982/83:2079,
53. beträffande *försöksverksamhet i Jämtlands län med beredskapsarbeten inom kommuner och landsting* att riksdagen avslår motion 1982/83:1537 yrkande 2 i motsvarande del,
54. beträffande *utbyggnad av infrastrukturen med beredskapsmedel* att riksdagen avslår motion 1982/83:1537 yrkande 2 i motsvarande del,
55. beträffande *arbetsmarknadspolitiska insatser i Jämtlands län* att riksdagen avslår motion 1982/83:1537 yrkande 1 i motsvarande del,
56. beträffande *samhällsinvesteringar med beredskapsmedel i Norrbottens län* att riksdagen avslår motion 1982/83:1532,
57. beträffande *samhällsinvesteringar i Kalmar län med beredskapsmedel* att riksdagen avslår motion 1982/83:1534,
58. beträffande *behovet av arbetsmarknadspolitiska insatser på Gotland* att riksdagen avslår motion 1982/83:1046 yrkande 2,

59. beträffande *åtgärder för byggsysselsättningen i Gävleborgs län*
att riksdagen avslår motion 1982/83:1582 yrkande 4,
60. beträffande *stalliga stimulanser för byggsysselsättningen i Kopparbergs län* res. 35 (vpk)
att riksdagen avslår motion 1982/83:2078.
61. beträffande *vägförbättringar i Eslöv-Tomelilla-området*
att riksdagen avslår motion 1982/83:304,
62. beträffande *upprustning av järnvägslinjen Vetlanda-Järnforsen med beredskapsmedel*
att riksdagen avslår motion 1982/83:657,
63. beträffande *ombyggnad av riksväg 17 med beredskapsmedel*
att riksdagen avslår motion 1982/83:666.
64. beträffande *uppförande av polishus i Västervik med beredskapsmedel*
att riksdagen avslår motion 1982/83:1040,
65. beträffande *upprustning av järnvägslinjen Malung-Särna med beredskapsmedel* res. 36 (vpk)
att riksdagen avslår motion 1982/83:1587.
66. beträffande *utbyggnad av högskolans lokaler i Karlstad med beredskapsmedel*
att riksdagen avslår motion 1982/83:1643.
67. beträffande *upprustning av teaterbyggnaden i Karlstad med beredskapsmedel*
att riksdagen avslår motion 1982/83:2054,
68. beträffande *utbyggnad av riksväg 43 med beredskapsmedel*
att riksdagen avslår motion 1982/83:2064.
69. beträffande *vissa järnvägsprojekt i bl. a. inlandsbanan med beredskapsmedel*
att riksdagen avslår motion 1982/83:2073,
70. att riksdagen lägger till handlingarna vad som anförs i propositionen om medel till *Loka brunn*,
71. att riksdagen med bifall till propositionens förslag samt med res. 37 (m)
avslag på motionerna 1982/83:818 yrkande 3, 1982/83:1540 yrkande 12 och 1982/83:2062 till *Sysselsättningskapande åtgärder* res. 38 (c)
för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 3 949 615 000 kr.,
72. att riksdagen med bifall till propositionens förslag till *Försvars- och beredskapsplanering* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 20 981 000 kr.,
73. att riksdagen med bifall till propositionens förslag till *Arbetsmarknadsverket: Anskaffning av utrustning* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 2 700 000 kr.,

74. att riksdagen till *Arbetsmarknadsverket: Förvaltning av utrustning* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 1 000 kr.,
75. att riksdagen med bifall till propositionens förslag samt med avslag på motion 1982/83:1540 yrkande 13 till *Arbetsmarknadsverket: Inköp för arbetsmarknadsutbildning* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 51 000 000 kr., res. 39 (m)
76. att riksdagen bemyndigar regeringen att besluta om byggnadsarbeten m. m. inom den kostnadsram som förordas i propositionen,
77. att riksdagen med bifall till propositionens förslag till *Byggnadsarbeten inom arbetsmarknadsverkets verksamhetsområde* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 7 500 000 kr.,
78. att riksdagen med bifall till propositionens förslag till *Nämnden för vapenfriutbildning* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 4 270 000 kr.,
79. att riksdagen med bifall till propositionens förslag samt med avslag på motion 1982/83:2065 till *Vapenfria tjänstepliktiga* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 69 834 000 kr. res. 40 (c, fp)

Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning

80. beträffande *bidrag till särskilda anordningar på arbetsplatsen* att riksdagen avslår motion 1982/83:2059. res. 41 (c, m, fp)
81. beträffande *bidrag till arbetsbiträden* att riksdagen avslår motionerna 1982/83:1527 och 1982/83:2050.
82. beträffande *bidrag till speciella arbetstekniska hjälpmedel* att riksdagen med anledning av motion 1982/83:506 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om bidrag i särskilda fall till dyrare hjälpmedel.
83. beträffande *lönebidragets storlek till allmännyttiga organisationer* att riksdagen dels med bifall till propositionens förslag om tillfälligt bidrag under budgetåret 1983/84 avslår motionerna 1982/83:1054, 1982/83:1517 yrkande 1 och 1982/83:2066 yrkande 1. dels med anledning av motion 1982/83:1528 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört. res. 42 (c, vpk)
84. beträffande *antalet platser med löneindrag hos allmännyttiga organisationer* att riksdagen dels med bifall till propositionens förslag avslår motionerna res. 43 (c, fp)

1982/83:1114 yrkande 8, 1982/83:1517 yrkande 2 och 1982/83:2066 yrkande 2.

dels med anledning av motion 1982/83:1528 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

85. beträffande *lönebidragets konstruktion*
att riksdagen avslår motion 1982/83:1539 yrkande 1,
86. att riksdagen med bifall till propositionens förslag till *Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 1 990 211 000 kr..

Bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag

87. beträffande *driftbidrag till Stiftelsen Samhällsföretag* res. 44 (m)
att riksdagen med bifall till propositionens förslag samt med avslag på motion 1982/83:1540 yrkande 15, till driften av verksamheten anslår *medel motsvarande 128 % av lönesumman (inkl. lönebikosnader) för arbetstagare i skyddat arbete.*
88. att riksdagen med bifall till propositionens förslag samt med avslag på motionerna 1982/83:1539 yrkande 2 i motsvarande del och 1982/83:1540 yrkandena 14 och 16, till *Bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 2 532 000 000 kr.. res. 44 (m)
89. beträffande *översyn av verksamheten vid Samhällsföretags verkstäder*
att riksdagen avslår motion 1982/83:665.
90. att riksdagen med bifall till propositionens förslag medger att *regeringen vid behov får besluta om nya platser för skyddat arbete* under budgetåret 1983/84.
91. beträffande *fördelningen av Samhällsföretags platser mellan länen*
att riksdagen avslår motion 1982/83:1537 yrkande 1 i motsvarande del.
92. beträffande *Samhällsföretags konkurrenssituation*
att riksdagen avslår motion 1047.
93. beträffande *rekryteringen till Samhällsföretag* res. 45 (m)
att riksdagen avslår motion 1982/83:1539 yrkande 2 i motsvarande del.

Yrkesinriktad rehabilitering

94. beträffande *samverkan mellan Ami och Samhällsföretag* res. 46 (m)
att riksdagen avslår motion 1982/83:1539 yrkande 3.

95. att riksdagen med bifall till propositionens förslag till *Yrkesinriktad rehabilitering* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 461 345 000 kr.

Stockholm den 17 mars 1983

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

FRIDA BERGLUND

Närvarande: Frida Berglund (s), Erik Johansson (s), Karin Andersson (c), Lars Ulander (s), Anders Högmark (m), Karin Flodström (s), Bengt Wittbom (m), Arne Fransson (c), Lahja Exner (s), Sonja Rembo (m), Elver Jonsson (fp), Lars-Ove Hagberg (vpk), Gustav Persson (s), Ingrid Hemmingsson (m) och Christer Skoog (s).

Reservationer

1. Sysselsättningsutvecklingen m. m. (mom. 1)

Anders Högmark, Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 24 börjar "Läget på" och på s. 26 slutar "bestämt avvisas" bort ha följande lydelse:

Läget på arbetsmarknaden har successivt försämrats de senaste åren. Sedan årsskiftet 1979/80 har antalet arbetslösa ökat och uppgår i februari 1983 till 155 000 vilket motsvarar 3,6 % av arbetskraften. I februari i år var 185 000 personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder, dvs. fler än de öppet arbetslösa. Totalt var alltså 338 500 personer antingen arbetslösa eller i arbetsmarknadspolitiska åtgärder, vilket motsvarar 7,8 % av arbetskraften. Det kan också noteras att antalet personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder ökat trendmässigt sedan slutet av 1960-talet oberoende av konjunkturutvecklingen.

Vissa grupper på arbetsmarknaden har drabbats särskilt av den nuvarande utvecklingen. Det finns som framhålls i moderata samlingspartiets motion 343 anledning att särskilt peka på läget för ungdomarna. Huvuddelen av uppgången i den totala arbetslösheten sedan 1960-talet beror på den trendmässigt stigande ungdomsarbetslösheten. Av de drygt 338 000 som i februari var arbetslösa eller i arbetsmarknadspolitiska åtgärder var 97 000 ungdomar under 25 år dvs. nästan 30 %.

Trots den tilltagande arbetslösheten ökade den totala sysselsättningen fram till mitten av år 1981. Därefter skedde en nedgång under slutet av det året vilken efter avbrott för en kort tillväxt under sommaren 1982 har

fortsatt. Till betydande del sammanhänger våra problem med utvecklingen i vår omvärld med höjda oljepriser och nedgång i världshandeln. Men även om andra länder också haft stora svårigheter finns det knappast något industriland som haft en sämre industriutveckling under 1970-talet än Sverige. En av orsakerna härtill är en alltför kraftig expansion av den offentliga sektorn, som länge dolde våra egentliga sysselsättningsproblem. Lönekostnadsexplosionen under åren 1974–1975, följd av fortsatta löneökningar utöver det samhällsekonomiska utrymmet är en annan orsak. Detta har lett till försämrad lönsamhet och soliditet och därmed utslagning av tusentals viktiga jobb. Ogynnsamma relativprisförändringar på världsmarknaden har också drabbat vissa nyckelbranscher såsom varv, järn och stål särskilt hårt.

I likhet med propositionen bedömer utskottet att en eventuell produktionsökning inom industrin inte kommer att medföra någon omedelbar sysselsättningsökning. Sysselsättningsutvecklingen inom tjänstesektorn, både den privata och den offentliga, blir sannolikt mycket svag under år 1983. Den svaga utvecklingen inom den privata tjänstesektorn är en följd av den kraftigt åtdragna privata konsumtionen till förmån för offentlig expansion.

Mycket betydande insatser har gjorts de senaste åren på det arbetsmarknadspolitiska området. Resultatet av dessa åtgärder visar att det inte går att vare sig i tillräcklig utsträckning eller varaktigt bekämpa arbetslösheten med sådana metoder. Sveriges allvarliga ekonomiska läge sätter också gränser för de resurser som kan satsas på sysselsättning. Den slutsats som kan dras är att vi omgående måste ta itu med grundorsakerna till den ökande arbetslösheten. Utskottet återkommer nedan till dessa frågor vid behandlingen av de förslag med sådant syfte som tas upp i motion 343.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *sysselsättningsutvecklingen m. m.*
att riksdagen med avslag på propositionen i motsvarande del godkänner vad utskottet anfört.

2. Sysselsättningsutvecklingen m. m. (mom. 1)

Karin Andersson (c), Arne Fransson (c) och Elver Jonsson (fp) anser

att den del av utskottets yttrande som på s. 24 börjar "Läget på" och på s. 26 slutar "bestämt avvisas" bort ha följande lydelse:

Situationen på arbetsmarknaden är i dag mycket allvarlig. Arbetslösheten har nått en högre nivå än någonsin tidigare under de senaste decennierna. Under februari månad var 155 000 personer arbetslösa, vilket motsvarar 3,6 % av arbetskraften. Härtill kommer att 183 500 personer under samma månad var föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Detta innebär att sammantaget 338 500 personer antingen var arbetslösa eller i arbetsmark-

nadspolitiska åtgärder, vilket motsvarar 7.8 % av arbetskraften.

För ungdomarna är läget särskilt besvärligt. Inte mindre än 97 000 ungdomar under 25 år var i februari månad i år antingen arbetslösa eller i beredskapsarbete. Härav var 49 000 arbetslösa.

Den aktuella situationen illustrerar att det inte finns några enkla lösningar när det gäller att hålla arbetslösheten nere när den internationella konjunkturen är låg. Detta konstaterar utskottet mot bakgrund av de utfästelser och uttalanden som innan valet gjordes i dessa frågor av den dåvarande oppositionen.

De föregående icke socialistiska regeringarna gjorde betydande satsningar för att hålla sysselsättningen uppe. Antalet sysselsatta ökade med mer än 100 000 under perioden 1976–1982. Ökningen var särskilt stor för antalet sysselsatta kvinnor. Även om antalet arbetslösa under perioden var relativt högt efter svenska förhållanden var situationen emellertid väsentligt bättre än i flertalet övriga industriländer.

Under sensommaren år 1982 satsades betydande belopp av den föregående regeringen i syfte att främst komma till rätta med ungdomsarbetslösheten. Trots fortsatta insatser mot ungdomsarbetslösheten är denna – som tidigare nämnts – f. n. mycket hög.

Regeringen gör i propositionen bedömningen att utvecklingen av den internationella ekonomin blir svag under större delen av år 1983. Devalveringen ger enligt regeringens bedömning möjligheter till en successiv expansion inom näringslivet men de svaga internationella konjunkturutsikterna sätter en gräns för expansionen under år 1983.

När det gäller den inhemska efterfrågan förutser regeringen en något gynnsammare utveckling bl. a. som en följd av den stimulans till svensk industri som investeringsprogrammet rörande energi, bostäder, kommunikationer m. m. ger. En eventuell produktionsökning inom industrin bedöms emellertid kunna ske utan att sysselsättningen ökar nämnvärt. Det anförs vidare i propositionen att sysselsättningsutvecklingen inom tjänstesektorn, både den privata och den offentliga, sannolikt blir mycket svag under år 1983.

Utvecklingen på arbetsmarknaden hösten 1981 gjorde det nödvändigt för den dåvarande regeringen att vidta omedelbara och kraftiga förstärkningar av de arbetsmarknadspolitiska insatserna. Liknande förstärkningar har satts in under hösten 1982. I propositionen gör arbetsmarknadsministern bedömningen att omfattande arbetsmarknadspolitiska åtgärder kommer att behövas även under budgetåret 1983/84.

Utskottet vill . . . (= utskottet) . . . bestämt avvisas.

dels att utskottets hemställen under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *sysselsättningsutvecklingen m. m.*
att riksdagen med avslag på propositionen i motsvarande del godkänner vad utskottet anfört.

3. Förutsättningar för arbetsmarknadspolitiken (mom. 2)

Anders Högmark, Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 27 som börjar "Utskottet delar" och slutar "aktuella delar" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen att man bör driva en ekonomisk politik som innebär att behovet av arbetsmarknadspolitiska åtgärder minimeras. Som framhålls i motion 343 utgör regeringens ekonomiska politik det största hotet mot de verkligt svaga på arbetsmarknaden. Dessa kan skyddas endast om den negativa utvecklingen av sysselsättningen inom den enskilda sektorn kan brytas. Det är, utöver ungdom utan yrkesutbildning, främst äldre och handikappade som är i behov av stöd och hjälp för att klara sin arbetsmarknadssituation. Den långsiktiga försämringen av lönsamheten i svenskt näringsliv är den främsta orsaken till den allvarliga situationen på arbetsmarknaden.

Sambandet mellan industrins lönsamhet och sysselsättningsutvecklingen är starkt. Lönekostnaderna utgör den dominerande delen av företagets totala kostnader. Om dessa utvecklas i takt med eller gynnsammare än i våra konkurrentländer kan svenska företag sälja mer produkter både här hemma och utomlands. Högre produktion kräver fler anställda. Bättre lönsamhet dämpar också behovet av kostnadsrationaliseringar och friställningar. Därmed kan också fler sysselsättas trots en svag internationell konjunktur.

Lönebildningen måste ske, som påpekas i motion 343, så att kostnadsnivån inte överskrider vad som är förenligt med tillräckligt hög lönsamhet, investeringsnivå och sysselsättning i näringslivet. Detta kräver en klar ansvarsfördelning mellan statsmakterna och arbetsmarknadens parter. På statsmakterna ankommer det att ange de ekonomiska ramarna samt att hålla avgifter och skatter nere. Därmed skapas ett reellt förhandlingsutrymme. Klara normer och spelregler måste finnas. I en sådan miljö förhandlar arbetsmarknadens parter fritt. De måste också ta det fulla ansvaret för konsekvenserna av sina avtal.

Statsmakterna kan enligt utskottets mening inte upprätthålla förutsättningarna för full sysselsättning oberoende av löneuppgörelsernas utfall. Ett skäl är att den aktiva sysselsättningspolitiken kommit att ge rakt motsatt effekt mot vad som från början eftersträvats. Ett annat viktigt skäl är att utrymmet för arbetsmarknadspolitiken begränsas av det allvarliga statsfinansiella läget.

Under 1970-talet anpassade sig löntagarorganisationerna till arbetsmarknadspolitiken genom att begära löneökningar utöver det samhällsekonomiska utrymmet. De behövde inte vara rädda för negativa effekter i form av ökad arbetslöshet, eftersom denna doldes med arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Regering och riksdag tog i praktiken över sysselsättningsansvaret

från arbetsmarknadens parter. Sedan år 1976 har sammanlagt fem devalveringar genomförts, vilka är uttryck för att regeringen lyft av parterna ansvaret för löneuppgörelsernas för höga utfall.

Även årets avtal innebär risk för fortsatta snabba kostnadsökningar för de svenska företagen i förhållande till företag i omvärlden. Så länge denna utveckling inte bryts kommer den totala arbetslösheten att fortsätta att stiga. En stor del av de förväntade kostnadsökningarna inför 1983 beror på utlösandet av olika "förbehåll" i avtalen. Sådana klausuler har blivit allt vanligare under senare år. Det anmärkningsvärda är att klausulerna inte i något fall hittills gällt produktion, lönsamhet eller sysselsättning i näringslivet utan endast prisutveckling och löneglidning.

Enligt utskottets uppfattning måste arbetsmarknadens parter förmås att ta ansvaret fullt ut för sina uppgörelser. I en sund ekonomi, byggd på tillräckligt höga vinster i företagen, växande investeringar och trygga jobb kan arbetsmarknadspolitiken fungera som buffert vid konjunktursvängningar och för att understödja strukturförändringar. Den klarar däremot inte att ge sysselsättning åt dem som slås ut från näringslivet till följd av kontinuerligt alltför höga kostnadsökningar.

Regeringens ekonomiska politik innebär en kraftig åtstramning av den privata konsumtionen. Handels-, tjänste- och byggsektorerna kommer att drabbas mycket hårt, vilket försämrar arbetsmarknadsläget. Det är också sannolikt att den del av vår ekonomi som är utsatt för utländsk konkurrens inte i någon högre grad kan tillgodogöra sig effekterna av devalveringen. Förbättringen av lönsamheten motverkas av en lång rad skattehöjningar, vinstavsättningar och andra tvingande likviditetsindragningar för företagen. Politiken hindrar därför lönsamma företag från att expandera, vilket också måste sätta sin prägel på sysselsättningsutvecklingen. Anpassningsåtgärder kommer också att vidtas inom våra viktiga exportmarknader.

En ekonomisk-politisk strategi som baseras på en kraftig devalvering, ytterligare ekonomiska och administrativa pålagor på företagen, omfattande statligt stöd till olönsamma industrier samt miljardrullning till AMS gör att parterna på arbetsmarknaden inte har någon möjlighet att ta ansvar för vare sig företagets lönsamhet eller sysselsättningen i näringslivet. Den rollen har tagits över av regeringen.

Risken är stor att effekterna av de ekonomiska åtgärderna tillsammans med försöken att hålla sysselsättningen uppe genom AMS-arbete leder till ett totalt sammanbrott för regeringens sysselsättningspolitik.

Vad utskottet har anfört med anledning av motionerna 343 och 1540 i aktuella delar bör regeringen underrättas om.

dels att hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *förutsättningar för arbetsmarknadspolitiken* att riksdagen med avslag på propositionen i motsvarande del samt med bifall till motionerna 1982/83:343 yrkande 1 och

1982/83:1540 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

4. Förutsättningar för arbetsmarknadspolitiken (mom. 2 – motiveringen)

Karin Andersson (c), Arne Fransson (c) och Elver Jonsson (fp) anser

att den del av utskottets yttrande som på s. 27 börjar "Utskottet delar" och slutar "aktuella delar" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen att man bör bedriva en ekonomisk politik som innebär att behovet av arbetsmarknadspolitiska åtgärder minimeras. Hur man bör utforma en sådan politik som ger bättre möjligheter för sysselsättningsutvecklingen har redovisats i centerpartiets och folkpartiets motioner 2140 resp. 1647 och i den av de två partierna gemensamt avgivna reservationen 2 om riktlinjer för den ekonomiska politiken till finansutskottets betänkande FiU 1982/83:30.

Som framhålls i den nyssnämnda reservationen väntas den totala produktionstillväxten tyvärr bli svag under år 1983. Mot den bakgrunden kan arbetsmarknadsläget totalt sett bli synnerligen ansträngt. Det behövs därför en hög beredskap för att genom ytterligare arbetsmarknadspolitiska åtgärder motverka en eventuell ökning av arbetslösheten. Från de nu återgivna utgångspunkterna kan utskottet inte ställa sig bakom de förslag till nedskärningar av anslagen till arbetsmarknadspolitiken som förs fram i motionerna 343 och 1540.

5. Förändring av medbestämmande-, trygghets- och ledighetslagarna (mom. 3)

Anders Högmark, Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 27 börjar "När det" och på s. 28 slutar "denna del" bort ha följande lydelse:

När det gäller förslaget i motion 343 om förändringar av medbestämmande-, trygghets- och ledighetslagarna vill utskottet erinra om vad som sägs ovan om betydelsen av att förbättra förutsättningarna för näringslivets utveckling. Under decennierna har staten reglerat, beskattat och subventionerat sönder marknaderna. Sverige är i dag ett genomreglerat samhälle, där förnyelse, idériedom och skaparkraft har svårt att komma till sin rätt. Nyss nämnda lagstiftning bidrar till detta.

1970-talets omfattande arbetsmarknadslagstiftning i form av MBL, trygghets- och ledighetslagar har förändrat förutsättningarna för samarbetet mellan parterna på arbetsmarknaden. Utvecklingen har visat att lagstiftningen på väsentliga punkter motverkar den samarbetsanda som tidigare var rådande. Trots åtskilliga framstötter om förändringar i lagstiftningen har till

dags dato mycket litet skett.

Inom den offentliga sektorn har följden blivit ökat krångel, ökad byråkrati och ökade kostnader. Väsentliga principiella frågor har ställts på sin spets i takt med att de fackliga organisationerna också krävt inflytande och förhandlingsrätt över rent politiska beslut. Det är, som framhålls i motionen, nu nödvändigt att förändra lagstiftningen.

Även de regler som gäller turordning vid uppsägning i lagen om anställningsskydd och lagen om anställningsfrämjande åtgärder behöver förändras. Möjligheterna för företagen att vid neddragning och omplacering av personal bevara förutsättningarna för en effektiv och väl fungerande produktion måste i allas intresse värnas. Händelser på arbetsmarknaden under senare år visar också att reglerna om rätten att utlysa blockad behöver ses över.

Vad utskottet här har anfört med anledning av motion 343 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. *beträffande förändring av medbestämmande-, trygghets- och ledighetslagarna*
att riksdagen med bifall till motion 343 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. Kommunalt huvudansvar för arbetsmarknadspolitiken (mom. 5 – motivering)

Anders Högmark, Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

att den del av utskottets yttrande som på s. 28 börjar "Det är" och på s. 29 slutar "någon åtgärd" bort ha följande lydelse:

Kommunerna har ett visst ansvar av arbetsmarknadspolitisk karaktär. Det gäller t. ex. det ansvar för uppföljning av ungdomar under 18 år vilket kommunerna har som huvudmän för skolan. Det är också naturligt att kommunerna inom ramen för riksdagens beslut medverkar till att underlätta övergången från utbildning till arbetsliv. Att ge kommunerna utökat ansvar för sysselsättningen riskerar att ge förstärkta inläsningseffekter på arbetsmarknaden. Detta skulle motverka nödvändig yrkesmässig och geografisk rörlighet och binda människor kvar i olönsamma företag. Det innebär inte att utskottet är negativt till decentralisering men den måste ske i andra former än genom ökat kommunalt ansvar. Det är utskottets mening att den del av arbetsmarknadspolitiken som skall bedrivas av det allmänna skall handhas av staten. Utskottet vill också tillägga att utredningen om arbetsmarknadsverkets ansvarsområde och organisation enligt de nyligen avgivna tilläggsdirektiven skall ingående pröva här berörda frågor. Kravet i motion 502 på

utredning är därför redan tillgodosett. Motionen bör därför inte föranleda någon åtgärd.

7. Åtgärder mot ungdomsarbetslösheten (mom. 8)

Karin Andersson (c), Anders Högmark (m), Bengt Wittbom (m), Arne Fransson (c), Sonja Rembo (m), Elver Jonsson (fp) och Ingrid Hemmingsson (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 35 börjar "Som framgår" och på s. 36 slutar "aktuella delar" bort ha följande lydelse:

Situationen på arbetsmarknaden är f. n. värre än på många år. För ungdomarna är problemen särskilt stora. Inte mindre än 97 000 ungdomar under 25 år var antingen arbetslösa eller i beredskapsarbete i februari månad i år. Särskilt oroande är att ungdomsarbetslösheten trendmässigt ökat sedan början av 1960-talet. I själva verket är det t. o. m. så att det är ungdomsarbetslösheten som i stor utsträckning svarat för ökningen av den totala arbetslösheten under senare år.

Det är mot denna bakgrund av största vikt att kraftfulla och genomtänkta åtgärder sätts in för att hålla arbetslösheten nere bland ungdomarna. För att på sikt lösa problemen krävs att orsakerna till den trendmässigt växande ungdomsarbetslösheten undanröjs. Att ge ungdomarna möjligheter till utbildning eller arbete i stället för sysslolöshet innebär avgörande fördelar inte bara för de berörda ungdomarna utan för samhället i stort.

Medvetenheten om att alla parter måste engageras i kampen mot arbetslösheten ledde fram till arbetsmarknadsutskottets av riksdagen antagna uttalande om ett åtgärdsprogram mot ungdomsarbetslösheten våren 1982.

Utskottet uttalade bl. a. att sådana åtgärder måste vidtas att alla arbetslösa ungdomar upp till 21 år erbjuds arbete eller utbildning i stället för arbetslöshetsersättning eller annat ekonomiskt stöd från det allmänna. Utskottet framhöll bl. a. att en bred arsenal av åtgärder måste sättas in. Utöver beredskapsarbeten och arbetsmarknadsutbildning ville utskottet inte utesluta möjligheten av att ungdomsplatser erbjuds även de något äldre arbetslösa ungdomarna. I sammanhanget uttalade utskottet att regeringen borde tillsammans med de båda kommunförbunden överväga bl. a. det kommunala ansvaret för de arbetslösa ungdomarna.

Utskottet strök vidare under vikten av att alla berörda parter tar sitt ansvar för att möjliggöra att det uppställda målet nås. Ungdomarna borde inse att varje arbetstillfälle ger värdefulla erfarenheter inför framtiden. Utskottet utgick vidare från att arbetsgivarna nu tar till vara möjligheten att provanställa arbetslösa ungdomar samt i ökad utsträckning bereda ungdomar möjlighet till yrkesintroduktion, lärlingsutbildning samt ungdomsplatser. Utskottet utgick också från att de fackliga organisationerna tar sitt

ansvar när det gäller ungdomarnas möjligheter att komma in på arbetsmarknaden.

Utskottet vill i detta sammanhang stryka under vikten av att regeringen tar de initiativ som krävs för att den negativa trenden skall kunna vändas. Självfallet spelar de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna en viktig roll i kampen mot ungdomsarbetslösheten. Enligt utskottets uppfattning bör beredskapsarbetena i ökad utsträckning komma i fråga i det enskilda näringslivet. Arbetsmarknadsutbildningen bör vidare – mer än hittills – vara yrkesinriktad.

För ungdomar under 18 år har skolan fått ett avgörande ansvar. Genom tidigare regeringars satsningar på främst ungdomsplatser och yrkesintroduktion är dessa ungdomar numera i stort sett garanterade någon form av arbete eller utbildning. De åtgärder som riktar sig mot ungdomar under 18 år behandlas av utbildningsutskottet. Dit hör följaktligen även den av folkpartiet aktualiserade frågan om medel till ungdomsslussarna.

Enligt utskottets uppfattning är det viktigt att det skapas en yrkesutbildning som fyller såväl de enskilda ungdomarnas som arbetsgivarnas krav på ändamålsenliga och framtidsinriktade kunskaper. Som framhålls i partimotionerna från moderata samlingspartiet, centerpartiet och folkpartiet kan lärlingsutbildningen härvid spela en mycket viktig roll. Sådan utbildning har förekommit i Sverige under en längre tid. Erfarenheterna visar att lärlingsutbildningen fungerar väl och oftast leder till ett yrke och ett arbete. Verksamheten bör därför byggas ut. Från centerpartiet har därför bl. a. föreslagits att det förhöjda stimulansbidraget på 6 000 kr. per elev som utgår till kommun för utbildning inom industri och hantverk också skall kunna användas som ett särskilt bidrag till arbetsgivare som erbjuder utbildningsplatser i gymnasial lärlingsutbildning. Folkpartiet pekar bl. a. på att de statliga bidragen f. n. är för låga för att täcka arbetsgivarens merkostnad för att utbilda lärlingar. Regeringen bör därför medverka till förbättrade villkor för denna verksamhet. Moderata samlingspartiet presenterar vissa principer för hur ett utvecklat lärlingssystem skulle kunna byggas upp och hänvisar till att ett utbyggt lärlingssystem i Österrike f. n. omfattar över 150 000 lärlingar. Dessa frågor behandlas f. n. i utbildningsutskottet. Arbetsmarknadsutskottet vill emellertid utifrån sysselsättningspolitiska utgångspunkter framhålla värdet av att dessa konkreta förslag prövas positivt.

Parterna på arbetsmarknaden här – som utskottet tidigare framhållit – ett stort ansvar när det gäller att skapa förutsättningar för ungdomen att komma in på arbetsmarknaden. Det gäller bl. a. frågan om ungdomsplatser även för de äldre ungdomarna. Förhandlingar härom har pågått under avsevärd tid mellan parterna. Utskottet vill stryka under betydelsen av att dessa förhandlingar leder till snara positiva resultat.

F. n. råder i allmänhet förhållandevis små skillnader i löneläge för oerfarna ungdomar och äldre erfaren arbetskraft. Detta förhållande har medfört att åtskilliga arbetsgivare varit tvacksamma till anställning av

nyttillträdande ungdomar på arbetsmarknaden. Parterna bör mot denna bakgrund aktivt verka för att ungdomslöner anpassas så att det framstår som rimligt och attraktivt för arbetsgivaren att anställa oerfarna och bristfälligt utbildade ungdomar. Det är glädjande att medvetenheten om detta problem har ökat. Exempel härpå är industriministerns uttalande att parterna borde pröva en försöksverksamhet med lägre ingångslöner för ungdomar i ett par län. Ett brett intresse för denna fråga synes växa fram även hos arbetsmarknadens parter och avtal om lägre ingångslöner för ungdom blir allt vanligare. Här kan nämnas det nyligen ingångna avtalet mellan Sveriges verkstadsförening och Svenska metallindustriarbetareförbundet i vilket finns en överenskommelse om möjlighet till lägre ingångslöner för ungdom.

Även andra hinder för ungdomens inträde i arbetslivet bör undanröjas. Bl. a. är det viktigt att arbetsrätts- och trygghetslagstiftningen fortlöpande ses över och anpassas till de aktuella förhållandena på arbetsmarknaden. Det är också angeläget att de ändringar i trygghetslagstiftningen som redan vidtagits och som innebär ökade möjligheter till provanställning och visstidsanställning utnyttjas.

Enligt utskottets uppfattning bör vidare regeringen tillsammans med de båda kommunförbunden överväga möjligheterna och förutsättningarna för någon form av samhällstjänst för ungdomar.

Utskottets ställningstagande innebär sammanfattningsvis att regeringen måste vidta kraftfulla åtgärder för att komma till rätta med ungdomarnas problem på arbetsmarknaden. Utöver insatser inom arbetsmarknadspolitiken och inom skolan bör regeringen ta itu med de grundläggande orsakerna till problemen.

Vad utskottet anfört i anslutning till partimotionerna 343 av moderata samlingspartiet, 818 av centerpartiet och 1114 av folkpartiet bör ges regeringen till känna. Även de uppslag om stöd för ungdomars medverkan i föreningar och folkrörelser m. m. som förs fram i motion 2150 bör beaktas av regeringen. Däremot avstyrks vpk-motionen 2084.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. *beträffande åtgärder mot ungdomsarbetslösheten*
att riksdagen

dels med bifall till motionerna 1982/83:343 yrkande 4, 1982/83:818 yrkande 2, 1982/83:1114 yrkandena 1 och 2 samt 1982/83:2150 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

dels avslår motion 1982/83:2084.

8. Åtgärder mot ungdomsarbetslösheten (mom. 8)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 35 börjar "Som framgår" och på s. 36 slutar "aktuella delar" bort ha följande lydelse:

Situationen på arbetsmarknaden är i dag särskilt besvärlig för ungdomarna. I februari månad i år var inte mindre än 97 000 ungdomar antingen arbetslösa eller i beredskapsarbete. Tusentals ungdomar har tvingats till arbetslöshet under månader och år. Många har slagits ut under tiden och har över huvud taget aldrig kommit in på arbetsmarknaden.

Som vpk framhåller i sin partimotion 2084 kan konstateras att ingen regering har lyckats att på ett effektivt och varaktigt sätt nedbringa och stoppa ungdomsarbetslösheten, trots att alla är överens om att den måste hejdas. Ungdomsarbetslösheten sammanhänger med de strukturella förändringar som inte bara det svenska, utan samtliga utvecklade kapitalistiska länders näringsliv har undergått sedan mitten på 1960-talet och som bl. a. tagit sig uttryck i en fortgående minskning av industrisysselsättningen här i landet. Kärnan i problemet är att det finns färre arbeten. Detta problem kan inte lösas genom att man inrättar tillfälliga beredskapsarbeten eller genom att man förlänger utbildningstiden. Det innebär bara att man skjuter svårigheterna framför sig och den ena årsklassens ungdomar efter den andra får sina liv präglade av oron för om de skall få den mest elementära av alla mänskliga rättigheter, att få ett arbete och kunna försörja sig, tillgodosedd.

Utskottet instämmer i vpk:s bedömning att ett samhälle som inte längre förmår att garantera den nya generationen rätten till arbete har bankruttförklarat sig självt. Det är ungdomarna som blir offer för systemets brister och orättvisor.

Det krävs mot denna bakgrund en ekonomisk politik och en industripolitik som kan skapa nya arbetstillfällen. Den svenska industristrukturen måste i grunden förnyas.

I den rådande situationen måste emellertid åtgärder sättas in som ger omedelbara effekter. Utskottet tillstyrker därför vpk-förslaget att en allmän ungdomsgaranti införs. Den skall omfatta hela arbetsmarknaden och utformas som en lag, som ger arbetsförmedlingen rätt att anvisa en arbetslös ungdom per 50 anställda i såväl privat som offentlig verksamhet, räknat på företagets, förvaltningens eller branschens storlek inom en kommun. Därmed kan även de mindre arbetsplatserna komma i fråga. Den skall också innebära en skyldighet för företagen och förvaltningarna att bereda ungdomarna en meningsfull sysselsättning. En förutsättning för anvisning är dock godkännande från den lokala fackliga organisationen.

Garantin skall utlösas när alla andra försök att bereda ungdomarna arbete är uttömda och den bör gälla upp till 25 års ålder. Den skall inte i någon mening ersätta insatser för yrkesutbildning, som även fortsättningsvis måste bedrivas i minst samma omfattning som i dag.

För att hävda principen att det är hela samhällets angelägenhet att skaffa ungdomarna arbete, skall löner och sociala avgifter betalas genom en särskild progressiv arbetsgivaravgift beräknad på företagens förädlingsvärde.

De medel som denna avgift ger skall täcka 50 % av kostnaderna för löner och sociala avgifter för de ungdomar som anställs i privat verksamhet, 75 % i privata företag med mindre än 15 anställda och 100 % av kostnaderna för dem som anställs i offentlig verksamhet. Lönerna för ungdomarna skall vara avtalsenliga och arbetsuppgifternas karaktär så lik de ordinarie arbetsuppgifterna på resp. arbetsplatser som möjligt. Den allmänna ungdomsgarantin skall innefatta alla ungdomar och utesluter således inte handikappade och invandrarungdom, som har kommit att stå i en speciell strykclass på arbetsmarknaden.

Beträffande övriga i sammanhanget upptagna motioner vill utskottet anföra följande.

Utskottet anser i likhet med motionärerna i motion 2150 att för arbetslösa ungdomar som engageras i bl. a. föreningar och s. k. arbetskollektiv skall kunna utgå ett generöst statligt stöd. Utskottet utgår från att det pågående utredningsarbetet inom regeringens kansli har samma inriktning och att regeringen snarast återkommer till riksdagen med konkreta förslag i frågan. Motionen bör mot denna bakgrund inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

De motioner som i sammanhanget väckts av de borgerliga partierna avvisas av utskottet. Motionerna ger i första hand uttryck för arbetsköparnas önskan att genom sänkta ungdomslöner ytterligare befästa makten över produktionsmedlen och göra arbetsmarknaden till en köparnas marknad. Detta kan utskottet inte medverka till.

Vad utskottet anfört om en allmän ungdomsgaranti – som innebär ett bifall till vpk-motionen 2084 – bör regeringen underrättas om.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. *beträffande åtgärder mot ungdomsarbetslösheten*
att riksdagen

dels med bifall till motion 1982/83:2084 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

dels avslår motionerna 1982/83:343 yrkande 4, 1982/83:818 yrkande 2, 1982/83:1114 yrkandena 1 och 2 samt 1982/83:2150.

9. Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader (mom. 9)

Anders Högmärk, Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 39 som börjar "Utskottet återkommer" och slutar "bör avslås" bort ha följande lydelse:

Utskottet återkommer senare till medelsfrågan vid behandlingen av de skilda programmen men vill i detta sammanhang instämma i vad som anförs i motion 1540 om att arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader bör anpassas så att personalökning inte sker. Behovet av mera personal inom t. ex. arbetsförmedlingen bör kunna tillgodoses genom omprioritering inom den stora AMS-organisationen. Utskottet tillstyrker alltså motion 1540 på denna punkt. Detta bör regeringen underrättas om.

dels att hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader* att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1540 yrkande 2 i motsvarande del samt med avslag på propositionens förslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

10. Avveckling av distriktsarbetsnämnderna (mom. 12)

Anders Högmark, Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 40 som börjar "Som utskottet" och slutar "därför avslås" bort ha följande lydelse:

Utskottet har tidigare i betänkandet redovisat att det finns 80 distriktskontor som ansvarar för förmedlingsarbetet i hela distrikt samt att det som styrelse för varje sådant distrikt finns en distriktsarbetsnämnd. Som sägs i motion 263 här det visat sig att dessa nämnder inte fyller någon egentlig funktion. De förlänger handläggningstiden och innebär ett olyckligt extra steg i beslutsprocessen som också innefattar mellanliggande, fördröjande moment till följd av medbestämmandelagen. Distriktsarbetsnämnderna bör enligt utskottets mening avskaffas. Utskottet tillstyrker alltså motionerna 263 och 1540 i här aktuella delar.

dels att utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *avveckling av distriktsarbetsnämnderna* att riksdagen med bifall till motionerna 1982/83:263 och 1982/83:1540 yrkande 4 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

11. Slopande av byggarbetsnämnderna (mom. 13)

Anders Högmark, Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 40 som börjar "Frågor som" och på s. 41 slutar "aktuella delen" bort ha följande lydelse:

Frågor som rör byggarbetsnämnderna behandlas i ett nyligen avlämnat betänkande (Ds A 1982:11). Utredningen visar enligt utskottets mening att byggarbetsnämnderna har mist sin betydelse. De ändringar som utredningen

föreslår dvs. en minskning av dessa nämnders antal är inte tillfyllest. De bör som föreslås i motion 1540 avvecklas. Regeringen bör underrättas om detta ställningstagande.

dels att hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *slopande av byggarbetsnämnderna*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1540 yrkande 4 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

12. Omorganisation och effektivisering av arbetsmarknadsverket (mom. 14)

Anders Högmark, Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 41 börjar "Utskottet har" och slutar "aktuell del" bort ha följande lydelse:

Utskottet noterar att det finns få utgiftsområden på statsbudgeten som har vuxit så kraftigt som arbetsmarknadspolitiken. Det kan beläggas om man nämner storleken på de belopp som under ett antal år begärts för åtgärder på detta område i budgetpropositioner eller motsvarande. För budgetåret 1970/71 begärdes 1 826 milj. kr., för budgetåret 1975/76 3 430 milj. kr., för budgetåret 1980/81 7 057 milj. kr. och för innevarande budgetår 14 500 milj. kr. Senaste års belopp överstiger budgetåret 1970/71 åtta gånger. Levnadskostnaderna ökade under samma period med något mindre än tre gånger. Trots dessa mycket omfattande insatser har några bestående förbättringar av arbetsmarknaden inte kunnat uppnås. Utskottet har i det föregående pekat på den svenska ekonomins utomordentligt allvarliga läge. Det saknas förutsättningar att fortsätta denna utveckling av kostnaderna för den traditionella arbetsmarknadspolitiken. Berättigade krav kan resas på att de medel som sätts av för arbetsmarknadspolitiken utnyttjas på ett effektivt sätt och används för insatser som bidrar till en snabb förbättring av sysselsättningsläget. Som utskottet anfört i det föregående måste arbetsförmedlingsverksamheten prioriteras. En slutsats av det anförda är tillstyrkan av de krav som förs fram i motion 1540 om tilläggsdirektiv till utredningen om arbetsmarknadsverkets ansvarsområde och organisation med innebörd att utredningen bör ta upp här berörda krav på omorganisation och effektivisering av arbetsmarknadsverket. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 14 bort ha följande lydelse:

14. beträffande *omorganisation och effektivisering av arbetsmarknadsverket*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1540 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

13. Ändringar i arbetsförmedlingslagen m. m. (mom. 21–22)

Anders Högmark, Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 46 som börjar "Utskottet tillstyrker" och slutar "motioner avslås" bort ha följande lydelse:

Utskottet avstyrker regeringens förslag till ändring i arbetsförmedlingslagen. Ändringsförslaget innebär att tillstånd till avgiftskrävande arbetsförmedling inte skulle få lämnas för mer än ett år i taget mot f. n. tre år. Ändringen görs för att få överensstämmelse med ILO-konvention nr 96. Utskottet finner trots detta att en sådan förändring är tveksam. Det är enligt utskottets mening inte sannolikt att en seriös privat arbetsförmedling kan organiseras om tillstånd till sådan förmedling begränsas till ett år.

Utskottet tillstyrker att en utredning av arbetsförmedlingsmonopolet genomförs från de utgångspunkter som anges i moderata samlingspartiets motioner 343 och 1540. Därvid bör också övervägas de förslag till privat arbetsförmedling m. m. som föreslås i motionerna 826 och 1509. Som vägledning för utredningsarbetet vill utskottet anföra följande.

I ILO-konventionerna nr 88, 96 och 150 föreskrivs en hela landet täckande arbetsförmedlingsverksamhet som bedrivs av det allmänna samt en noggrann reglering i lag av förekommande avgiftskrävande arbetsförmedling. Det finns med beaktande av dessa krav enligt utskottets mening möjlighet att välja en annan organisation av arbetsförmedlingsverksamheten än den vi nu har. Både arbetsgivare och arbetstagare har rätt till en snabb och effektiv service. Det är därtill samhällsekonomiskt motiverat att de lediga platserna förmedlas så snabbt och effektivt som möjligt. Det är också angeläget att förmedlingen utformas så att behoven inom yrkesområden med speciella krav kan, som sägs i motion 1509, tillgodoses samt så att anpassning kan ske till de skiftande behoven på skilda lokala arbetsmarknader. Detta förutsätter bl. a. en mera långtgående decentralisering av arbetsförmedlingsverksamheten än den som finns f. n.

Självfallet skall förmedlingsarbetet ske till så låga kostnader som möjligt. Finansieringsformerna för en arbetsförmedling av detta slag skall ingå i utredningsarbetet. Det blir därvid naturligt att ytterligare belysa avvägningen mellan den allmänna förmedlingen och mera specialinriktad avgiftsbelagd arbetsförmedling inom de ramar de aktuella ILO-konventionerna ger. Det utredningsarbete vi här förordat bör utföras av utredningen om arbetsmarknadsverkets ansvarsområde och organisation. Regeringen bör utfärda tilläggsdirektiv till utredningen med denna innebörd.

Vad utskottet här har anfört innebär ett tillstyrkande av motionerna 343, 826, 1509 och 1540 i aktuella delar, vilket regeringen bör underrättas om.

dels att hemställan under 21 och 22 bort ha följande lydelse:

21. att riksdagen avslår det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1935:113) med vissa bestämmelser om arbetsförmedling.
22. *beträffande avskaffande av arbetsförmedlingsmonopolet m. m.*
att riksdagen med bifall till motionerna 1982/83:343 yrkande 2, 1982/83:826, 1982/83:1509 och 1982/83:1540 yrkande 5 i motsvarande del som *sin mening ger regeringen till känna* vad utskottet anfört.

14. Obligatorisk arbetsförmedling m. m. (mom. 23)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 46 som börjar "Även yrkandet" och slutar "också avslås" bort ha följande lydelse:

Utskottet tillstyrker yrkandena i vpk:s motion 1056 om att regeringen bör lägga fram förslag rörande obligatorisk arbetsförmedling och förbud mot åsiktsregistrering m. m. Som bakgrund till sitt ställningstagande vill utskottet anföra följande.

Det står i dag arbetsgivare fritt att avgöra vem som skall anställas. Varken fackföreningar eller arbetsförmedlare har härvidlag något som helst inflytande. Trots att arbetsförmedlingarna t. ex. under vissa perioder har prioriterat äldre och handikappade är det mycket svårt att placera dessa kategorier på de lediga arbetena. Den minskade efterfrågan på arbetskraft innebär ökade svårigheter även när det gäller att anvisa lämpligt arbete till andra grupper av sökande, t. ex. kvinnor och ungdomar. Utskottet delar vpk:s uppfattning att det bör vara arbetsförmedlingens och de fackliga organisationernas sak att avgöra vem som skall få ett visst arbete. Den obligatoriska arbetsförmedling som utskottet förordar måste därför utformas så att en arbetsgivare inte kan avvisa en sökande som arbetsförmedlingen anvisar. En sådan ordning skulle också motverka den typ av informella yrkesförbud och andra former av svartlistning som förekommer. Utskottet anser emellertid i likhet med vpk att den senare frågan är så allvarlig att en särskild lag som förbjuder åsiktsregistrering, personundersökning och svartlistning av arbetare är påkallad. Regeringen bör underrättas om vad utskottet här har anfört med anledning av motion 1056.

dels att utskottets hemställan under 23 bort ha följande lydelse:

23. *beträffande obligatorisk arbetsförmedling m. m.*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1056 som *sin mening ger regeringen till känna* vad utskottet anfört.

15. Avskaffande av obligatorisk platsanmälan (mom. 25)

Anders Högmark, Bengt Witthom, Sonja Rembo och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 47 som börjar "Det är" och slutar "därför avvisas" bort ha följande lydelse:

Det är en angelägen uppgift för den nya utredningen om arbetsmarknadsverkets ansvarsområde och organisation att finna lösningar som å ena sidan främjar en starkare inriktning inom arbetsmarknadsverket på det egentliga förmedlingsarbetet och å andra sidan begränsar verkets administrativa arbetsuppgifter. Det är naturligt att systemet med obligatorisk platsanmälan i det sammanhanget kommer i blickpunkten. Systemet har lett till att ett ökat antal platser anmäls till arbetsförmedlingen. Det är en självklar effekt av systemet med dess tvingande lagstiftning. Men det är allt annat än självklart att systemet har lett till en verklig effektivisering av förmedlingsarbetet i den meningen att de arbetssökande snabbare får en anställning och att vakanstiderna för företagen har blivit kortare. I stället har systemet vållat både arbetsförmedling och arbetsgivare ett byråkratiskt merarbete som inte står i proportion till den avsedda nyttan. Systemet bör alltså avvecklas.

dels att utskottets hemställan under 25 bort ha följande lydelse:

25. beträffande *avskaffande av obligatorisk platsanmälan* att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1540 yrkande 5 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

16. Höjning av starthjälpen m. m. (mom. 27)

Karin Andersson (c) och Arne Fransson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 48 börjar "Utskottet konstaterar" och slutar "motsvarande del" bort ha följande lydelse:

De åtgärder utskottet har förordat avseende arbetsmarknadspolitiken med anledning av centerpartiets partimotion 818 och som utskottet senare återkommer till när det gäller regionalpolitiken (AU 1982/83:23) ger ökade förutsättningar för enskilda individer, för företagen och för regionerna att stå emot arbetslösheten. Detta gäller särskilt de hårdast drabbade länen. Det finns mot den bakgrunden inte anledning att som föreslås i budgetpropositionen ytterligare underlätta människors flyttning från regioner med svag sysselsättning. Tvärtom skulle detta innebära ett ytterligare slag mot framtidstron i dessa redan hårt drabbade regioner. Att som föreslås i propositionen lösa regionernas problem genom att flytta människorna därifrån är med erfarenheterna från flyttlasspolitiken under 1960-talet och början av 1970-talet oacceptabelt. Som sägs i motion 818 bör regeringens förslag om ökade stimulanser för flyttning avvisas. Vad utskottet här anfört

med anledning av motion 818 bör regeringen underrättas om. Utskottet återkommer senare till de anslagsmässiga konsekvenserna av detta förslag.

dels att utskottets hemställan under 27 bort ha följande lydelse:

27. beträffande *höjning av starthjälpen*

att riksdagen med bifall till motion 1982/83:818 yrkande 6 i motsvarande del samt med avslag på propositionens förslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

17. Medelsanvisning till Arbetsmarknadsservice (mom. 28)

under förutsättning av bifall till reservation 9

Anders Högmärk, Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 49 börjar "Det sammanlagda" och slutar "förordat ovan" bort ha följande lydelse:

Enligt propositionen uppgår det sammanlagda medelsbehovet under anslaget Arbetsmarknadsservice till 1 230 082 000 kr. Utskottet har i det föregående tillstyrkt yrkandet i motion 1540 av Alf Wennerfors m. fl. (m) om att personalökningar inte skall ske inom arbetsmarknadsverket. Detta innebär att anslaget kan minskas med 24 600 000 kr. Utskottet föreslår därför i överensstämmelse med yrkandet i motion 1540 att 1 205 482 000 kr. anvisas till Arbetsmarknadsservice. Utskottet avstyrker yrkandet i centerns partimotion 818 om ett med 20 milj. kr. sänkt anslag. Sänkningen motiveras i motionen med att man motsätter sig den höjning av starthjälpen som utskottet förordat ovan.

dels att utskottets hemställan under 28 bort ha följande lydelse:

28. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1540 yrkande 2 i motsvarande del samt med avslag på propositionens förslag och motion 1982/83:818 yrkande 6 i motsvarande del till *Arbetsmarknadsservice* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 1 205 482 000 kr.

18. Medelsanvisning till Arbetsmarknadsservice (mom. 28)

under förutsättning av bifall till reservation 16

Karin Andersson (c) och Arne Fransson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 49 börjar "Det sammanlagda" och slutar "förordat ovan" bort ha följande lydelse:

Medelsbehovet under anslaget Arbetsmarknadsservice uppgår enligt propositionen till 1 230 082 000 kr. Utskottet har ovan förordat förslaget i centerns partimotion 818 om att starthjälpen inte skall höjas på det sätt

regeringen föreslår. Detta innebär att anslaget kan sänkas med 20 000 000 kr. till 1 210 082 000 kr. Med det anförda avstyrker utskottet också yrkandet i motion 1540 av Alf Wennerfors m. fl. (m) om sänkning av anslaget därför att motionärerna motsätter sig personalökning inom arbetsmarknadsverket, en fråga som utskottet behandlat tidigare i betänkandet.

dels att utskottets hemställan under 28 bort ha följande lydelse:

28. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:818 yrkande 6 i motsvarande del samt med avslag på propositionens förslag och motion 1982/83:1540 yrkande 2 i motsvarande del till *Arbetsmarknadsservice* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 1 210 082 000 kr.

19. Medelsanvisning till Arbetsmarknadsutbildning, m. m. (mom. 29)

Anders Högmark, Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 54 börjar "Utskottet tillstyrker" och slutar "motsvarande delar" bort ha följande lydelse:

Regeringens förslag beträffande omfattningen av arbetsmarknadsutbildningen under budgetåret 1983/84 innebär en fortsättning på den traditionellt okritiska synen på arbetsmarknadsutbildningen. Fortsatta mycket höga anslag föreslås för verksamheten utan att man ifrågasätter det låga kapacitetsutnyttjandet inom AMU-organisationen under senare år. Utskottet efterlyser i likhet med moderata samlingspartiet några alternativ till den mycket dyra arbetsmarknadsutbildningen i syfte att avlasta staten kostnader och ge utrymme för effektivare metoder att bereda människor nya varaktiga arbetstillfällen. Inte minst i det rådande ekonomiska läget bör regeringen förutsättningslöst pröva hur insatserna bäst och mest effektivt kan komma till användning.

När det gäller arbetsmarknadsutbildningen instämmer utskottet vidare i moderata samlingspartiets uppfattning att verksamheten bör kunna rationaliseras och effektivieras. Bl. a. bör den företagsförlagda utbildningen och köp av utbildning i företagen öka i omfattning och därmed nedbringa behovet av den nuvarande mycket kostnadskrävande AMU-organisationen. Utskottet vill slutligen i detta sammanhang peka på de kostnadsbesparingar som f. n. eftersträvas inom det reguljära skolväsendet. Motsvarande ambition bör enligt utskottets uppfattning även finnas inom arbetsmarknadsutbildningen.

Utskottet anser i likhet med moderata samlingspartiet att antalet platser för arbetsmarknadsutbildningen – mot bakgrund av de riktlinjer för verksamheten som utskottet uttalat sig för – bör fastställas till 110 000 dvs. 10 000 lägre än enligt regeringens förslag. Den i annat sammanhang föreslagna utbyggnaden av lärlingsutbildningen talar även för detta ställningstagande. Anslaget till arbetsmarknadsutbildning bör med hänsyn härtill

bestämmas till 1 661 592 000 kr.

Slutligen avvisar utskottet förslaget i propositionen att regeringen som en reserv skall disponera medel för utbildning av 10 000 elever. I den mån ytterligare insatser behöver göras bör regeringen antingen utnyttja finansfullmakten eller återkomma till riksdagen med begäran om ytterligare medel.

Utskottets ställningstagande – som innebär ett bifall till motion 1540 av Alf Wennerfors m. fl. (m) i aktuella delar – bör beträffande behovet av rationaliseringar och förslaget om regeringens innehållande av medel ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 29 bort ha följande lydelse:

29. att riksdagen

dels med bifall till motion 1982/83:1540 yrkande 7 i till *Arbetsmarknadsutbildning för budgetåret 1983/84* anvisar ett reservationsanslag av 1 661 592 000 kr.,

dels med bifall till motion 1982/83:1540 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om behovet av rationaliseringar inom arbetsmarknadsutbildningen m. m.

20. Arbetsmarknadsutbildning för kvinnor i datateknik (mom. 31)

Karin Andersson (c), Arne Fransson (c) och Elver Jonsson (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 56 börjar "Av det" och slutar "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill stryka under vikten av att främst lågutbildade kvinnor får ökade möjligheter till datautbildning. Som motionärerna framhåller har den nya tekniken medfört att många kvinnor inte endast är rädda för att mista sina jobb utan också för att få sina nuvarande arbetsuppgifter förvandlade till rutinbetonade för- och efterarbeten till datorn. Skall en utveckling mot ännu mer könsuppdelade arbetsuppgifter kunna undvikas, måste kvinnorna i större utsträckning ges självförtroende och kunskaper. Här kan arbetsmarknadsutbildningen fylla en viktig funktion.

Som utskottet redovisat finns vissa möjligheter till här aktuell utbildning inom arbetsmarknadsutbildningen. Det finns emellertid ett uttalat behov av att möjligheterna till sådan utbildning byggs ut ytterligare. Det är mot denna bakgrund viktigt att detta uppmärksammas vid planeringen av arbetsmarknadsutbildningen inför nästa budgetår.

Vad utskottet anfört i anslutning till partimotionerna 1675 från centerpartiet samt 516 och 1114 i motsvarande del från folkpartiet bör regeringen underrättas om.

dels att utskottets hemställan under 31 bort ha följande lydelse:

31. beträffande *arbetsmarknadsutbildning för kvinnor i datateknik*
att riksdagen med bifall till motionerna 1982/83:516, 1982/83:1114 yrkande 4 samt 1982/83:1676 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført.

21. Storleken på ersättningen från arbetslöshetskassorna (mom. 34)

Anders Högmark, Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 62 börjar "Med anledning" och slutar "den motionen" bort ha följande lydelse:

Det beslut som fattades på våren 1982 innefattade en uppräknig av dagpenningen från arbetslöshetskassorna med hänsyn till inträffade prisförändringar. Dessutom erbjöds kassorna möjlighet att bygga på ersättningarna med en självfinansierad del. Sammantaget var detta en rimlig avvägning mellan behovet av förbättringar av ersättningsnivåerna och nödvändigheten av återhållsamhet med statsutgifterna. Utskottet föreslår därför i likhet med motion 1540 att man återgår till denna ordning. Det tak för dagpenningen som våren 1982 bestämdes till 230 kr. bör dock höjas till 250 kr. Förslag till den lagändring som härigenom aktualiseras läggs fram i hemställan.

Ställningstagandet innebär att yrkandet i folkpartimotion 1114 om ett till 270 kr. sänkt tak för dagpenningen inte biträds.

dels att utskottets hemställan under 34 bort ha följande lydelse:

34. beträffande *storleken på ersättningen från arbetslöshetskassorna*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1540 yrkande 8 i motsvarande del samt med avslag på motion 1982/83:1114 yrkande 6 i motsvarande del antar följande lagförslag:

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring**

Härigenom föreskrivs att 17 § lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring¹ skall ha nedan angivna lydelse:

Nuvarande lydelse

Dagpenning utges med lägst 110 och högst 280 kronor om inte annat följer av denna lag. Arbetslöshetskassan beslutar om dagpenningens storlek.

*Föreslagen lydelse*17 §²

Dagpenning, som berättigar till statsbidrag, utges med lägst 110 och högst 250 kronor om inte annat följer av denna lag. En erkänd arbetslöshetskassa kan härutöver, med arbetsmarknadsstyrelsens medgivande, på egen bekostnad utge dagpenning till den försäkrade. Arbetslöshetskassan beslutar om dagpenningens storlek.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1983.

22. Storleken på ersättningen från arbetslöshetskassorna (mom. 34)

Elver Jonsson (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 62 börjar "Med anledning" och slutar "den motionen" bort ha följande lydelse:

Som utvecklas i ett följande avsnitt bör utbildningsbidraget för vuxna personer som inte är arbetslöshetsförsäkrade höjas samtidigt som bidraget för de försäkrade sänks något. Syftet är att minska klyftan i förmånshänseende mellan dessa kategorier av bidragstagare. Med hänsyn till sambandet mellan arbetslöshetsersättningen och utbildningsbidraget får detta som konsekvens att det högsta dagpenningbeloppet inom arbetslöshetsförsäringen bör fastställas till 270 kr.

Det anförda innebär att utskottet ansluter sig till vad som förordas i folkpartimotion 1114, medan förslagen i motion 1540 om en högsta dagpenning av 250 kr. m. m. inte kan biträdas. Förslag till lagändring läggs fram i hemställan.

dels att utskottets hemställan under 34 bort ha följande lydelse:

34. beträffande *storleken på ersättningen från arbetslöshetskassorna*

att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1114 yrkande 6 i motsvarande del samt med avslag på motion 1982/83:1540 yrkande 8 i motsvarande del antar följande lagförslag:

¹ Lagen omtryckt 1982:432.

² Senaste lydelse 1982:1220.

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring**

Härigenom föreskrivs att 17 § lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring¹ skall ha nedan angivna lydelse:

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*17 §²

Dagpenning utges med lägst 110 och högst 280 kronor om inte annat följer av denna lag. Arbetslöshetskassan beslutar om dagpenningens storlek.

Dagpenning utges med lägst 110 och högst 270 kronor om inte annat följer av denna lag. Arbetslöshetskassan beslutar om dagpenningens storlek.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1983.

23. Kontant arbetsmarknadsstöd (mom. 35)

Anders Högmark, Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 62 börjar "När det" och slutar "denna punkt" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen i motion 1540 att det kontanta arbetsmarknadsstödet (KAS) av besparingskäl bör sänkas till 90 kr. per dag.

Ett lagändringsförslag härom läggs fram i hemställen.

dels att utskottets hemställen under 35 bort ha följande lydelse:

35. beträffande *kontant arbetsmarknadsstöd*

att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1540 yrkande 8 i motsvarande del antar följande lagförslag:

¹ Lagen omtryckt 1982:432.

² Senaste lydelse 1982:1220.

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd**

Härigenom föreskrivs att 18 § lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd¹ skall ha nedan angivna lydelse:

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 §²

Kontant arbetsmarknadsstöd utges med 100 kronor per dag.

Kontant arbetsmarknadsstöd utges med 90 kronor per dag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1983.

24. Statsbidragen till arbetslöshetskassorna (mom. 36)

Karin Andersson (c), Anders Högmark (m), Bengt Wittbom (m), Arne Fransson (c), Sonja Rembo (m), Elver Jonsson (fp) och Ingrid Hemmingsson (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 62 börjar "Utskottet kan" och slutar "Motionerna avstyrks" bort ha följande lydelse:

Den förändrade nivå på stödet till arbetslöshetskassorna som genomfördes på våren 1982 var statsfinansiellt betingad. Den hade dessutom som fördelningspolitisk motivering att de som har ett arbete bör visa sin solidaritet med kamrater som saknar arbete genom att ta på sig en något höjd avgift till sina arbetslöshetskassor. Dessa motiv kvarstår med oförminskad styrka. De nya statsbidragsbestämmelser som utfärdats med verkan från den 1 januari 1983 bör ses över. Denna översyn är tekniskt okomplicerad att göra, och det bör därför vara möjligt för regeringen att redan under vårriksdagen för riksdagen presentera grunderna för ett nytt bidragssystem som genomsnittligt tillförsäkrar kassorna täckning för 80 % av deras kostnader.

dels att utskottets hemställan under 36 bort ha följande lydelse:

36. *beträffande statsbidragen till arbetslöshetskassorna*

att riksdagen med bifall till motionerna 1982/83:1540 yrkande 8 i motsvarande del och 1982/83:1651 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om en bidragsöversyn.

¹ Lagen omtryckt 1982:433.

² Senaste lydelse 1982:1221.

25. Arbetsmarknadsavgiften m. m. (mom. 37)

Anders Högmark, Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 63 börjar "Utskottet konstaterar" och slutar "behandlade delarna" bort ha följande lydelse:

Det finansieringssystem för arbetslöshetsersättningarna och utbildningsbidrag som fastlades på våren 1982 innebar bl. a. att kostnaderna finansierades till 45 % över budgeten och till 55 % med arbetsmarknadsavgiften. Utskottet förordar att man återgår till denna fördelningsnorm. Med den åtgärden i kombination med de tidigare redovisade förslagen om ersättningarna vid arbetslöshet bör det vara möjligt att sänka arbetsmarknadsavgiften till 0,8 %. Utskottet gör nedan en hemställan härom i form av ett lagförslag.

Med dessa ställningstaganden har utskottet anslutit sig till förslaget i motion 1540. Med den föreslagna sänkningen av arbetsmarknadsavgiften tillgodoses även yrkandena i motionerna 1651 och 2145.

dels att utskottets hemställan under 37 bort ha följande lydelse:

37. beträffande *arbetsmarknadsavgiften m. m.*

att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1540 yrkande 8 i motsvarande del samt med anledning av motionerna 1982/83:1651 yrkande 2 och 1982/83:2145 yrkande 2 antar följande lagförslag:

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter**

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 1 § lagen (1981:691) om socialavgifter skall ha nedan angivna lydelse:

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

2 kap.
1 §¹

En arbetsgivare skall på det avgiftsunderlag som anges i 3–5 §§ för varje år betala

1. sjukförsäkringsavgift med 9,50 procent,
2. folkpensionsavgift med 9,45 procent,
3. tilläggsavgift efter den procentsats som anges i särskild lag,
4. delpensionsavgift med 0,50 procent,

1. sjukförsäkringsavgift med 9,50 procent,
2. folkpensionsavgift med 9,45 procent,
3. tilläggsavgift efter den procentsats som anges i särskild lag,
4. delpensionsavgift med 0,50 procent,

¹ Senaste lydelse 1982:1235.

Nuvarande lydelse

5. barnomsorgsavgift med 2,20 procent,
6. arbetsskadeavgift efter den procentsats som anges i särskild lag,
7. arbetsmarknadsavgift med 1,30 procent,
8. arbetarskyddsavgift med 0,155 procent.
9. vuxenutbildningsavgift med 0,25 procent samt
10. lönegarantiavgift med 0,20 procent.

Arbetsgivare som avses i 1 kap. 2 § andra stycket skall dock betala endast tilläggsavgift.

Staten betalar inte arbetsskadeavgift.

Föreslagen lydelse

5. barnomsorgsavgift med 2,20 procent,
6. arbetsskadeavgift efter den procentsats som anges i särskild lag.
7. arbetsmarknadsavgift med 0,80 procent,
8. arbetarskyddsavgift med 0,155 procent,
9. vuxenutbildningsavgift med 0,25 procent samt
10. lönegarantiavgift med 0,20 procent.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1983.

26. Arbetsmarknadsavgiften m. m. (mom. 37)

Karin Andersson (c), Arne Fransson (c) och Elver Jonsson (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 63 börjar "Utskottet konstaterar" och slutar "behandlade delarna" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till uppfattningen i motionerna 1651 och 2145 att arbetsmarknadsavgiften bör sänkas till 1,1 %. Därmed tillgodoses till viss del även önskemålet i motion 1540 om en lägre arbetsgivaravgift. Förslag till ändring i lagen om socialavgifter läggs fram i hemställan.

dels att utskottets hemställan under 37 bort ha följande lydelse:

37. beträffande *arbetsmarknadsavgiften m. m.*

att riksdagen med bifall till motionerna 1982/83:1651 yrkande 2 och 1982/83:2145 yrkande 2 samt med anledning av motion 1982/83:1540 yrkande 8 i motsvarande del antar följande lagförslag:

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter**

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 1 § lagen (1981:691) om socialavgifter skall ha nedan angivna lydelse:

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*2 kap.
1 §¹

En arbetsgivare skall på det avgiftsunderlag som anges i 3–5 §§ för varje år betala

1. sjukförsäkringsavgift med 9,50 procent.	1. sjukförsäkringsavgift med 9,50 procent.
2. folkpensionsavgift med 9,45 procent.	2. folkpensionsavgift med 9,45 procent.
3. tilläggspensionsavgift efter den procentsats som anges i särskild lag.	3. tilläggspensionsavgift efter den procentsats som anges i särskild lag.
4. delpensionsavgift med 0,50 procent.	4. delpensionsavgift med 0,50 procent.
5. barnomsorgsavgift med 2,20 procent.	5. barnomsorgsavgift med 2,20 procent.
6. arbetsskadeavgift efter den procentsats som anges i särskild lag.	6. arbetsskadeavgift efter den procentsats som anges i särskild lag.
7. arbetsmarknadsavgift med 1,30 procent.	7. arbetsmarknadsavgift med 1,10 procent.
8. arbetarskyddsavgift med 0,155 procent.	8. arbetarskyddsavgift med 0,155 procent.
9. vuxenutbildningsavgift med 0,25 procent samt	9. vuxenutbildningsavgift med 0,25 procent samt
10. lönegarantiavgift med 0,20 procent.	10. lönegarantiavgift med 0,20 procent.

Arbetsgivare som avses i 1 kap. 2 § andra stycket skall dock betala endast tilläggspensionsavgift.

Staten betalar inte arbetsskadeavgift.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1983.

¹ Senaste lydelse 1982:1235.

27. Utbildningsbidraget till icke-arbetslöshetsförsäkrade (mom. 38)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 63 börjar "Folkpartiförslaget innebär" och slutar "och löneförändringarna" bort ha följande lydelse:

Det är rimligt att utbildningsbidraget för de icke-försäkrade deltagarna i arbetsmarknadsutbildningen höjs med samma belopp som för de försäkrade, dvs. med 50 kr. per dag. Här för talar också att bidraget de senare åren har kommit att släpa efter i förhållande till den allmänna pris- och lönenivån. Utskottet tillstyrker alltså förslaget i vpk-motionen 1541 att bidraget höjs till 215 kr. per dag. Samtidigt avstyrks förslaget i folkpartimotionen om en höjning till 185 kr. i kombination med en sänkning av bidraget för andra deltagare.

dels att utskottets hemställan under 38 bort ha följande lydelse:

38. beträffande *utbildningsbidraget till icke-arbetslöshetsförsäkrade*

att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1541 samt med avslag på motion 1982/83:1114 yrkande 6 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om höjning av bidragsbeloppet.

28. Utbildningsbidraget till icke-arbetslöshetsförsäkrade (mom. 38)

under förutsättning av bifall till reservation 22

Elver Jonsson (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 63 börjar "Folkpartiförslaget innebär" och slutar "och löneförändringarna" bort ha följande lydelse:

Under år 1982 fick vuxna deltagare i arbetsmarknadsutbildningen som inte var anslutna till arbetslöshetsförsäkringen ett utbildningsbidrag som var ca 70 % av det högsta bidrag, 230 kr. per dag, som då tillkom försäkrade deltagare. Från den 1 januari i år kan de försäkrade få upp till 280 kr. per dag medan de icke-försäkrade får oförändrat 165 kr. per dag. De försäkrade har alltid haft fördelaktigare bidrag men klyftan i förmånshänseende har nu blivit väl stor. Det synes också rimligt att de icke-försäkrade får kompensation för de prisstegringar som inträffar efter den senaste bidragshöjningen för dem, den 1 juli 1982. I likhet med folkpartiet föreslår utskottet därför att riksdagen uttalar sig för att det aktuella bidragsbeloppet höjs till 185 kr. per dag. Samtidigt bör bidragstaket för arbetslöshetsförsäkrade deltagare sänkas till 270 kr. per dag. I det föregående har utskottet föreslagit att dagpenningen inom arbetslöshetsförsäkringen sänks till samma belopp.

Av det ovan sagda framgår att yrkandet i vpk-motionen 1541 om ett bidrag med 215 kr. per dag inte kan biträdas.

dels att utskottets hemställan under 38 bort ha följande lydelse:

38. beträffande *utbildningsbidraget till icke-arbetslöshetsförsäkrade*

att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1114 yrkande 6 i motsvarande del samt med avslag på motion 1982/83:1541 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om höjning av bidragsbeloppet.

29. Medelsanvisning till Arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag (mom. 39)

Anders Högmark, Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 64 börjar "Genomsnittstalet för" och slutar "till anslagsanvisning" bort ha följande lydelse:

Till följd av ställningstagandena i det föregående bör anslaget kunna uppföras med det lägre belopp som föreslås i motion 1540 eller 1 816 650 000 kr.

dels att utskottets hemställan under 39 bort ha följande lydelse:

39. beträffande *medelsanvisningen*

att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1540 yrkande 9 samt med avslag på propositionens förslag till *Arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 1 816 650 000 kr.

30. Förlängda ersättningstider finansierade med höjda avgifter (mom. 40)

Karin Andersson (c) och Arne Fransson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 65 börjar "Utskottet har" och på s. 66 slutar "aktuell del" bort ha följande lydelse:

De alltmer förlängda arbetslöshetstiderna har i förening med den höga arbetslöshetsnivån fört med sig en accelererande utveckling i frågan om antalet utförsäkrade. Denna utveckling har föranlett arbetsmarknadsverket att ge de långtidsarbetslösa förtur i förmedlingsverksamheten. Men i det läge som uppkommit är det nödvändigt att göra ytterligare insatser till stöd för dem. En av de åtgärder som bör komma i fråga är att förlänga ersättningsperioden. Det är en kostnadskrävande åtgärd. Utskottet ansluter sig därför till uppfattningen i motion 818 att en finansiering bör ske genom ökade egenavgifter från kassamedlemmarna. I det sysselsättningsläge som nu råder är det ofrånkomligt att de som har ett arbete visar en ökad solidaritet med

dem som inte har något arbete.

Det bör ankomma på regeringen att närmare överväga den tekniska konstruktionen och härefter skyndsamt förelägga riksdagen förslag i ärendet.

Med det anförda tillgodoses önskemålen i motionerna 214, 1542 och 2077 till den del de gäller förlängda ersättningstider. Övriga förslag i dessa motioner liksom i motion 218 bör inte leda till någon riksdagens åtgärd.

dels att utskottets hemställan under 40 bort ha följande lydelse:

40. *beträffande förlängda ersättningstider finansierade med höjda avgifter*

att riksdagen med bifall till motion 1982/83:818 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

31. Förlängda ersättningstider finansierade med höjda avgifter (mom. 40 – motiveringen)

Anders Högmark, Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 65 börjar "Utskottet har" och slutar "till nedan" bort ha följande lydelse:

Utskottet har uppfattningen att stödet till arbetslöshetskassorna bör ha den omfattning som fastställdes på våren 1982. Det beslutet hade, som tidigare understrukits, både en statsfinansiell och en fördelningspolitisk motivering. Den besparingseffekt som då uppnåddes bör inte äventyras av nya kostnadskrävande reformer. En förlängning av ersättningstiderna är en sådan dyrbar reform – även om man konstruerar den så att kassamedlemmarna är med och delfinansierar den. Därför avstyrks det aktuella yrkandet i centerpartiets motion 818 om förlängda ersättningstider.

32. Åtgärder mot utförsäkring (mom. 41)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 65 börjar "När arbetslöshetstiderna" och på s. 66 slutar "aktuell del" bort ha följande lydelse:

Problemet med det växande antalet utförsäkrade observerades i höstas av AMS styrelse som då beslöt att de långtidsarbetslösa skulle ges förtur i förmedlingsverksamheten och vid insatserna av arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Arbetsmarknadsverket har därefter fått förstärkta resurser som i och för sig ökar verkets möjligheter att hjälpa de långtidsarbetslösa.

Det är emellertid tveksamt om detta kommer att vara tillräckligt. Med den dramatiskt ökade arbetslösheten och de allt längre arbetslöshetstiderna riskerar allt större grupper under detta år att bli utförsäkrade. Ytterligare åtgärder måste till och i första hand bör man då utgå från det program som skisserats i partimotion 1542 från vpk.

Det torde således vara ofrånkomligt att förlänga ersättningstiden för medlemmarna i arbetslöshetskassorna. Kostnaderna härför bör helt betalas av arbetsgivaravgifter. Det bör prövas hur man till ett sådant system med förlängd ersättningsrätt för kassamedlemmar skall kunna föra andra långtidsarbetslösa, som exempelvis uppburit KAS men inte längre har rätt till ett sådant stöd.

De långtidsarbetslösa har, som ovan nämnts, fått förtur i förmedlingsverksamheten. Detta är inte tillräckligt. De långtidsarbetslösa måste ges verklig rätt till arbete eller arbetsmarknadspolitiska åtgärder som gör det möjligt för dem att återgå till fasta anställningar eller åtminstone på nytt uppfylla arbetsvillkoret för ersättningarna vid arbetslöshet. Ett sätt att öka möjligheterna att uppfylla det senare kravet är att jämställa arbetsmarknadsutbildning med arbete.

Med vad nu anförts tillgodoses också de socialdemokratiska motionerna 214, 218 och 2077. De innehåller förslag som helt eller delvis sammanfaller med den av utskottet ovan tillstyrkta vpk-motionen.

dels att utskottets hemställan under 41 bort ha följande lydelse:

41. *beträffande åtgärder mot utförsäkring*

att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1542 samt med anledning av motionerna 1982/83:214, 1982/83:218 yrkande 2 och 1982/83:2077 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om ett åtgärdsprogram mot utförsäkring.

33. Åtgärder mot utförsäkring (mom. 41 – motiveringen)

Anders Högmark, Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 65 börjar "När arbetslöshetstiderna" och på s. 66 slutar "aktuell del" bort ha följande lydelse:

De förlängda arbetslöshetstiderna och det snabbt ökande antalet utförsäkrade är ett oroande inslag i utvecklingen på den svenska arbetsmarknaden. Vad som sker är ett resultat av den allmänna politik som förs i landet, och därför måste de föreliggande motionsförslagen om förlängda ersättningstider m. m. ses som en passiv anpassning till denna politik. Dessutom är det fråga om kostnadskrävande åtgärder. Vad som egentligen krävs är förändringar i den ekonomiska politiken som främjar dynamiken i näringslivet och därmed skapar ny sysselsättning. Införandet av ett lärlingssystem på bred front skulle också kunna bidra till en förbättring av det totala arbetsmarknadsläget och därmed öka utrymmet för insatser till förmån för de långtidsarbetslösa. Mycket skulle också kunna åstadkommas genom en effektivisering av förmedlingsverksamheten och andra arbetsmarknadspolitiska insatser. Det är något som diskuteras i andra avsnitt av detta betänkande

med utgångspunkt i bl. a. motion 1540.

På grund av det anförda vill utskottet inte föreslå någon åtgärd med anledning av motionerna 214, 218, 1542 samt 2077 i aktuella delar.

34. Beredskapsarbetenas omfattning m. m. (mom. 43 och 44)

Anders Högmark, Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 70 som börjar "Enligt utskottets" och på s. 71 slutar "motsvarande delar" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning bör regeringen vid medelsberäkningen till beredskapsarbeten utgå från en omfattning av fem miljoner dagsverken, vilket överensstämmer med AMS konjunkturneutrala bedömning. Skulle behov under budgetåret uppstå av ytterligare insatser får detta liksom hittills prövas i särskild ordning.

Utskottet kan inte heller tillstyrka regeringens begäran att få hålla inne en del av anslaget för senare beslut. En sådan ordning får bl. a. – som moderata samlingspartiet framhåller – till konsekvens att riksdagens möjligheter att påverka arbetsmarknadspolitikens inriktning och omfattning minskar kraftigt. En sådan utveckling kan utskottet inte medverka till.

Utskottet vill slutligen stryka under vad moderata samlingspartiet framhållit om betydelsen av förändringar av beredskapsarbetenas inriktning, utformning och ersättningsnivåer. Därmed kan avsevärda besparingar åstadkommas.

Utskottets överväganden leder fram till slutsatsen att regeringens förslag till medelsanvisning till beredskapsarbeten kan reduceras med 1 550 000 000 kr. dvs. den summa som även moderata samlingspartiet kommit fram till.

Vad utskottet anført om beredskapsarbetenas omfattning m. m. innebär ett bifall till motion 1540 av Alf Wennerfors m. fl. (m) i dessa delar.

dels att utskottets hemställan under 43 och 44 bort ha följande lydelse:

43. beträffande *budgetering av arbetsmarknadspolitiska insatser m. m.*

att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1540 yrkande 10 avslår vad som anförs i propositionen i motsvarande del,

44. beträffande *inriktningen m. m. av beredskapsarbeten*

att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1540 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført.

35. Statliga stimulanser för byggsysselsättningen i Kopparbergs län (mom. 60)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 79 börjar "Med anledning" och på s. 80 slutar "nu anförts" bort ha följande lydelse:

Arbetsmarknadsläget i Kopparbergs län är f. n. mycket allvarligt. Särskilt besvärlig är arbetsmarknaden för byggarbetarna. Det är mot denna bakgrund angeläget att regeringen vidtar kraftfulla åtgärder för att få i gång byggverksamheten i länet. Detta kan bl. a. ske genom tidigareläggning av offentliga investeringar och med hjälp av ett ökat antal beredskapsarbeten.

Vad utskottet i anslutning till motion 2078 anför om behovet av en ökad byggsysselsättning i Kopparbergs län bör regeringen underrättas om.

dels att utskottets hemställan under 60 bort ha följande lydelse:

60. beträffande *statliga stimulanser för byggsysselsättningen i Kopparbergs län*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83:2078 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

36. Upprustning av järnvägslinjen Malung-Särna med beredskapsmedel (mom. 65)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att utskottets yttrande som på s. 80 börjar "Utskottet vill" och slutar "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill först erinra om vad tidigare sagts om behovet av en stimulans för sysselsättningen i Kopparbergs län. Det förslag om en upprustning med beredskapsmedel av järnvägslinjen Malung-Särna som förs fram i motion 1587 kan i det sammanhanget fylla en viktig funktion. Motionen bör därför bifallas av riksdagen. Vad utskottet i anslutning till motion 1587 anför om sysselsättningsstimulerande åtgärder i Kopparbergs län bör regeringen underrättas om. Övriga i sammanhanget upptagna motioner avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 65 bort ha följande lydelse:

65. beträffande *upprustning av järnvägslinjen Malung-Särna med beredskapsmedel*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1587 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

37. Medelsanvisning till Sysselsättningskapande åtgärder (mom. 71)

under förutsättning av bifall till reservation 34

Anders Högmark, Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 81 börjar "Utskottet har" och slutar "med 1 550 milj. kr." bort ha följande lydelse:

Utskottet har tidigare i betänkandet tillstyrkt den omfattning av beredskapsarbeten för nästa budgetår som föreslagits av moderata samlingspartiet. Utskottet har även tillstyrkt moderata samlingspartiets framförda synpunkter beträffande inriktning m. m. på beredskapsarbetena. I konsekvens härmed bör budgetpropositionens medelsberäkning för anslaget Sysselsättningskapande åtgärder reduceras med 1 550 milj. kr.

Däremot avstyrker utskottet förslaget i centerpartiets partimotion 818 om en överföring av 170 milj. kr. från detta anslag till de regionalpolitiska anslagen.

dels att utskottets hemställan under 71 bort ha följande lydelse:

71. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1540 yrkande 12 samt med avslag på propositionens förslag och motionerna 1982/83:818 yrkande 3 och 1982/83:2062 till *Sysselsättningskapande åtgärder* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 2 399 615 000 kr.

38. Medelsanvisning till Sysselsättningskapande åtgärder (mom. 71)

Karin Andersson (c) och Arne Fransson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 81 börjar "Utskottet har" och slutar "AU 1982/83:23" bort ha följande lydelse:

Utskottet tar i detta sammanhang upp förslaget från centerpartiet att 170 milj. kr. från det föreslagna anslaget till Sysselsättningskapande åtgärder i stället skall användas dels till en förstärkning med 150 milj. kr. av de regionala utvecklingsinsatserna inom regionalpolitiken, dels till ett bidrag på 20 milj. kr. till vissa oljetransporter i glesbygd. Medelsbehoven till dessa verksamheter behandlas av utskottet senare i vår i betänkande AU 1982/83:23. Med hänsyn till att utskottet redan i dag kan förutskicka positiva ställningstaganden beträffande förstärkta insatser till de aktuella verksamheterna bör 170 milj. kr. som centerpartiet föreslår dras av från det föreslagna anslaget till Sysselsättningskapande åtgärder. Den föreslagna omfattningen på verksamheten med beredskapsarbeten som utskottet tillstyrkt bör kunna förverkligas trots att utskottets förslag till medelsberäkning för sysselsättningskapande åtgärder därmed blir något lägre än enligt propositionens förslag.

dels att utskottets hemställan under 71 bort ha följande lydelse:

71. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:818 yrkande 3 samt med avslag på propositionens förslag och motionerna 1982/83:1540 yrkande 12 och 1982/83:2062 till *Sysselsättningsskapande åtgärder* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 3 779 615 000 kr.

39. Medelsanvisning till Arbetsmarknadsverket: Inköp för arbetsmarknadsutbildning (mom. 75)

under förutsättning av bifall till reservation 19

Anders Högmark, Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 84 börjar "Utskottet har" och slutar "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet har tidigare i betänkandet tillstyrkt moderata samlingspartiets förslag till omfattning och inriktning av arbetsmarknadsutbildningen under nästa budgetår. Som en konsekvens härav tillstyrker utskottet även moderata samlingspartiets i motion 1540 framförda förslag att anslaget till inköp för arbetsmarknadsutbildningen skall föras upp med 36 milj. kr.

dels att utskottets hemställan under 75 bort ha följande lydelse:

75. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1540 yrkande 13 samt med avslag på propositionens förslag till *Arbetsmarknadsverket: Inköp för arbetsmarknadsutbildning* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 36 000 000 kr.

40. Vapenfria tjänstepliktiga (mom. 79)

Karin Andersson (c), Arne Fransson (c) och Elver Jonsson (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 87 börjar "Utskottet vill" och slutar "hänvisning härtill" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till uppfattningen i motion 2065 att ramen för vapenfriutbildningen bör vidgas i förhållande till regeringens förslag och omfatta 750 000 utbildningsdagar. Förutom olägenheten för de vapenfria av förlängda väntetider talar arbetsmarknadsskäl med styrka för en sådan åtgärd. I analogi med att man på grund av sysselsättningsläget tar in fler rekryter till militär grundutbildning bör således fler vapenfria få möjlighet att fullgöra motsvarande utbildning. För att säkerställa genomförandet av utbildningsprogrammen bör vidare ersättningarna till utbildningsanordnarna i enlighet med AMS förslag höjas från ca 2 500 kr. till högst 4 000 kr. per vapenfri tjänstepliktig. Enligt vad utskottet inhämtat har nämligen ett flertal kommuner aviserat att man i fortsättningen inte anser sig kunna ta emot vapenfria tjänstepliktiga med oförändrad ersättningsnivå.

De merkostnader som föranleds av förslagen ovan motiverar i och för sig en uppräknig av det anslag som regeringen har begärt. Förslagen är dock främst sysselsättningspolitiskt motiverade och ett genomförande av dem kommer att påverka behovet av sysselsättningsskapande åtgärder för manliga ungdomar. Vid bifall till utskottets förslag från riksdagens sidan bör därför regeringen genom regleringsbrev föreskriva att av medlen för beredskapsarbeten ett belopp som kan beräknas till 10 milj. kr. skall innehållas. Tack vare den utjämning av kostnaderna mellan de båda anslagen som uppnås på detta sätt bör det vara möjligt att anvisa förevarande anslag med det belopp som regeringen har föreslagit.

dels att utskottets hemställan under 79 bort ha följande lydelse:

79. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:2065 och med anledning av propositionens förslag
dels till *Vapenfria tjänstepliktiga* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 69 834 000 kr..
dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om en vidgad ram för vapenfriutbildningen.

41. Bidrag till särskilda anordningar på arbetsplatsen (mom. 80)

Karin Andersson (c), Anders Högmark (m), Bengt Wittbom (m), Arne Fransson (c), Sonja Rembo (m), Elver Jonsson (fp) och Ingrid Hemmingsson (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 90 börjar "Utskottet inser" och slutar "motion 2059" bort ha följande lydelse:

I lantbruket ingår fortfarande många arbetsmoment som är fysiskt tunga och med olämpliga arbetsställningar. Dessa förhållanden resulterar i att en andel av yrkesgruppen får bestående skador, främst förslitningsskador i nacken och ryggraden, och därmed nedsatt arbetsförmåga. Den enda möjligheten att fortsätta yrkesarbetet är ofta att utnyttja olika slag av tekniska hjälpmedel. Mot denna bakgrund är det enligt utskottet naturligt att en så stor andel av bidragen till särskilda anordningar på arbetsplatser går till jordbruksnäringen. Ingenting tyder heller på att medicinsk motivering härtill saknas. Enligt utskottet har stödet sålunda haft den inriktning som avsetts, nämligen att i många fall som alternativ till förtidspension eller arbetsmarknadsutbildning ge den enskilde företagaren sådan hjälp att förbättra sin arbetsmiljö att han trots sitt handikapp kan fortsätta sitt yrkesarbete. Ur samhällsekonomisk synvinkel torde detta vara att föredra framför regeringens mer kortsiktiga besparingsförslag. Med hänvisning till vad som sagts ovan följer utskottet förslaget i motion 2059 och avstyrker propositionens förslag på denna punkt. Vad utskottet anfört bör regeringen underrättas om.

dels att utskottets hemställan under 80 bort ha följande lydelse:

80. beträffande *bidrag till särskilda anordningar på arbetsplatsen* att riksdagen med bifall till motion 1982/83:2059 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

42. Lönebidragets storlek till allmännyttiga organisationer (mom. 83)

Karin Andersson (c), Arne Fransson (c) och Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 94 börjar "Lönebidraget har" och på s. 95 slutar "motsvarande del" bort ha följande lydelse:

En stor andel av de allmännyttiga organisationer som i dag har anställda med fullt lönebidrag har betydande ekonomiska svårigheter. En ytterligare försämring kommer att ske efter den 1 juli 1983 då dessa organisationer själva skall svara för 10 % av lönekostnaden för de lönebidragsanställda. Som följd härav kommer sannolikt många handikappade att förlora sitt arbete. Enligt utskottets mening kan detta inte accepteras. I nuvarande svåra arbetsmarknadsläge är det tvärtom viktigt att värna om de arbetstillfällen som de arbetshandikappade lyckats förvärva. Regeringens förslag om tillfällig hjälp till vissa organisationer med svag ekonomi är helt otillräckligt. Det föreslagna beloppet motsvarar endast ett hundratal anställda vilket skall jämföras med de ca 5 300 anställda som berörs av bidragsreduceringen. Enligt utskottet är också regeringens förslag förenat med avsevärda och kostsamma byråkratiska nackdelar. Mot bakgrund av vad som sagts ovan tillstyrker utskottet förslagen i motionerna 1054, 1517 och 2066 att de allmännyttiga organisationerna även fortsättningsvis skall erhålla full kostnadstäckning för de arbetstagare som anställdes före den 1 juli 1980. Därmed är regeringens förslag om tillfälligt bidrag liksom förslaget i motion 1528 inte längre aktuella. De avstyrks därför. Vad utskottet anfört bör regeringen underrättas om.

dels att utskottets hemställan under 83 bort ha följande lydelse:

83. beträffande *lönebidragets storlek till allmännyttiga organisationer* att riksdagen
dels med bifall till av motionerna 1982/83:1054, 1982/83:1517 yrkande 1 och 1982/83:2066 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
dels avslår propositionens förslag om tillfälligt bidrag under budgetåret 1983/84,
dels avslår motion 1982/83:1528 i motsvarande del.

43. Antalet platser med lönebidrag hos allmännyttiga organisationer (mom. 84)

Karin Andersson (c), Arne Fransson (c) och Elver Jonsson (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 95 börjar "Utskottet har konstaterat" och på s. 96 slutar "aktuella delar" bort ha följande lydelse:

De handikappade har i det nuvarande svåra arbetsmarknadsläget drabbats särskilt svårt. Arbetslösheten är hög och arbetssökandetiderna långa. I den situationen vill utskottet peka på den stora betydelse som lönebidraget har när det gäller att hjälpa handikappade till ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Av de sökande med handikapp som genom arbetsförmedlingen fick ett arbete under åren 1981 och 1982 anställdes således ca 20 % med lönebidrag. Härav gick en betydande andel till de allmännyttiga organisationerna. Under år 1982 ökade antalet lönebidragsplatser med ca 1 900. Av dessa fanns ca 1 200 eller drygt 60 % hos de allmännyttiga organisationerna. För att klara kostnaderna för volymökningen och ökade lönekostnader har regeringen nyligen föreslagit (prop. 1982/83:125 bil. 7) att AMS skall få ta i anspråk ytterligare 80 milj. kr. för lönebidrag.

Mot denna bakgrund är det enligt utskottets mening inte rimligt att i ett förväntat kärvt arbetsmarknadsläge begränsa en av de möjligheter som står till buds för de handikappade. Den statsfinansiella vinsten av en sådan åtgärd torde dessutom vara begränsad. Enligt utskottet bör regeringen därför avvakta med ett beslut i denna fråga tills situationen på arbetsmarknaden har förbättrats. Ett ytterligare skäl härför är att handikappkommittén med förtur skall utreda lönebidragets konstruktion. Utskottet tillstyrker således motionerna 1114, 1517 och 2066 i aktuella delar. Därmed är det inte längre aktuellt med någon åtgärd av det slag som förordas i motion 1528, varför motionen avstyrks i denna del.

dels att utskottets hemställan under 84 bort ha följande lydelse:

84. *beträffande antalet platser med lönebidrag hos allmännyttiga organisationer*

att riksdagen med bifall till motionerna 1982/83:1114 yrkande 8, 1982/83:1517 yrkande 2 och 1982/83:2066 yrkande 2 samt med avslag på propositionens förslag och motion 1982/83:1528 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

44. Driftbidrag till Stiftelsen Samhällsföretag (mom. 87 och 88)

Anders Högmärk, Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 99 börjar "Utskottet vill" och slutar "dessa delar" bort ha följande lydelse:

Mot bakgrund av den svåra statsfinansiella situation som f. n. råder är det viktigt att alla möjligheter till besparingar i statens utgifter tas till vara. Denna övergripande inriktning av politiken måste även omfatta Stiftelsen Samhällsföretag. Utskottet delar därför de synpunkter som framförs i motion 1540 beträffande nödvändigheten av ökade rationaliseringskrav på stiftelsen. Besparingsarbetet bör under de kommande åren avsevärt minska bidragsbehovet. Det är emellertid angeläget att detta arbete bedrivs på ett sådant sätt att möjligheterna för de i verklig mening fysiskt och psykiskt arbetshandikappade att få ett avlönat arbete inte försämras. Möjliga besparingar bör i första hand kunna återfinnas inom den centrala och regionala administrationen. Vidare bör nya former för verksamheten kunna utvecklas, exempelvis i samverkan med enskilda företag. Som motionärerna föreslår bör det totala bidraget till Samhällsföretag – inkl. medel till fastighetsfonden samt investeringsbidrag – föras upp med 2 427 000 000 kr. för budgetåret 1983/84. Till driften av verksamheten bör medel motsvarande 125 % av lönesumman (inkl. lönebidragskostnader) för arbetstagare i skyddat arbete anslås. Därmed har ett viktigt steg tagits mot en situation där Samhällsföretag i bidragshänseende inte favoriseras utan jämställs med andra kategorier av arbetsgivare. Vad utskottet anfört bör regeringen underrättas om.

dels att utskottets hemställan under 87 och 88 bort ha följande lydelse:

87. beträffande *driftbidrag till Stiftelsen Samhällsföretag*

att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1540 yrkande 15 samt med avslag på propositionens förslag till driften av verksamheten anslår *medel motsvarande 125 % av lönesumman (inkl. lönebidragskostnader) för arbetstagare i skyddat arbete*,

88. att riksdagen med bifall till motionerna 1982/83:1539 yrkande 2 i motsvarande del och 1982/83:1540 yrkandena 14 och 16 samt med avslag på propositionens förslag till *Bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 2 427 000 000 kr.

45. Rekryteringen till Samhällsföretag (mom. 93)

Anders Högmark, Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 102 börjar "Utskottet vill" och på s. 103 slutar "denna del" bort ha följande lydelse:

Stiftelsen Samhällsföretag bildades i syfte att bereda arbetshandikappade skyddat arbete. Avsikten var att ambitionsnivån i fråga om möjligheterna att bereda gravt arbetshandikappade arbetstillfällen skulle vara hög.

Enligt den definition Stiftelsen Samhällsföretag nu ger begreppet "gravare handikapp" relaterat till en arbetssituation avses i allt väsentligt personer

med sociala problem, i första hand missbrukare. Det kan således förutses att Samhällsföretag med nuvarande rekryteringsprinciper i allt högre grad kommer att hämta sina nyanställda ur dessa grupper. Utskottet delar motionärernas oro för en sådan utveckling.

Enligt utskottets mening kan det ifrågasättas om det är lämpligt att generellt använda handikappbegreppet när det gäller missbrukare. Ett handikapp bör ses som ett tillstånd som den handikappade i allmänhet får lära sig att leva med och som samhället på olika sätt kan medverka till att kompensera. För en missbrukare fordras ett annat synsätt. Här bör strävan vara att med olika medel häva missbruket.

En förutsättning för framgång i detta arbete är bl. a. att resurser kan sättas in på ett så tidigt stadium att utslagning inte sker. Viktigt är att missbrukaren i första hand blir kvar i sitt ordinarie arbete. Därvid kan lönebidrag komma i fråga. En arbetsplacering i skyddad miljö tillsammans med flera andra missbrukare riskerar ofta att försvåra en framgångsrik rehabilitering.

Utskottet delar således motionärernas uppfattning att Samhällsföretags tekniska och personella resurser i första hand skall komma dem till del som på grund av sjukdom eller skada har grava fysiska eller psykiska handikapp och som annars skulle ha svårt att finna arbete på den reguljära marknaden. Till denna kategori kan givetvis då i vissa fall också räknas de som på grund av sitt missbruk ådragit sig mycket grava skador. Även för denna grupp bör dock insatserna vara så utformade att de medverkar till att häva missbruket.

Av det sagda framgår att utskottet inte heller anser att personer som av åldersskäl, geografiska skäl eller på grund av allmän platsbrist har svårigheter på arbetsmarknaden inryms i handikappbegreppet.

Med hänsyn till den känsliga konkurrenssituation som Samhällsföretag befinner sig i är det angeläget att det statliga stödet till arbetsgivare som anställer handikappade blir neutralt. På sikt bör därför målsättningen vara att lönebidraget till Stiftelsen Samhällsföretag inte överstiger 100 %.

Enligt vår mening bör det vara möjligt att, samtidigt som driftbidraget till Samhällsföretag reduceras, öka antalet handikappade som erhåller lönebidrag. Härigenom uppnås den dubbla målsättningen att bereda fler handikappade sysselsättning på den reguljära arbetsmarknaden samtidigt som större kostnadseffektivitet erhålls.

Motion 1539 tillstyrks således i denna del. Vad utskottet anfört bör regeringen upplysas om.

dels att utskottets hemställan under 93 bort ha följande lydelse:

93. beträffande *rekryteringen till Samhällsföretag*

att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1539 yrkande 2 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

46. Samverkan mellan Ami och Samhällsföretag (mom. 94)

Anders Högmark, Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 104 börjar "Utskottet konstaterar" och slutar "aktuell del" bort ha följande lydelse:

Den nya organisationen för den yrkesinriktade rehabiliteringen har varit i verksamhet i tre år. Det bör därför enligt utskottet nu vara dags att på grundval av vunna erfarenheter se över möjligheterna att effektivisera och rationalisera arbetsmarknadsinstitutens rehabiliteringsarbete. Särskilt intressant är därvid som motionärerna framhåller de besparingar som bör kunna göras genom en närmare samverkan mellan Ami och Samhällsföretag. Utskottet vill därvid bl. a. peka på att en betydande del av Amis arbetsprövning i dag sker inom Samhällsföretag. Samhällsföretag tar också emot en stor del av dem som skrivs ut från Ami. Enligt utskottet bör framtida samordningsvinster kunna uppnås på bl. a. lokalsidan. Det översynsarbete som här förordas bör inrymmas i handikappkommitténs uppdrag att utreda de handikappades möjligheter till arbete på arbetsmarknaden i stort. Motion 1539 tillstyrks således i denna del. Vad utskottet anfört bör regeringen underrättas om.

dels att utskottets hemställan under 94 bort ha följande lydelse:

94. beträffande *samverkan mellan Ami och Samhällsföretag* att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1539 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilda yttranden**1. Sammansättningen av AMS styrelse (mom. 10)**

Karin Andersson (c), Arne Fransson (c) och Elver Jonsson (fp) anför:

I de ursprungliga direktiven till utredningen om arbetsmarknadsverkets ansvarsområde och organisation sades uttryckligen när det gäller representationen i AMS styrelse att en eventuell parlamentarisk representation borde övervägas av utredningen. Vi menar att den frågan har samma aktualitet i utredningsarbetet även sedan ändrade direktiv har utfärdats.

2. Ledamöter i AMS styrelse och i länsarbetsnämnderna (mom. 10 och 11)

Anders Högmark, Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Ingrid Hemmingsson (alla m) anför:

Mot bakgrund av att frågan om AMS styrelse och länsarbetsnämndernas sammansättning kommer upp till behandling i den parlamentariska kommit-

té som har till uppdrag att se över AMS organisation och uppgifter finns det enligt vår mening inget skäl att i detta sammanhang föregripa denna behandling. Vi vill dock peka på den utveckling mot ett alltmer politiserat och korporativt samhälle som skett under senare årtionden. Detta förhållande bör beaktas i kommitténs behandling av dessa frågor och vid riksdagens framtida prövning av sammansättningen av AMS styrelse och länsarbetsnämnderna.

3. Tillsättande av ledamöter i länsarbetsnämnderna (mom. 11)

Karin Andersson (c), Arne Fransson (c) och Elver Jonsson (fp) anför:

Till vad som anförs i utskottets yttrande vill vi foga att en ny modell för länsarbetsnämndernas sammansättning har presenterats i länsdemokratiutredningens förra året avgivna slutbetänkande. I den modellen ingår att arbetsmarknadsparterna behåller sin representation samtidigt som länsarbetsnämnderna tillförs ledamöter som väljs av landstingen. Med hänsyn till det utredningsförslaget och till annat utredningsarbete – den i den aktuella motionen 183 nämnda förvaltningsutredningen samt översynen av arbetsmarknadsverkets ansvarsområde och organisation – finns skäl att räkna med att frågan om länsarbetsnämndernas sammansättning tas upp på nytt och då från delvis nya infallsvinklar.

4. Revisionen av AMS verksamhet (mom. 15)

Anders Högmark, Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Ingrid Hemmingsson (alla m) anför:

Revisionen av AMS verksamhet har – som framhålls i motion 264 av Bengt Wittbom (m) – varit bristfällig under senare år. Detta hänger samman med dels att resurserna inte varit tillräckliga, dels att effektiva system för uppföljning och kontroll saknats.

Utskottet har kunnat konstatera att förutsättningarna för en effektiv revision inom AMS bör öka i samband med genomförandet av en av RRV föreslagen omorganisation av revisionskontoren.

Vi har med anledning härav ställt oss bakom utskottets ställningstagande, som innebär att riksdagen inte bör vidta någon särskild åtgärd med anledning av den aktuella motionen. Vi vill emellertid stryka under vikten av att en mer effektiv revision och kostnadsuppföljning av AMS mycket omfattande verksamhet snarast kommer till stånd. Detta är enligt vår mening särskilt angeläget i det mycket allvarliga ekonomiska läge landet f. n. befinner sig i.

5. Kulturarbets- och kontorsserviceförmedling m. m. (mom. 24)

Karin Andersson (c), Arne Fransson (c) och Elver Jonsson (fp) anför:

Kraven på utredning av kulturarbets- och kontorsserviceförmedlingen tillgodoses i de tilläggsdirektiv som gäller för utredningen om arbetsmarknadsverkets ansvarsområde och organisation. Utskottet anför vidare att frågan om en översyn av arbetsförmedlingslagen bereds inom arbetsmarknadsdepartementet. Mot den här bakgrunden har vi ansett oss kunna biträda vad utskottet har anfört i dessa frågor med anledning av motion 1114. Vi vill emellertid erinra om att en utredning för att klarlägga bl. a. arbetsmarknadens funktionssätt för korttidsanställda på kontorsområdet klarlagt att det inte behövs en lagändring för att göra det möjligt för kontorsserviceföretag att arbeta, om de tar det fulla ansvaret för sina anställda och uppfyller anställningsskyddslagens krav. Vi utgår ifrån att de gamla problemen för seriösa skrivbyråer därmed är undanröjda.

När det gäller kulturarbetsförmedlingen står det klart att arbetsförmedlingen inte har resurser eller förutsättningar att klara alla de korttidsengagemang som finns på detta område. Det är att hoppas att resultatet av ovan nämnda utredning om AMS organisation m. m. blir sådant att seriösa fristående kulturarbetsförmedlingar tillåts i större utsträckning än f. n.

6. Kulturarbets- och kontorsserviceförmedling m. m. (mom. 24)

Anders Högmark, Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Ingrid Hemmingsson (alla m) anför:

Moderata samlingspartiet har i sin motion 343 föreslagit en utredning om anskaffande av arbetsförmedlingsmonopolet. Utskottet har avstyrkt förslaget.

Vi vill i sammanhanget peka på att den inriktning av utredningen om arbetsmarknadsverkets ansvarsområde och organisation som vi föreslagit i reservation 13 bättre tillgodoser utredningskravet i motion 1114 än de direktiv som regeringen har utfärdat för detta arbete.

7. Förlängda ersättningstider finansierade med höjda avgifter (mom. 40)

Elver Jonsson (fp) anför:

Jag har inte övertygats om att förlängda ersättningstider är en lämplig stödform för de långtidsarbetslösa. Det är av det skälet jag biträtt utskottsmajoritetens avstyrkande av motion 818 med dess förslag om en förlängning av ersättningstiden för arbetslöshetsförsäkrade.

8. Beredskapsarbeten för akademiker (mom. 51)

Elver Jonsson (fp) anför:

I folkpartiets partimotion 1114 aktualiseras de allt större problemen på arbetsmarknaden för akademiker. Dessa har ofta en mycket begränsad arbetslivserfarenhet. Samtidigt konstateras i motionen att akademikerna i ökad utsträckning engageras inom den enskilda sektorn. Det bör därför skapas vägar som kan leda till en inbrytning för akademikerna på den sektorn. Som ett exempel på hur detta kan ske nämner vi i motionen om ett projektarbete i Danmark som innebär att företag kan få statligt stöd för projektanställning av akademiker. Vi har också föreslagit att beredskapsmedel kan anslås för liknande verksamhet i Sverige.

Utskottet hänvisar till de befintliga arbetsmarknadspolitiska medlen och möjligheterna för även relativt högutbildade arbetslösa att få arbetsmarknadsutbildning och avstyrker vårt yrkande. Jag har i och för sig inget att erinra mot att de möjligheter som i dag står till buds kommer till användning för att hålla sysselsättningen uppe bland akademiker. Jag vill emellertid i sammanhanget stryka under vikten av att utvecklingen även för akademiker på arbetsmarknaden följs upp fortlöpande och att det förslag folkpartiet fört fram övervägs i positiv anda om situationen ytterligare förvärras.

9. Lönebidragets konstruktion (mom. 85)

Anders Högmärk, Bengt Wittbom, Sonja Rembo och Ingrid Hemmingsson (alla m) anför:

Moderata samlingspartiet har i motion 1539 begärt att systemet med lönebidrag bör utvecklas vidare. Syftet är att förbättra de handikappades situation på arbetsmarknaden. Lönebidraget bör enligt vår mening differentieras med hänsyn till handikappets art och svårighet i det enskilda fallet. Utskottet har avstyrkt motionen med hänvisning till att dessa frågor skall utredas av handikappkommittén. Vi vill i detta sammanhang stryka under vikten av att lönebidragets storlek i framtiden inte får bestämmas av vilken typ av arbetsgivare som anställer den handikappade. Det avgörande bör vara vilken arbetsförmåga den handikappade har. Till skillnad mot vad som nu är fallet bör täckning för hela lönekostnaden kunna beviljas oberoende av vem som är arbetsgivare. Bidraget bör heller inte vara tidsbundet utan utgå så länge som den handikappade är anställd och arbetsförmågan är reducerad. Bidraget bör kunna såväl höjas som sänkas beroende på hur arbetsförmågan utvecklas.

Propositionens lagförslag**Förslag till****Lag om ändring i lagen (1935:113) med vissa bestämmelser om arbetsförmedling**

Häri genom föreskrivs att 2 a § lagen (1935:113) med vissa bestämmelser om arbetsförmedling skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*2 a §¹

Utan hinder av 2 § må regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer bevilja enskild person eller annan tillstånd att bedriva arbetsförmedling för musiker och sceniska artister i förvärvssyfte. Tillstånd får givas endast för verksamhet som innefattar förmedling av anställning utomlands åt den som är bosatt här i riket eller av anställning här i riket åt den som är bosatt utomlands.

Tillstånd enligt första stycket må icke beviljas med mindre sökanden utfäster sig att vid förmedling eller eljest icke uppställa villkor som begränsar förmedlingssökandes möjligheter att anlita den offentliga arbetsförmedlingen.

Tillstånd enligt denna paragraf *må* beviljas för högst *tre* år i sänder.

Tillstånd enligt denna paragraf *får* beviljas för högst *ett* år i sänder.

Denna lag träder i kraft två veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

¹ Senaste lydelse 1976:156.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Motionerna	5
Utvecklingen på arbetsmarknaden	17
Utskottet	24
Riktlinjer för arbetsmarknadspolitiken m. m.	24
Åtgärder mot ungdomsarbetslösheten	30
Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader m. m.	37
Arbetsmarknadsservice	44
Arbetsmarknadsinformation	44
Flyttningsbidrag m. m.	48
Anslagsberäkning	49
Arbetsmarknadsutbildning	49
Bidrag till arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag	60
Bidragsfrågornas behandling år 1982	60
Motionsförslag i bidragsfrågorna	61
Medelsbehovet under budgetåret 1983/84 m. m.	63
Utförsäkring	64
Sysselsättningsskapande åtgärder	66
Beredskapsarbeten	67
Industribeställningar	81
Anslagsberäkning	81
Försvars- och beredskapsplanering	82
Arbetsmarknadsverket: Anskaffning av utrustning	83
Arbetsmarknadsverket: Förvaltning av utrustning	83
Arbetsmarknadsverket: Inköp för arbetsmarknadsutbildningen ...	83
Byggnadsarbeten inom arbetsmarknadsverkets verksamhetsområde ..	84
Nämnden för vapenfriutbildning	85
Vapenfria tjänstepliktiga	86
Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning	88
Arbetshjälpmedel åt handikappade	88
Näringshjälp	92
Anställning med lönebidrag	92
Anslagsberäkning	96
Bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag	97
Medelstildelning m. m.	98
Samhällsföretags verksamhet	101
Yrkesinriktad rehabilitering	103
Arbetsmarknadsinstitutet	103
Metodutveckling, forskning och utbildning	105
Utskottets hemställan	105

Reservationer

1. Sysselsättningsutvecklingen m. m. (m)	113
2. Sysselsättningsutvecklingen m. m. (c. fp)	114
3. Förutsättningar för arbetsmarknadspolitiken (m)	116
4. Förutsättningar för arbetsmarknadspolitiken (c. fp)	118
5. Förändring av medbestämmande-, trygghets- och ledighetslagarna (m)	118
6. Kommunalt huvudansvar för arbetsmarknadspolitiken (m) ...	119
7. Åtgärder mot ungdomsarbetslösheten (c. m. fp)	120
8. Åtgärder mot ungdomsarbetslösheten (vpk)	123
9. Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader (m)	124
10. Avveckling av distriktsarbetsnämnderna (m)	125
11. Slopande av byggarbetsnämnderna (m)	125
12. Omorganisation och effektivisering av arbetsmarknadsverket (m).....	126
13. Ändringar i arbetsförmedlingslagen (m)	127
14. Obligatorisk arbetsförmedling m. m. (vpk)	128
15. Avskaffande av obligatorisk platsanmälan (m)	129
16. Höjning av starthjälpen (c)	129
17. Medelsanvisning till Arbetsmarknadsservice (m)	130
18. Medelsanvisning till Arbetsmarknadsservice (c)	130
19. Medelsanvisning till Arbetsmarknadsutbildning, m. m. (m) ..	131
20. Arbetsmarknadsutbildning för kvinnor i datateknik (c. fp) ...	132
21. Storleken på ersättningen från arbetslöshetskassorna (m)	133
22. Storleken på ersättningen från arbetslöshetskassorna (fp)	134
23. Kontant arbetsmarknadsstöd (m)	135
24. Statsbidragen till arbetslöshetskassorna (c. m. fp)	136
25. Arbetsmarknadsavgiften m. m. (m)	137
26. Arbetsmarknadsavgiften m. m. (c. fp)	138
27. Utbildningsbidraget till icke-arbetslöshetsförsäkrade (vpk) ...	140
28. Utbildningsbidraget till icke-arbetslöshetsförsäkrade (fp)	140
29. Medelsanvisning till Arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag (m)	141
30. Förlängda ersättningstider finansierade med höjda avgifter (c)	141
31. Förlängda ersättningstider finansierade med höjda avgifter (m)	142
32. Åtgärder mot utförsäkring (vpk)	142
33. Åtgärder mot utförsäkring (m)	143
34. Beredskapsarbetenas omfattning m. m. (m)	144
35. Statliga stimulanser för byggsysselsättningen i Kopparbergs län (vpk)	145
36. Upprustning av järnvägslinjen Malung-Särna med beredskapsmedel (vpk)	145
37. Medelsanvisning till Sysselsättningsskapande åtgärder (m) ...	146
38. Medelsanvisning till Sysselsättningsskapande åtgärder (c)	146

39. Medelsanvisning till Arbetsmarknadsverket: Inköp för arbetsmarknadsutbildningen (m)	147
40. Vapenfria tjänstepliktiga (c, fp)	147
41. Bidrag till särskilda anordningar på arbetsplatsen (c, m, fp) .	148
42. Lönebidragets storlek till allmännyttiga organisationer (c, vpk)	149
43. Antalet platser med lönebidrag hos allmännyttiga organisationer (c, fp)	149
44. Driftbidrag till Stiftelsen Samhällsföretag (m)	150
45. Rekrytering till Samhällsföretag (m)	151
46. Samverkan mellan Ami och Samhällsföretag (m)	152

Särskilda yttranden

1. Sammansättningen av AMS styrelse (c, fp)	153
2. Ledamöter i AMS styrelse och länsarbetsnämnderna (m)	153
3. Tillsättande av ledamöter i länsarbetsnämnderna (c, fp)	154
4. Revisionen av AMS verksamhet (m)	154
5. Kulturarbets- och kontorsserviceförmedling m. m. (c, fp)	155
6. Kulturarbets- och kontorsserviceförmedlingen m. m. (m)	155
7. Förlängda ersättningstider finansierade med höjda avgifter (fp)	155
8. Beredskapsarbeten för akademiker (fp)	156
9. Lönebidragets konstruktion (m)	156
<i>Bilaga</i>	157